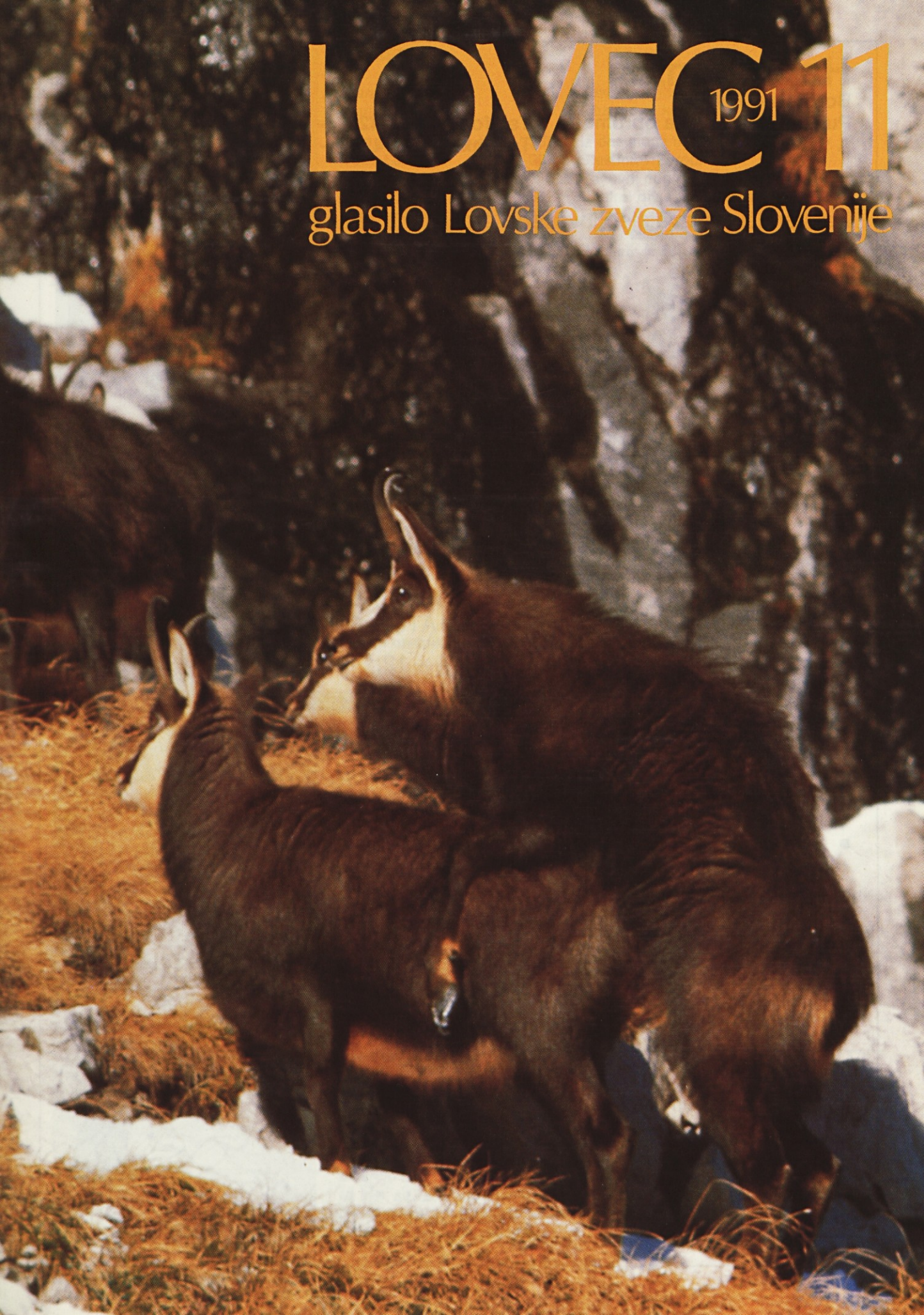

LOVEC 11

1991

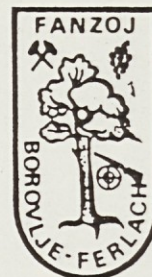
glasilo Lovski zveze Slovenije

Hans Fanzo

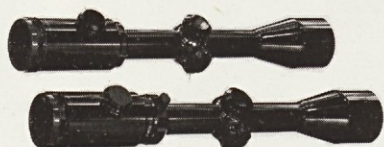
Borovlje – Ferlach
Puškarna in lovska oprema
A 9170 Borovlje

Telefon 9943 – 4227 – 2283
Telefax 9943 – 4227 – 2867

Najstarejši proizvajalec lovskega orožja ima stalno na zalogi:

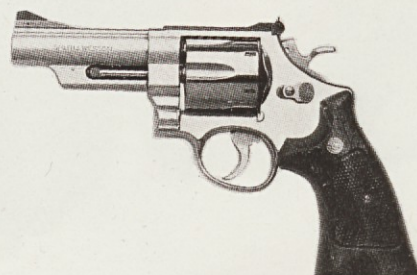
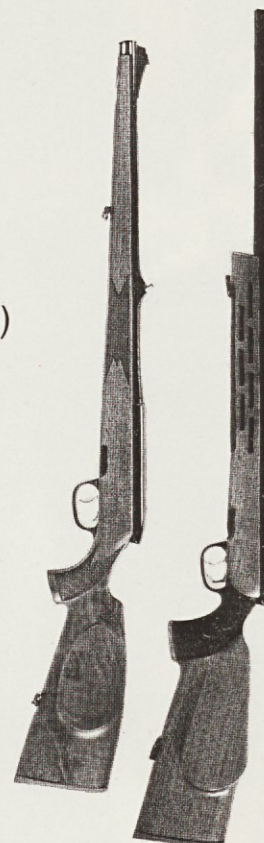
- lovske dvoglede,

- strelne daljnoglede 6 × 40, 4 × 32, 4 × 12;

- Lovske bock šibrenice Falke z ejektorji (en ali dva sprožilca); neto cena od 7500–8000 ATS
- vse vrste nabojev, šibrenih in krogelnih ter diable za zračne puške (tekmovalni diaboliti RWS in Haendler & Nattermann);
- montažne dele za strelne daljnoglede.
- pri nas lahko kupite tudi vse vrste lovskih rogov.
- Z nabavnim dovoljenjem lahko kupite pri nas tudi vse vrste revolverjev in samokresov.

Po ugodnih cenah vam omogočimo tudi lov v ZSSR (vzhodnosibirski los, severni jelen – karibu, navadni jelen, rjavi medved in sibirski snežna ovca)

Se priporočamo!

VSEM ČLANOM LZS PRIZNAMO 10% POPUST

LOVEC

glasilo
Lovske zveze Slovenije,
revija za lovstvo
Letnik LXXIV, št. 11
november – listopad 1991

Izdajatelj Lovska zveza Slovenije
Tiska ga D. P. DELO – Tiskarna Delo
v Ljubljani.
Poštšina je plačana pri pošti 61102 Ljubljana.

UREDNIŠKI ODBOR:

Glavni urednik Borut Ingolič

Odgovorni urednik Boris Leskovic

Andrej Dvoršak, Branko Galjot,
Konrad Sajdl, Jože Perko, Marjan Toš

Lektorica in korektorica Mojca Terseglav

Tajnica uredništva Eva Strajnar

Lovci izhajajo praviloma vsak mesec.

Ta številka je izšla v 24 100 izvodih.

Po mnenju Republiškega komiteja
za informiranje št. 23-91,
je LOVEC oproščen prometnega davka.

Naročnino je treba plačati vnaprej na
žiro račun Lovske zveze Slovenije.

Izvod revije stane 41 SLT

Za druge naročnike
je letna naročnina 496 SLT.
Za tujino 498 SLT (55,30 DEM).

Gradivo (tipkopis!) za objavo pošljite
Uredništvu glasila LOVEC,
Župančičeva 9 – p.p. 505,
61001 Ljubljana
Telefon (061) 214-948.

Nenaročenih rokopisov in slik
ne vračamo.

Cene malih oglasov:

do 15 besed 180 SLT, od 15 do 25 besed
240 SLT, od 25 do 30 besed 300 SLT.
Za vsako nadaljnjo besedo 10 SLT.

Za člane lovskih organizacij
v R Sloveniji velja polovična cena.

Male oglase je treba plačati vnaprej
na žiro račun
Lovske zveze Slovenije, Župančičeva 9,
Ljubljana: 50101-678-47158.

Devizni račun
50100-620-010-25731-3090/2

Telefaks: 061-217-994

IZ VSEBINE

Stane Lenardič	306	Kako se prilagajamo?
Marjan Toš	306	Obzirno in kulturno
Lov, divjad in naš čas	307	Iz dnevnega tiska
Boris Leskovic	308	Steklina v Evropi
Boris Kolar	310	Ponovni pogin rac na lagunah pri Ormožu
LZS	312	Odstrel divjadi nekaterih vrst v letu 1990
Marjan Gobec	313	Fazan pozimi
D. Medić in D. Bojović	315	. 375 holland & holland mag.
Dane Namestnik	318	Pomen lovskega roga za slovenskega lovca
Lovske zgodbe in doživljaji	320	
Konrad Seidl	320	Namesto jelena...
Po lovskem svetu	322	
Zoran Timarac	322	N. Ceauscescu in romunsko lovstvo
Lovska organizacija	324	Lovski tehniki o lovstvu in lovski zakonodaji – A. Lipovž
	324	Otvoritev strelišča – D. Namestnik
	325	Posvetitev kapele sv. Huberta – D. Namestnik
	325	Izšla je videokaseta o lovstvu na Slovenskem – B. Mencinger
	326	Uspeh za uspehom – B. Leskovic
Jubilanti	327	Franc Bračko – 85-letnik
	327	Ignac Nahtigal – 90-letnik
	328	Hinko Štampah – 60-letnik
Lovski oprtnik	328	Srnjak (lanščak) – živalski fenomen – B. Zakrajšek
	329	Vnet lovec na prašiče – A. Levičnik
	330	Kako lovimo kune v pah – Vinko Rejc
	331	Naboj brez tulca, z elektronskim vžigom – J. Perko
	332	Veder zaključek bitke stari – mladi – L. Pohar
V spomin	333	Aleksander Železnik
	333	Alojz Koren
	334	Anton Šobar
	334	France Perovšek
Lovska kinologija	335	Tekmovanje psov v vodnem delu – F. Zorko
	335	Republiška tekma psov v delu po krvnem sledu – V. Kiki
	336	Predvidena legla lovskih psov – KZS

SLIKA NA NASLOVNICI:

Prsk gamsov se začne navadno sredi novembra in traja nekako do polovice decembra. Gamsom kozlom, ki sodelujejo v prsku, pravimo prskači. Neprestano mokrijo, za uhlji pa iz posebne žleze izločajo močno smrdljivo snov. Izberejo si prskališče, ki je razmeroma majhen prostor na preglednem mestu in kjer se rade zadržujejo koze. Tu prskač opravlja paritveno poslanstvo. S tega prostora prskači intenzivno odganjajo mlajše kozle, ki prskača že na daleč spoznajo po vedenju.

Foto Franc Jensterle, Diana

Kako se prilagajamo?

Marsikaj je v lovstvu že drugače, hoteli ali ne, zato je zanimivo opazovati, kako se lovske družine prilagajajo novemu družbenemu ozračju, v katerem je prišlo do političnih in drugih sprememb, ki terjajo prevrednotenje lestvice dosedanjih lovskih vrednot. Drugačno je tudi ukrepanje posameznih lovskih družin v prehodnem obdobju, ko še ni dokončnih odgovorov o prihodnosti slovenskega lovstva in vlogi lovskih družin.

Vsa ta vprašanja že imajo ustrezen odmev v slovenski reviji za lovstvo, v Lovcu (glasilu Lovske zveze Slovenije). S strokovnimi članki, opozarjanjem na različne predloge, stališča v dnevnem in drugem tisku ter z nakazovanjem ustreznih strokovno utemeljenih rešitev je ta revija v jedru družbenega dogajanja. S tem v zvezi bi še opozoril na sodobno urejeno brošuro »Lovec, divjad in naš čas« izpod kvalitetnega peresa Franca Šetince. Pisatelj Šetinc poziva na razumevanje ljudi do lovstva, »kajti večina živali ne more spremeniti okolja sebi v prid«. Poudarja željo lovcev, da bi se nerazumevanje kot posledica pomanjkljive obveščenosti in predsodkov mnogih ljudi popravilo z boljšim obveščanjem. Predvsem pa bi morala širša javnost več vedeti o tem, kakšna so lovčeva resnična prizadevanja za razvoj sodobnega lovstva in varstva okolja.

Kako se vse to odraža na terenu, v lovskih družinah, ki so stalno v stikih z vprašanji vsakdanjega življenja? Po izkušnjah in prepričanju mnogih je eden najtežjih problemov prelom v miselnosti. Mnogi ne morejo iz okvirov tradicionalnega naziranja o lovu in dosedanje prakse lovskih družin. »Tradicionalisti« bi želeli, naj ostane »vse kar pri starem«, saj tudi ni bilo vse tako slabo. Pred dejstvom, da pa je že marsikaj drugače, zapirajo oči in zavirajo prilagajanje. Ponekod je opaziti, da nekateri lovci le premalo berejo, zato niso na tekočem o spremembah v naši družbi in capljajo za splošnim razvojem. (Tudi brošura »Lovec, divjad in naš čas« bi zaslužila širšo pozornost v lovskih družinah in na splošno tudi drugod.)

Seveda ni povsod enako! Razlike so precejšnje. Merilo, kako so se nekatere družine prilagodile ali se prilagajajo, bi lahko bili tudi poslovnik lovskih družin. V nekaterih smo opazili, da posebej obravnavajo programe za varstvo okolja, prilagojene krajini – lovišču. Še posebej – vsaj nekateri – poudarjajo, da so lovci dolžni sodelovati pri uresničevanju programa v zvezi z varstvom okolja. Ponekod pa se zopet pojavljajo različne pobude pri iskanju rešitev v spremenjenih razmerah. Na splošno bi že lahko rekli, da so aktivnosti nekaterih lovskih družin vedno bolj usmerjene v varstvo okolja (s tem tudi divjadi) in vedno manj v ozko izvajanje lova. Izogibajo se tudi nepotrebnim zaostrovanjem v zvezi s povračilom za povzročeno škodo od divjadi, kar sicer povzroča ponekod nerazpoloženje, predvsem kmetov do lovcev. Skratka, trudijo se, da bi ustvarili čim bolj prijazno okolje – sebi in drugim.

Kakorkoli že, ne glede na še nerešena vprašanja

lovstva se morajo lovske družine prilagajati družbenim spremembam. Druge rešitve ni. Ali pa bomo ostali le nekje na obrobju!

Stane Lenardič

Obzirno in kulturno

V razgibanih časih, ko doživljamo dinamične spremembe in pričakujemo nove zakonske rešitve na področju lovstva, marsikdaj pozabljamo na drobne dogodke, ki sooblikujejo naš vsakdanjik. V lovski organizaciji večkrat nočemo dojeti, da nas ljudje ocenjujejo po delu, po rezultatih naših prizadevanj na področju varstva narave in gojitve divjadi. Pogoji za delo se spreminjajo, postajajo težji in tudi zahtevnejši. S tem se bomo morali sprijazniti, čeprav se zdi, da marsikdo še vedno živi v oblakih.

Škoda je, da posamezniki zaradi svojega ravnanja (in tudi razmišljanja) veliko prispevajo k negativnemu prikazovanju lovstva in njegovega poslanstva v javnosti. Bolj poredko lahko v dnevnem časopisu preberemo zapise, ki govorijo o pozitivnih delih našega poslanstva. Očitno smo še vedno preveč zaprti vase, preozki in pretogi. To nam ni v prid, kar dokazujejo številne razprave o bodoči zakonski ureditvi lovstva na Slovenskem. Časi se pač spreminjajo, danes ni tako, kot je bilo še včeraj in predvčerajšnjim. Spremembe so neizogibne, terjajo veliko strokovnega znanja in poguma. Prav zaradi tega se moramo takoj (da ne bo prepozno) otresti birokratske ozkosti, ki je marsikje še vedno močno prisotna. Dolgovezno sestankovanje, ponavljanje tisočkrat znanih stvari, naštevanje vzrokov in posledic o tem, kaj bi bilo, če bi bilo... to nam ne koristi. Življenje je življenje, teče po ustaljenih tirnicah in zakonitostih. In prav življenja je v nas vseh daleč premalo. Kot da bi nas bilo sram priznati, da smo tukaj, da nekaj delamo in žalibog, pri tem kdaj pa kdaj tudi grešimo. Odprimo na stečaj vrata novim idejam in novim pogledom na moderno lovsko organizacijo, ki gradi na strokovnosti in pozitivnih uspehih. Teh se nam ni treba sramovati, saj so priznani in potrjeni. V loviščih na slovenskih tleh znamo slovenski lovci dovolj umno gospodariti, zato po vsej verjetnosti ni bojazni, da bomo postali hlapci tujih gospodarjev. Naj zveni tako ali drugače, na korenine slovenske lovske organizacije smo premalo ponosni – le zakaj neki?

V polemikah z drugače mislečimi večkrat prezgodaj odnehamo, smo tihi in poslušni, hkrati pa v svoji vnemi večkrat tudi premalo obzirni in kulturni. Obnašamo se tako, kot da smo sami, edini zveličavni. Kaj nam mar, če se člani šopirijo pred plahimi otroki, ki jim psički tu in tam uidejo s povodca. Grozimo s streljanjem, sodniki ipd. Premislek v takšnih primerih ne bi škodoval. Tako kot nam ne bo škodovalo nekoliko poglobljeno dopolnilno izobraževanje in usposabljanje. Med drugim tudi o lovski etiki in kulturi, na kateri se tako radi sklicujemo. In čisto ob koncu, jutri bo nov dan, mar ne?

Marjan Toš

(Iz dnevnega tiska)

Še o medvedu. Albina Podbevšek v Jani (14. 8. 91) med drugim piše: »Medved je sicer del bogastva in okras naših gozdov, hkrati pa tudi nadloga, ki jo občutijo predvsem kmetje in živinorejci. Ker pa gre za ogroženo vrsto, ki je v Evropi v glavnem iztrebljena, so se za naše medvede začeli zanimati tudi sosede, ki bi z njimi radi obogatili svoje gozdove. O tem so konec junija govorili v Bruslju na sestanku komisije Evropske skupnosti za varstvo ogroženih živalskih vrst.«

V istem članku lahko preberemo tudi informacijo o tem, da je škoda, ki jo je medved povzročil na Pokljuki in Drežniški ravni, plačala Lovska zveza Slovenije, tretjino zneska pa je dalo ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. V Lovski zvezi Slovenije so se po besedah Blaža Kržeta lotili naloge, da določijo preučijo razmere, v katerih živijo naši medvedje. Ta raziskava naj bi bila na voljo tudi Evropski skupnosti, ki je menda, kot je poročal doc. dr. Miha Adamič, obljubila, da bodo iz svojega sklada za zaščito medvedov plačevali nekatere akcije pri nas.

Avtorica svoj članek sklene takole:

»Tako, naših medvedov, ki bodo iskali azil v Italiji ali Avstriji, ne bomo smeli pospremiti s strelji, četudi si bodo spotoma postregli s kako ovco ali teletom. Pot v Evropo tako ne bo zastoj, a račun bomo poslali drugim.«

O medvedih piše tudi Mladina v obširnem članku pod naslovom Ko medvedje obmolkeje (20. 8. 91). Avtor Marcel Štefančič, jr. se vprašuje, zakaj je medved slovenski junak, zakaj sili v Evropo, zakaj rabi slovensko državljanstvo, zakaj so ga ob rojstvu zamenjali z žensko in zakaj se skriva. Za našega medveda, ki se je podal na pot v Evropo, se je menda zavzel predsednik deželne vlade Furlanije Julijske krajine g. Biassutti in pri našem Peterletu prosil za njegovo pomilostitev. Potem Mladina v tem stilu nadaljuje: »Živimo v času človekovih pravic, otrokovih pravic, pravic manjšin, pravic Srbov na Hrvaškem, le medvedovih pravic ni nikjer... Osnovna medvedova pravica je, da živi v Sloveniji. In država Slovenija mu mora zagotoviti, da v njegovem življenjskem rezervatu ne bodo gojili ovc in goveda, ki povzročajo konflikt med medvedom in človekom...«

Na vprašanje, kaj žene medveda v Srednjo Evropo, odgovarja dr. Adamič, ko pravi, da gre za konkurenco med samci z obrobja »medvedovega« teritorija, da pa zaenkrat še niso uspeli ugotoviti, ali je to

enosmerna pot. Medvedove selitve so običajen pojav, medved je prihlačal celo na Belinkino skladišče pri Ljubljani, na Pohorje, skozi Triglavski narodni park prehaja že leta, le da ponavadi to stori tiho in neopazno. Po definiciji je sicer zver, ki pa se boji človeka in se mu raje ogne. Po drugi svetovni vojni je vsega trikrat pokončal človeško življenje.

Stroka ali privilegiji. Magda Rodman piše v Slovenskih brazdah (5. 9. 91) o pravičnejši ureditvi položaja slovenskega kmeta v samostojni državi Sloveniji. Pri tem se obregne ob lovce, ki da »zelo poudarjajo svoje uspehe pri varstvu divjadi... otepajo pa se vsakršnih normalnih pogovorov o škodah, nastalih od divjadi v gozdovih in na njivah.« Pri tem ne navede niti enega samega konkretnega primera, kar je značilno za takšne pavšalne napade, ki prav nič ne prispevajo k boljšim odnosom med lovci, gozdarji in kmeti. Prav nasprotno!

Problematika škode, ki jo povzroča divjad, v idrijski občini. Konkreten in argu-

mentiran je članek diplomiranega inženirja gozdarstva Maksimilijana Mohoriča, ki piše o tem, da preštevila rastlinojeda divjad resno ogroža obnovo gozdov na nekaterih območjih idrijske občine. Pri tem navede konkreten primer lastnika, ki je osnoval nasad smrek, a je divjad skoraj v celoti obžrla in objedla sadike in poganjke. Navaja višino škode, predvsem velike stroške za postavitve visoke ograje, ki jih lastnik ni sposoben kriti, verjetno pa tudi lovška družina ne. Iz tega izvede sklep, da je treba zmanjšati stalež rastlinojede divjadi do številčnosti, ki ne bo povzročala škode.

Večji vpliv gozdarjev na lovstvo. Za to se zavzema mag. Franc Perko v Slovenskih brazdah (12. 9. 91). Po njem je tako tudi drugod v Evropi. O novi lovski zakonodaji med drugim pravi:

»Če bo tudi prihodnja zakonodaja ohranila lovišča v upravljanju lovskih družin in današnjo organiziranost lovstva, je prenos načrtovanja obravnavanja divjadi na javno gozdarsko službo edini način, da ne bodo več ogroženi kmetijstvo in gozdovi ter da bo hkrati zagotovljen obstoj divjadi.«

Avtor tudi tokrat poseže v preteklost, ko zapiše, da je slovensko lovstvo dolga desetletja z močjo avtoritet, ob pomanjkanju znanja in argumentov, enostransko pospeševalo tako imenovane »koristne vrste« (jele-njad, srnjad, gams). Škoda, da nam ni dal za zgled tistih razvitih evropskih držav, kjer so divjad skoraj v celoti iztrebili, če že ni mogel priznati, da so lovci v preteklosti tudi kaj dobrega storili.

Zakon o gozdovih. Jože

IZSTOP IZ ČLANSTVA LZJ

Predsedstvo Lovske zveze Slovenije je na svoji seji 14. 10. 1991 sklenilo, da Lovska zveza Slovenije izstopa iz članstva Lovske zveze Jugoslavije.

Glede na to, da je dne 8. 10. 1991 Republika Slovenija postala samostojna država, ne bomo več sodelovali v organih Lovske zveze Jugoslavije. Z 8. 10. 1991 je prenehala tudi funkcija vsem slovenskim delegatom Lovske zveze Jugoslavije iz Slovenije v mednarodnih lovskih organizacijah.

Predsedstvo Lovske zveze Slovenije je tudi izrazilo upanje, da bo, ko se bodo razmere umirile, sodelovala z lovskimi organizacijami, s katerimi je doslej sodelovala v Lovski zvezi Jugoslavije tako, kot sodeluje z lovskimi organizacijami drugih držav.

Hobič v Slovenskih brazdah (12. 9. 91) na kratko, po točkah prikazuje izhodišča osnutka zakona o gozdovih, kakor ga je pripravila skupina za gozdarstvo pri gospodarskem svetu SKZ-LS in poslala ministrstvu. Po tem osnutku naj bi zakon obravnaval le gozdove in gospodarjenje z gozdovi ter tiste negozdne površine, ki so funkcionalno vezane na gozd, nikakor pa ne sme posegati na površine zunaj gozda. Gozdnogospodarski načrti morajo biti

izdelani kot skupni načrti, upoštevaje posebnosti na posameznih območjih, ki izhajajo iz začetnega stanja in ne iz dosedanjega izkoriščanja gozdov. Eno izmed petih izhodišč govori tudi o tem, da mora zakon opredeliti cilje ter ukrepe za uskladiitev ravnotežja divjadi in okolja.

**Pomoč lovcev poplavljen-
cem v Savinjski dolini.**
Lovska zveza Slovenije je
tako po katastrofalnih po-

plavah v Savinjski dolini pozvala slovenske lovce, naj prispevajo vsak član po 20 dinarjev kot pomoč poplavljen-
cem. Odziv je bil več kot dober, če upoštevamo, da so bili lovci vključeni tudi v druge oblike solidarnostne pomoči državljanov. Poleg tega so mnoge lovske družine in območne zveze samoiniciativno zbirale pomoč in jo namenile bodisi poplavljen-
cem bodisi lovskim družinam, ki so utrpeli veliko škodo na divjadi in lovskih objektih.

Pomoč v znesku 400.000 dinarjev sta na skromni slovesnosti 17. maja 1991 v Lučah izročila predsednik LZS inž. Bruno Skumavc in vodja delovne skupnosti inž. Blaž Krže. Navzoči so bili predstavniki krajevnih skupnosti Luče, mozirske občine, lokalnega časnika ter Savinjsko-kozjanske ZLD Celje.
Tako izpričana lovska solidarnost močno odmeva tako med prebivalci Zgornje Savinjske doline kot tudi med domačimi lovci.

Steklina v Evropi

Iz brošure *Besnilo i antirabična zaštita ljudi u SFR Jugoslaviji u 1990. godini* (Novi Sad, 1991)

pripravil – B. Leskovic

Po podatkih Centra svetovne zdravstvene organizacije za preprečevanje širjenja stekline (WHO) v Tübingenu (ZRN) ugotavljajo, da je bilo stanje stekline v Evropi leta 1990 v mejah stanja zadnjih 14 let. V odnosu na leto 1989 pa se je število bolnih živali za to boleznijo zmanjšalo. Žal pa se je v tem letu povečalo število smrtnih primerov pri ljudeh. Za razliko od predhodnih let je bila okužba 27 dežel Evrope podobna. Steklino so ugotavljali kar v 17 državah. Organizacija WHO nima le podatkov za Albanijo. Še neokuženim 8 državam iz leta 1989 (Bolgarija, Grčija, Irska, Islandija, Norveška, Portugalska, Švedska in Velika Britanija) so se v letu 1990 ponovno pridružile še Danska, Finska in Italija, medtem ko Norveška (zaradi le 1 primera stekline pri polarni lisici, na otoku Svalbard) spada sedaj med okužene dežele. Odsotnost stekline na Finskem in v Italiji (leta 1990) se pripisuje uspehom predhodnih zelo uspešnih peroralnih cepljenj lisic v letu 1988. Opozoriti moramo, da po kriterijih WHO *ni okužena* tista država, v kateri se v dveh predhodnih letih ni ugotovil niti en sam primer stekline. Teritorialna okuženost v Evropi se v bistvu ni skoraj nič povečala, z izjemo, da je zajela nekaj južnih območij Francije in Jugoslavije, kar govori, da se je epizootiološko stanje, ki se je od leta 1940–80 širilo v valovih, v zadnjih letih ustavilo. Strokovnjaki ugotavljajo **enzoot-**

sko steklino. Občasno se še vedno opazi povečevanje ali zmanjševanje števila obolelih živali na določenih območjih, kar je ozko povezano s številnimi ekološkimi razmerami – prvenstveno s številčnostjo lisice (*Vulpes vulpes*), glavnim vektorjem širjenja virusa gozdne stekline v naravi. Zanimivo je dejstvo, da so v letu 1989 zabeležili največje število (letno) zbolelih živali v Belgiji, Vzhodni Nemčiji in v Franciji, leta 1990 pa na Poljskem. V večini držav Evrope pa je tega leta prišlo do zmanjšanja števila obolelih živali za steklino (razen v Avstriji, Poljski in Romuniji). Po številu letno ugotovljenih primerov stekline pri živalih se je zopet na prvo mesto uvrstila ZRN s 3009 (14,3%) živalmi (dodatni so tudi primeri iz prejšnje DDR). Francija je z 2984 živalmi (14,2%) zasedla 2. mesto, Avstrija z 2514 (12%) je prišla

s prejšnjega 5. mesta na 4. mesto, Poljska z 2045 (9,7%) živalmi pa s četrtega na 5. mesto. Češkoslovaška je z 1384 (6,6%) živalmi ostala na 6. mestu, Madžarska pa je z 1.092 (5,2%) živalmi zamenjala vrstni red z Jugoslavijo in prispela na 7. mesto (Jugoslavija pa se je vrnila na svojo dolgoletno 8. pozicijo). Jugoslavija je imela leta 1990 836 (4,0%) steklih živali (po WHO), čeprav je bilo v resnici ugotovljenih 1.052 steklih živali. Ta razlika je nastala zgolj slučajno kot administrativna napaka.

Stanje ugotovljene stekline pri živalih se je v Evropi v letu 1990 zmanjšalo od leta poprej za 14%.

Kot vzrok za povečanje števila obolelih živali v letih 1989–1990 se navede v glavnem povečanje številčnosti lisic, kar je posledica zadnjih milijunov, ki so pogojevale večji delež preživetja malih glodavcev (osnovne hrane lisic). Od skupno 21.027 bolnih živali so domače živali v tej številki zajete v 26% (5503), ostalo, 15.524 (74%) pa predstavljajo divje, kar izrazito potrjuje trditev, da je v Evropi **dominantna silvatična ali gozdna steklina** pretežno pri lisi-

STEKLINA NA OBMOČJU SLOVENIJE

Od 1. do 30. septembra 1991. je bilo iz območja 36 občin v naši republiki laboratorijsko preiskanih na steklino 80 živali in sicer:

51 lisic, 4 psi, 7 mačk, 4 glave srnjadi, 1 govedo, 3 kune, 1 dihur in 9 jazbecov. Odsek za virologijo Veterinarske fakultete v Ljubljani je ugotovil steklino pri živalih z območij 16 občin in sicer:

Cerknica 3 lisice, Kočevje 1 lisica, Lendava 1 lisica, Litija 1 lisica in 1 jazbec, Ljubljana Vič-Rudnik 2 lisici in 1 jazbec, Maribor 1 lisica, Metlika 1 lisica, Mozirje 5 lisic, Novo mesto 2 lisici, Ormož 1 lisica, Ptuj 3 lisice, Sevnica 1 lisica in Šentjur pri Celju 3 lisice.

Ljubljana, 3. 10. 1991

dr. Armin Tomašič, dipl. vet.
republiški veterinarski inšpektor

SMRTNI PRIMER IZ DDR

Lani, 3. 5. 1990 je žensko (57) iz neke vasi blizu Leipziga ugriznila lisica. Povzročila ji je ugriznine na obeh nogah, rokah in na levi očesni veki. Že po 6 urah so jo cepili proti steklini. Štirinajstega dne po ugrizu je pacientka tožila za glavoboli in pričela bruhati. Že v naslednjih dneh je kazala vse simptome meningitisa. 16. dan po cepljenju so našli v pacientkini krvi antitelesa. V naslednjih dveh dneh se je njeno zdravstveno stanje poslabšalo zaradi težav pri dihanju, zato so jo prepeljali na intenzivno nego, kjer je 30. 5. 1990, 27 dni po ugrizu, umrla zaradi kolapsa. Po smrti so steklino dokazali laboratorijsko in z biološkimi poskusi.

cah). Med divjimi živalmi v Evropi zaseda 1. mesto lisica (*Vulpes vulpes*) – 12.833 (61%) primerov, na drugem mestu je srna (*Capreolus capreolus*) – 430 (2,0%) nato je na 3. mestu jazbec (*Meles meles*) – 278 (1,3%), sledijo pa mu drugi predstavniki družine kun (*Mustelidae*) – 493 (2,3%), medtem ko je med ostale divje živali uvrščeno 1490 primerov (7,1%). Tako kakor že prejšnja leta so primere stekline zabeležili tudi pri rakunastem psu (*Nyctereutes procyonoides*) – 148, žužkojedih netopirjih (*Epstesicus serotinus*) – 40, divjem prašiču (*Sus scrofa*) – 14, volkovih (*Canis lupus*) – 6, vevericah (*Sciuridae*) – 5, hišnih miših (*Mus sp.*) – 3, podganah (*Rattus*) – 2, ježih (*Erinaceus sp.*) – 2 itd... Kar zadeva silvatično (gozdno) steklino, so domače živali slabo zastopane. Najmanj primerov med domačimi živalmi ima Avstrija (1e 3%), Švica (4%), Češko-slovaška in Jugoslavija (7%). Več pri-

merov pa so imele druge države, npr. Luksemburg (41%), Belgija (55%), kar pa pretežno odpade na pašno govedo, ki je prišlo v stik s steklimi lisicami. Sploh so v Evropi največ primerov stekline pri domačih živalih zabeležili prav pri govedu – 2014 (9,6%), nato pa pri ovcah in kozah – 864 (4,1%). Skupno obolelih psov – 1282 (6,1%) je pa bilo v letu 1990 več kot mačk – 1182 (5,6%), kar do tedaj ni bilo značilno. Vzrok je v tem, da je WHO dobila za to leto tudi podatke za Turčijo, kjer pa imajo še vedno značilno **urbano steklino**. Če pa bi te podatke izvzeli, bi dobili zopet značilno sliko za silvatično steklino: 851 psov in 1.146 mačk.

Znanstveniki menijo, da je način pe-

SMRTNI PRIMER IZ SLOVAŠKE

Moški, star 58 let, je 1. 12. 1990 na univerzitetni kliniki v Košicah umrl zaradi stekline. To je bil po letu 1977 tudi prvi smrtni primer zaradi stekline na Slovaškem. Osebo je v vasi napadla in v prst ugriznila lastna domača mačka, ki je že naslednji dan poginila. Mož jo je pokopal. Ker poškodba ni bila velika, poškodovanec ni iskal medicinske pomoči. Prvi bolezenski znaki so se pojavili 24. 11. 1990 kot bolečine v dlani poškodovane roke in v zgornjem delu hrbta. Kasneje se je pričel pacient močno sliniti in dobil močne bolečine pri požiranju in dihanju. Kljub intenzivni zdravniški negi je pacient 8. dan po pojavu prvih simptomov umrl. Po smrti so steklino potrdili laboratorijsko in z biološkimi poskusi na belih miših.

V Sloveniji se je leta 1990 v primerjavi s predhodnim letom stanje gozdne (silvatične) stekline očitno izboljšalo, tako v zmanjšanem številu okuženih občin 37 (66%) kakor tudi v znatnem zmanjšanju dokazanih primerov stekline pri živalih – 356, kar je za prek 50% manj v primerjavi z letom 1989 – 761 primerov. Veterinarji menijo, da je takšno stanje posledica dveh vzrokov: 1., da je bil izbruh naravne epizootije v Sloveniji leta 1988 in 1989, a je zaradi zmanjšanja številčnosti lisic v populaciji prišlo v naslednjih letih (zato tudi zmanjšanje števila obolelih živali) in 2., da smo s pristopom k peroralnemu cepljenju lisic v naši republiki, ki se je pričelo prav v času izbruha gozdne stekline, učinek še povečali. Dejstvo je, da na obmejnem območju z Italijo in Avstrijo, kjer smo prav tako opravili vakcinacijo, obstajajo občine, kjer lani sploh ni bil zabeležen noben primer stekline. Takšno stanje je zelo pomembno za Italijo, ki je dobila pred 3 leti steklino prav prek tega območja. To je obenem tudi zgovoren primer dobrega meddržavnega sodelovanja pri preprečevanju širjenja silvatične stekline v teh obmejnih območjih. Žal pa je končni rezultat vprašljiv zaradi možnih novih okužb iz sosednje Hrvaške in Avstrije, ki predstavljata stalen mogoč izvor okužbe in naslednjem obdobju.

roralnega (prek ust) cepljenja lisic še vedno učinkovita metoda za boj proti gozdni steklino. Glede na to, da so s to metodo pričeli leta 1978 v Švici, nato pa sistematično od 1983. leta dalje v ZRN ter kasneje in danes v večini okuženih držav Evrope, veterinarji trdijo, da smo z rezultati lahko povsem zadovoljni.

Če rezultate opravljenih peroralnih cepljenj lisic primerjajo in komentirajo parcialno, se vidijo pozitivni učinki; prvenstveno v zmanjšanem številu obolelih živali (posebej Švica,

ZRN in Slovenija) ter v popolni odpravi stekline na Finskem in v Italiji. V Švici je bilo leta 1990 ugotovljeno najmanj obolelih živali v letu (le 25). V Sloveniji so zabeleženi vidni uspehi peroralnega cepljenja lisic, ki se kažejo v zmanjšanem številu obolelih živali in že v vzpostavitvi manjših neokuženih območij.

* * *

Urbana steklina psov in domačih živali je danes prisotna le še v Turčiji, verjetno pa tudi ponekod v Romuniji in ZSSR. Prav nasprotno od gozdne stekline v Evropi pa so v Turčiji leta 1990 zabeležili 583 obolelih živali. Med njimi je bilo kar 573 (98,3%) domačih živali, oziroma 73,9% psov (431), 81 goved in samo 36 mačk, 13 ovc in koz, 3 konji itd. Tudi v Turčiji letno opažajo postopno zmanjševanje obolevnosti že vse od leta 1981 dalje.

Steklina pri rakunastem psu je bila zabeležena le v 148 primerih: 143 na Poljskem, 4 v bivši DDR in 1 v ZRN. Vse pa kaže, da se hipoteza o naglem širjenju stekline tudi pri tej vrsti in o postopnem prevzemanju glavne vloge od lisic ne bo izkazala za pravično.

V zadnjih 4 letih sta zaradi gozdne stekline umrli 2 osebi, ena v bivši DDR in ena na Češkoslovaškem.

Steklina pri netopirjih se še vedno opaža v evropskih deželah; predvsem tam, kjer ni opaziti stekline pri drugih kopenskih sesalcih (Nizozemska, Danska, Španija). Leta 1990 je bila zabeležena v 40 primerih: 22 na Nizozemskem, 17 v Nemčiji in 1 primer na Poljskem. Največ steklih živali je bilo ugotovljenih v mesecu avgustu (v obdobju paritve in migracije netopirjev). Večina netopirjev pripada vrsti pozni netopir *Eptesicus serotinus*. Pri steklini žužkojedih netopirjev obstajajo še mnoge nejasnosti, predvsem kar se tiče širjenja (nalezljivosti) in glede nepovezanosti s steklino drugih sesalcev.

Ponovni pogin rac na lagunah pri Ormožu

Boris Kolar, dipl. biol.

V prvih dneh julija, torej tik po vojni v Sloveniji, so ormoški lovci opazili ponovni množični pogin rac in drugih ptičev na lagunah tovarne sladkorja Ormož. Ponovni zato, ker so race na lagunah množično poginjale že pred štirimi leti. Ker so Ormožanci zelo konkretno in neprizanesljivo doživljali strahote minule vojne, je prvi sum padel na posledice delovanja specialnih odredov vojske.

Ob ogledu kraja poginjanja pa se je razblinil sum o armadni odgovornosti za smrt približno tristotih rac. Živali so namreč poginjale samo v drugi laguni, ki se je že po videzu razlikovala od prve lagune (tretja laguna je izsušena). Druga laguna služi kot primarni vsedalnik za tehnološke vode iz Tovarne sladkorja Ormož, zato je močno obremenjena z organskimi snovmi, medtem ko v prvo laguno doteka predvsem prečrpana podtalna voda. Temna, skoraj črna površina druge lagune z redko, posušeno vegetacijo kaže na intenzivno gnitje pod vodno površino.

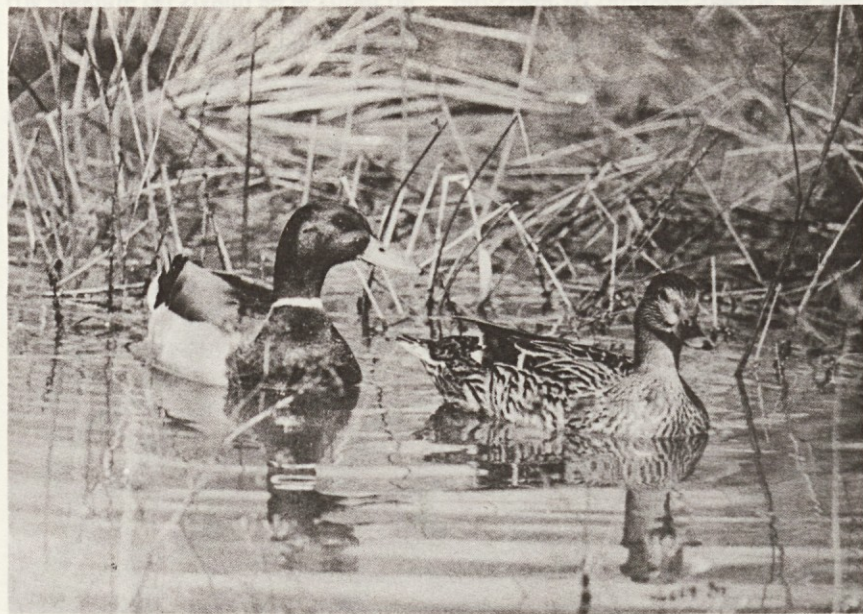
Ob iztoku iz lagune so na vodi plaval ostanki poginulih rac, ki so ob navedenem ogledu nudile dokaj ne-

prijetno sliko. Izkazalo se je namreč, da so perje in kosti rac nekakšni rešilni splavi za kepe migetajočih črvov. Bolj ali manj propadla trupla poginulih rac so ležala po vsej zahodni in južni nabrežini lagune, ki je zarasla z obvodnim rastlinjem. Živali je prekrivalo šavje, v katerega so se zavlekly v predsmrtni agoniji, nekaj dni po smrti pa jih je že izdajal močan smrad, ki se je širil v poletni vročini.

Redke še žive živali so bile popolnoma izčrpane. Glavo so polegale po tleh, pri poizkusu bega se niso dvigale na noge ali poizkušale poleteti. Živali, ki smo jih odlovili za vzorce, so bile ponesnažene okrog zadnjične odprtine. V rokah niso nudile odpora, temveč so dajale občutek mlhavosti in onemoglosti.

Navkljub že nekoliko otopelemu čustvovanju, ki je pač posledica preiskav množičnih poginov rib, rac, labodov in drugih živali, pri katerih sem sodeloval, me je slika tragedije na ormoški laguni močno pretresla. Ob poginulih starših so povsod begale mlade račke ali kebčki vodnih

Foto K. Lampe, Diana

kokoši, race so ležale v parih ali manjših skupinah, nekaj jih je poginjalo v agoniji ali pa so že razpadale. Znaki, ki so jih race kazale v agoniji, torej mlahavost vratu, splošna ohromelost in onemoglost ter fotofobija (na prisojnih brežinah lagune ni bilo niti ene race) so značilni za *botulizem*. Zastrupitev s toksini bakterije *Clostridium botulinum*, ki je bil vzrok pogina že pred štirimi leti, so potrdile preiskave na Zavodu za zdravstveno varstvo v Mariboru.

Bakterija *Clostridium botulinum* v svojih podtipih tvori osem toksinov, od katerih so najbolj učinkoviti znani kot povzročitelji *botulizma* pri človeku. Spadajo med najbolj strupene snovi naravnega izvora, saj so za človeka usodni v koncentracijah med milijoninko do stotilijoninko grama. Toksine označujemo s črkami abecede (A, B, C₁, C₂, D, E, F in G), pri čemer zahteva vsak podtip bakterije, ki izloča posamezni toksin (ali par toksinov) svoje življenjsko okolje, ki pa je vsakem primeru anaerobno (brez prisotnosti kisika). V gnijočem mulju se v odmrlih ličinah muh in nekaterih drugih insektov sproščata toksina C₁ in C₂. Toksin C₁ deluje na živčni sistem, toksin C₂ pa vpliva na celične strukture prizadetih organizmov. Posledica za-

strupitve pri racah so oslabele, ohromelost, motnje vida, driska, povečana količina tekočine v črevesju, smrt pa praviloma nastopi zaradi dušitve ob prenehanju delovanja dihalnih mišic.

Čeprav v literaturi ni mnogo zapisa o množičnih poginih vodnih ptic v naravi, pa *botulizem* pri nas ni redek pojav. V letih 1987, 1988 in 1989 so za botulizmom vsako poletje poginjali labodi na ribniku v mestnem parku v Mariboru. Po sanaciji s temeljitim čiščenjem ribniškega dna se botulizem ni več pojavljal.

Razmere za razvoj botulizma v laguni Tovarne sladkorja Ormož so naravnost idealne. V razmeroma plitvi laguni se kopiči organski mulj, ki v vročih poletnih mesecih hitro razpada in porabi ves razpoložljivi kisik. Ogreti anaerobni mulj, kjer vlada razmere brez kisika po več mesecev, če že ne vse leto, pa lahko postane »tempirana bomba« za okolje. Dejal bi, da je srečna okoliščina lastnost toksinov, da so nestabilni in pri nizkih temperaturah hitro razpadajo. Pa vendar hektarske površine lagune, okužene z *botulizmom*, ogrožajo podtalnico. Nenazadnje, na laguni so poginile tudi nekatere zaščitene vrste ptic, kot so race žličarke.

In kako preprečiti kronično pojavlja-

LOVAČKI VJESNIK NE BO IZHAJAL

Po stotih letih rednega izhajanja »Lovački vjesnik«, glasilo Lovske zveze Hrvaške, do nadaljnjega ne bo izhajal. Razlog za to so vojne razmere na Hrvaškem, zaradi katerih je oviran in onemogočen poštni promet, kar onemogoča redno dostavo tega glasila 80.000 lovcev Hrvaške.

Strokovno glasilo lovcev Hrvaške v svojem dolgoletnem izhajanju še nikoli ni prišlo v takšno situacijo, da bi prenehalo izhajati in s tem onemogočilo redno informiranje članstva hrvaške lovske organizacije. -ak

nje botulizma v Ormožu? Laguna, kot je že opisano, služi kot primarni vsedalnik za biološko čistilno napravo, ki je le nekaj metrov stran od vodnih površin. Biološka čistilna naprava, ki v času pogina seveda ni obratovala, omogoča prezračevanje in stalni vodni tok v laguni. Nemoteno obratovanje te naprave in redno odstranjevanje mulja iz dna lagune sta pogoj, da se poletne havarije rac v Ormožu ne bodo več ponavljale.

V NOVEMBRU zakon dovoljuje lov na vso nezaščiteno divjad (lisica, pižmovka, siva vrana, sraka, šoja) ter na tu navedeno in prikazano divjad, če je seveda odstrel planiran in lovska organizacija (LD, ZLD, LZS, OZD) s svojim sklepom lovne dobe na kako divjad ni skrajšala oziroma lova ni povsem prepovedala.

navadni jelen – samce
in jelen damjek – samec

košuta navadnega jelena
in tele ter damječja košuta in tele

divji prašič

srna in mladič

medved

muflon oven in
muflonka ter jagnje

gams kozel

gamska koza
in mladič

jazbec

zlatica, belica,
dihur

polh
do 15. 11.

poljski zajec
do 30. 11.

fazan

mlakarica, črna liska,
regeljic, kreheljic

gozdni
jereb – petelin

golob grivar,
grlice

veliki kljunač
in kozlica

kragulj
in skobec

11. XI. vzide ob 7.40 in zaide ob 16.37
26. XI. vzide ob 8.07 in zaide ob 16.16

● = 6. XI.,

☺ = 14. XI.,
vzide ob 13.24
zaide ob 23.47

☺ = 21. XI.,
vzide ob 15.35
zaide ob 7.33

☺ = 28. XI.,
vzide ob –
zaide ob 12.46

ODSTREL DIVJADI NEKATERIH VRST V LETU 1990

ZLD	SRNJAD				JELENJAD				DAMJAK				GAMS			
	srnjak	srna	mladiči	SKUPAJ	jelen	košuta	teleta	SKUPAJ	jelen	košuta	teleta	SKUPAJ	kozel	koza	kozički	SKUPAJ
Bela krajina	296	119	155	570	65	37	17	119	—	—	—	—	—	—	—	—
Gorenjska	1.236	773	776	2.785	82	71	62	215	—	—	—	—	150	92	15	257
Gorica	1.425	722	786	2.933	15	13	4	32	—	—	—	—	192	106	45	343
Idrija	398	261	315	974	5	4	1	10	—	—	—	—	49	38	12	99
Kočevje	594	343	392	1.329	199	260	226	685	—	—	—	—	7	3	2	12
Ljubljana	1.725	1.066	1.232	4.023	97	54	71	222	—	—	—	—	43	25	15	83
Maribor	2.794	1.487	2.164	6.445	95	90	72	257	—	—	—	—	147	118	72	337
Notranjska	452	305	418	1.175	79	102	109	290	—	—	—	—	2	3	—	5
Notranj. LGO	509	303	356	1.168	36	45	46	127	—	—	—	—	1	—	—	1
Novo mesto	929	517	592	2.038	44	21	18	83	5	3	4	12	—	—	—	—
Obalno-Kraška	1.040	726	588	2.354	21	7	8	36	2	—	—	2	—	—	—	—
Posavje	775	521	509	1.805	6	2	—	8	10	21	12	43	3	3	—	6
Prekmurje	597	493	503	1.593	80	36	27	143	1	1	1	3	—	—	—	—
Priekija	504	356	418	1.278	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pljuj	966	559	712	2.237	3	1	—	4	—	—	—	—	—	2	—	2
Savinj.-Kozjan.	2.517	1.244	1.860	5.621	34	29	19	82	8	3	9	20	93	73	16	182
Zasavje	923	476	567	1.966	11	8	3	22	2	—	—	2	10	7	1	18
SKUPAJ: 1990	17.680	10.271	12.343	40.294	872	780	683	2.335	28	28	26	82	697	470	178	1.345
1989	15.255	8.433	9.539	33.227	698	507	424	1.629	21	25	19	65	585	404	210	1.199
1988	13.990	7.887	8.782	30.659	633	526	407	1.566	29	8	7	44	548	444	168	1.160

OZD	SRNJAD				JELENJAD				DAMJAK				GAMS			
	srnjak	srna	mladiči	SKUPAJ	jelen	košuta	teleta	SKUPAJ	jelen	košuta	teleta	SKUPAJ	kozel	koza	kozički	SKUPAJ
Fazan	68	46	57	171	5	5	1	11	—	—	—	—	—	—	—	—
Jelen	62	48	106	216	63	62	114	239	—	—	—	—	—	—	—	—
Kompas	118	74	78	270	31	23	31	85	3	4	8	15	—	—	—	—
Kozorog	245	132	102	479	50	62	65	177	—	—	—	—	116	81	9	206
Lj. vrh	31	15	24	70	22	15	44	81	—	—	—	—	1	—	—	—
Medved	181	104	130	415	197	412	393	1.002	—	—	—	—	—	—	—	—
Pohorje	143	63	63	269	41	111	90	242	4	6	11	21	81	93	64	238
Prodi	11	2	5	18	—	—	—	—	—	—	—	—	11	6	—	17
Triglav	136	73	70	279	14	10	21	45	—	—	—	—	90	52	25	167
Žitna gora	38	25	23	86	23	27	33	83	—	—	—	—	—	—	—	—
Snežnik-Koč. Reka	94	40	35	169	112	170	131	413	—	—	—	—	—	—	—	—
SKUPAJ	1.127	622	693	2.442	558	897	923	2.378	7	10	10	36	299	232	98	629
OZD: 1990	994	496	472	1.962	520	609	843	1.972	11	8	7	26	259	194	58	511
1989	822	415	449	1.686	555	593	798	1.946	10	8	3	21	216	162	42	420
1988	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
SKUPAJ	18.807	10.893	13.036	42.736	1.430	1.677	1.606	4.713	35	38	45	118	996	702	276	1.974
LZS in OZD: 1990	16.249	8.929	10.011	35.189	1.218	1.116	1.267	3.601	32	33	26	91	844	598	268	1.710
1989	14.812	8.302	9.231	32.345	1.188	1.119	1.205	3.512	39	16	10	65	764	606	210	1.580
1988	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Iz statistike LZS

Fazan pozimi*

Marjan Gobec

Zima prinaša fazanom veliko nadlog in težav. Na poljih je vse manj hrane in kritja, dnevi se krajšajo in temperature pod lediščem so vse bolj pogoste. Kako se ta vrsta bori z zimskimi nadlogami in kako se je prilagodila, da preživi ta letni čas?

Ključni vidik ekologije in preživetja fazana prek zime je vsekakor izbira habitata, življenjskega okolja, in cilj zimske gojitve fazanov v naravi je v zagotavljanju ustreznega kritja in primerne prehrane.

Šele pred kratkim smo začeli razumevati njihovo socialno ureditev. Ena od oblik njihovega načina življenja je tudi splošno razvrščanje v spolno ločene jate čez zimo. Razvrščanje pa je pomembno za razumevanje razlik med spoloma pri izbiri življenjskega okolja.

Raziskavo začnemo konec poletja, ko začno mladiči s svojimi materami, fazankami, kakor tudi samotarski samci-petelini, nabirati zaloge tolašče, ki jim pomagajo preživeti zimsko obdobje. Opisali bomo spremembe v njihovi sestavi in izbiri življenjskega okolja ob nastopu zime.

Ko so žitna polja požeta, večkrat opazimo in preštujemo mladiče fazanov, kako se hranijo z ostanki letine po robovih polj. V družinskih skupnostih, skupaj z materjo, ostanejo ponavadi vse do konca oktobra, začetka novembra. Socialna sestava v jatah fazanov ob koncu poletja še ni bila dovolj raziskana, vendar pa raziskave predvsem pri jarebicah kažejo, da so zimske jate sestavljene iz družinskih članov. Fazani se ne zbirajo v zimske jate v družinskem smislu, čeprav se mladičem s samico ob koncu leta včasih pridruži tudi samec. Kebčki fazana so odvisni od samice okrog 75 dni, čeprav so opazovali tudi fazanke, ki so se ločile od zaroda že po komaj 60 dneh.

Zanimivo je, da se pojavljajo jate skozi vse letne čase pri ptičih, ki živijo pretežno na tleh in se hranijo

na planem. Tako jarebica kakor kotorna sta prebivalci odprtega, obdelanega polja in sta popolnoma odvisni od svoje opreznosti in budnosti pri odkrivanju naravnih sovražnikov, plenilcev. Fazani pa se podnevi raje umaknejo v kritje, hranijo pa se pretežno zgodaj zjutraj in pozno popoldne. Zato je večino dneva kritje tisto, ki jih varuje pred plenilci, ne pa njihova budnost.

Način prehranjevanja fazanov so natančneje raziskovali v ZDA. Med raziskavo so opazili zelo malo ptic, ki bi se sredi dneva hranile na odprtem polju. V tem času dneva so imeli fazani v golšah povprečno manj kot 5% hrane, kar potrjuje ugotovitev, da se fazani skoraj ne hranijo v času, ko se zadržujejo v kritju. Ko se fazani hranijo na polju, počno to v manjših jatah, zato je verjetno, da družinske skupnosti ostanejo skupaj tudi v začetku zime, čeprav je o tem bolj ma-

lo trdnih dokazov. Veliko več vemo o njihovem načinu življenja v drugih letnih časih.

Fazan je vsejed. Hrani se s semeni, zrnjem, raznimi jagodami in plodovi, zelenimi poganjki, majhnimi nevretenčarji in mehkužci in bolj poredko z manjšimi vretenčarji. Njegova prehrana je najbolj pestra jeseni, saj so v golšah fazanov, ujetih oktobra, našli kar 106 vrst različnih semen in plodov. V Angliji se fazan jeseni in zgodaj pozimi prehranjuje s sadjem, malinami, robidnicami, jagodami gloga in črnega trna kakor tudi z gomolji in koreniki. V več pokrajinah v Angliji je pomemben vir prehrane žir in pa lešniki, ki jih pogoltne z lupino. Celoletne analize vsebine golš pri fazanu so pokazale, da je januarja v golšah fazanov, ki so bili ujeti v gozdovih, v parkih ali na pašnikih, samo do 3,5% zrnja, pa do 30% hrane živalskega izvora. V zimskih mesecih so črvi večkrat večinski delež živalske prehrane pri fazanih v Angliji. Nedvomno ima gojenje kulturnih rastlin, kot so žitarice, koruza in druge semenotvorne rastline, pomemben vpliv na zimsko kondicijo fazanov. Gojenje teh rastlin je eden od gojitvenih ukrepov na fazanerijah in v loviščih, kjer skrbijo za dopolnilno prehrano.

Fazani, ki so se izlegli v naravi in žive prosto v naravi, so običajno naseljeni v bolj redkih populacijah, zato jim je tudi težje preskrbeti dopolnilno prehrano z gojenjem kulturnih rastlin.

V ZDA so ugotovili, da dolgotrajno sneženje povzroča bistveno večjo umrljivost fazanov zaradi podhladitev in pomanjkanja hrane. To je nekaj povsem običajnega v februarju in marcu, v zimah, ko snežna odeja pokriva tla že od začetka meseca novembra pa do konca marca. V tem času so fazani še posebej ranljivi in zato še bolj pogosto plen naravnih sovražnikov. Zaradi pomanjkanja hrane prej podležejo fazanke, pri katerih so ugotovili samo 40% teže zdravih, normalno prehranjenih fazank. Zimi, ko je izguba energije in s tem telesne toplote velika, in še posebej ostremu mrazu so se fazani prilagodili tako, da se sploh ne hranijo niti ne poskušajo iskati hrane, ampak poskušajo ohraniti energijo tako, da ostanejo pri miru, odreveneli na gredi, tudi do teden dni. Vendar pa se taktika »sedi in čakaj« ne obnese pri dolgotrajnem mrazu, ki prisili fazane, da začno iskati hrano.

* Prevod iz knjige *The pheasant, ecology, management and conservation* avtorjev Davida Hilla in Petra Robertsona.

Golše sestradanih fazanov so seveda prazne in zaradi uživanja grobe hrane pride v ekstremnih primerih celo do črevesnih krvavit. V zelo ostrem mrazu in snegu so našli nekaj fazanov, ki so imeli v golšah in želodcih meso in perje drugih fazanov, kar nakazuje, da so fazani nadomestili pomanjkanje drugih virov prehrane z mrhovino. Na srečo so takšne ekstremne razmere zelo redke, neobičajne celo v ZDA, in fazani lažje prenašajo zimsko tegobe kakor druge, manjše ptice.

V določenih letih, ki jih je nemogoče predvideti, izdatno obrodijo nekatere vrste gozdnih dreves, kakor sta hrast in bukev. Želod in žir sta takrat pogosto na jedilniku fazanov v Angliji. Raziskave so pokazale, da je bila povprečna teža fazank od januarja do marca po letu, ko je bilo veliko žira, za 7 dekagramov večja od povprečne teže fazank ob slabih letinah.

V nasprotju z muhastimi viri prehrane v naravi pa je mogoče s krmljenjem in krmnimi njivami zagotavljati stabilne vire prehrane za fazana. Zimsko krmljenje nedvomno povečuje gostoto naseljenosti fazanov in tudi njihovo zimsko kondicijo za preživetje. Vendar pa kaže, da v Angliji zimsko kondicija nima bistvenega vpliva na število jajc, njihovo kakovost niti na gnezditveni uspeh in število izpeljanih kebkov. Kaže, da zimsko kondicija vpliva na zgodnejše nesenje jajc, pod pogojem, da so spomladanske razmere ugodne.

V Angliji zimske jate fazanov sestavljajo pretežno osebki istega spola. Zdi pa se, da je grupiranje v enospol-

ne jate fazanov odvisno od kakovosti kritja in prostorske razporejenosti fazanjih remiz. V ZDA, v pasu, kjer sejejo izključno žitarice, je razpored v enospolne jate fazanov jeseni in zgodaj pozimi veliko manj izrazit kakor v Angliji. Razlog je v pomanjkanju trajnega kritja v teh območjih ZDA in v povečani koncentraciji ptic v področjih, kjer je vsaj malo kritja. Ravno tako je razporeditev v enospolne jate manj izrazita na področjih, kjer je gostota populacije fazana redka. Na Irskem so ugotovili, da se je delež enospolnih jat fazanov zmanjševal od jeseni do zgodnje zime in da takih jat pozno pozimi skoraj ni bilo več, v glavnem zaradi redke gostote fazanov, majhnega števila fazanov v jatah in velikega števila fazanov, posebej samcev, ki so preživljali zimo sami. Razlog za vse to – populacija fazanov na Irskem je zelo razredčena.

Zdi se, da je življenje v jati za fazanke pozimi ugodnejše tako zaradi lažjega iskanja hrane kakor tudi zaradi večje varnosti pred plenilci. Fazani, samci, pa pozimi raje ostajajo sami ali pa tvorijo enospolne jate, ki so po številu ptic manjše od jat fazank. Spolno mešane jate se tudi pojavljajo, vendar niso zastopane v večjem deležu.

V Angliji so raziskave socialnega obnašanja fazanov v jatah prek zime osvetlile določene spremembe. Od oktobra do marca so opazili od 90 do 100% vseh fazank v jatah z vsaj dvema ali več fazankami in 46 do

86% vseh fazanov v jatah z dvema ali več fazani. Jate fazank so občutno številčnejše od jat fazanov. Število fazanov v spolno mešanih jatah občutno upada od pozne jeseni do zgodnje pomladi. Tudi število fazanov in fazank v enospolnih jatah upada, narašča pa delež fazanov, ki žive sami. Vzrok za to spremembo je nedvomno v povečani teritorialni agresivnosti fazanov, samcev, ki se ne trpijo več med seboj, kajti približuje se čas rastenja. Fazani očitno ne tvorijo več enospolnih jat v času pred rastiitvijo in se v času rastiitve obnašajo kot čisti teritorialni individualisti, samci še bolj izrazito kakor samice.

V zimskem času so fazanke bolj družabne kakor fazani. Vendar tudi med fazankami ločimo dve vrsti: fazanke, ki tvorijo stalne, redne jate, in fazane, ki se selijo od ene jate k drugi. Radiometrične raziskave v Angliji so pokazale, da so odrasle fazanke pretežno stalno v eni jati, med fazankami, ki se selijo od jate do jate pa prevladujejo mlajše, enoletne fazanke.

Skratka, v področjih, kjer je dovolj ustreznega kritja in so populacije fazanov z ustrežno gostoto, sestavljajo fazanke relativno velike jate, medtem ko fazani samci tvorijo manjše, nestalne jate, ali pa preživljajo zimo sami. Enospolne jate fazank sestavljajo starejše, prek leta stare fazanke, ki so stalne članice ene jate, in pa mlajše, enoletne fazanke, ki se selijo od jate do jate.

Tudi poljske jerebice so (tako kakor kotorne) značilne prebivalke odprtega sveta, zato so pozimi prav tako odvisne od svoje opreznosti (in kritja) pri odkrivanju naravnih sovražnikov.

. 375 holland & holland magnum

Dušan Medić in Dušan Bojović

Za razliko od lovno-turističnega odstrela jelenjadi v naših loviščih, kjer ni mogoče bistveno vplivati na kaliber puške, s katerim naj bi gost lovil, pa je pri strokovnem gojitvenem odstrelu službenega (domačega) oseba, kjer gre meso odstreljene divjadi praviloma v prodajo (izvoz), upravljalec lovišča zainteresiran, da pri skrbi poklicnim lovcem orožje, s katerim bi dosegli največjo učinkovitost. Medtem ko je pri lovnoturističnem odstrelu največkrat edina zahteva, da krogla, s katero gost lovi, doseže v času zadetka divjadi (E_2) energijo – zadetno silo – okrog 200 mkg (približno 2000 J), pa to pri gojitvenem odstrelu ni dovolj. Vzrok je enostaven: gost plača celo zastreljeno (iskano, a nenajdeno ranjeno divjad), kar se često dogaja. Pri gojitvenem ali redukcijskem odstrelu pa predstavlja vsaka glava obstreljene, a nenajdene (neizsledene) divjadi popolnoma nepokrito izgubo. Celo daljše zasledovanje in iskanje s pozitivnim končnim rezultatom je *neljub sprejeto pri uradnem službenem odstrelu*, saj mora maloštevilno profesionalno osebje v razmeroma kratkem času, ob pazljivem izbiranju, odstreliti znatno več divjadi kot pri lovem turizmu. Zato pa enostavno *nimajo časa* za mukotrpno in dolgo iskanje obstreljene divjadi. V vsej Evropi pa tudi v naših loviščih lovski gosti pri odstrelu velike divjadi uporabljajo pretežno puške »univerzalnih« kalibrov, ki so 7×64 , 7×65 R in .30–06. Zelo redko se pojavi lovec s katerim od »pravih« kalibrov za strel na veliko divjad (jelenjad, divjega prašiča, medveda), kjer poznamo težje krogle. To pa so kalibri $9,3 \times 62$; $9,3 \times 63$; $9,3 \times 74$ R ali kateri od modernih močnih kalibrov kategorije .300 winchester magnum ali 8×68 S. V nekaterih sodobnih srednjeevropskih virih, ki govorijo o tej problematiki, je zastopano »univerzalnih« kalibrov pri odstrelu jelenjadi ocenjena od 60–90% (Szederiei, Rehb), pri tem pa se skoraj brez izjeme govori tudi o visokem odstotku obstrelitev divjadi in seve-

da o izgubah. Boljši rezultati se kažejo ob uporabi teh kalibrov, če lovci uporabljajo sodobne krogle ustrezne konstrukcije (npr. nosler ali ABC). Še posebno so ti podatki ugodni, če so te krogle v puškah profesionalnih lovcev (primer LŠPG

Jelen). Tudi v teh primerih velja modri izrek, da je »tisto boljše – sovražnik dobrega«. To je vzrok, da se že več let ukvarjamo z analizo in ogledi v laboratorijih in v praksi, da bi našli »jugoslovansko rešitev« tega problema. Že pred več leti smo objavili

* »Ne imeti časa« za zasledovanje obstreljene divjadi je »mrharska« izjava!

Navedeni vzrok v članku prav v nobenem primeru ni opravičljiv zgolj iz ekonomskega gledišča. V nekaterih državnih loviščih izven naše republike se službeno lovsko osebje opira vedno le na **ekonomsko**, pozablja pa na nič manj pomembno **etično** plat lovskega, ki ima v končnem rezultatu tudi svojo ekonomsko računico. Dejstvo je, da nobena službena lovska oseba ne bi smela imeti pravice opravljanja le rutinskega gojitvenega odstrela, če ji je pretežno vložiti voljo in moči, da bi našla obstreljeno divjad s psom, izšolanim za delo po krvnem sledu. To je bolj ekonomsko, potrebno in častno opravilo kakor iskati kalibre pušk, močnejše od že dovolj močnih. Divjad je namreč mogoče obstreliti tudi z močnejšimi kalibri!

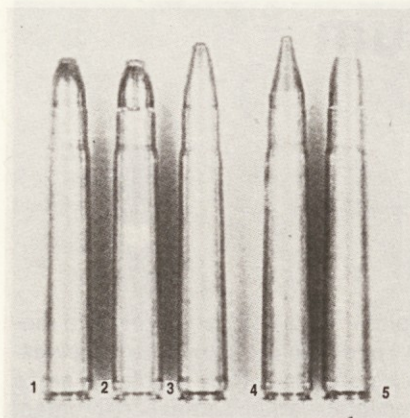
V Sloveniji so, za razliko od nekaterih drugih republik, zahteve glede uporabe kalibrov pušk in moči krogel znatno strožje in do divjadi »pravičnejše«. »*Odločba o vrsti in moči lovskega orožja ter moči nabojev in teži krogel, s katerimi se sme loviti posamezna vrsta divjadi*« (Ur. l. SRS, št. 7/78) to ureja. V skladu s to Odločbo se sme na jelenjad in divjega prašiča streljati z risanico najmanjšega kalibra 6,9 in s kroglo minimalne teže 9,7 g; minimalna zadetna sila (E_{100}) pa mora znašati najmanj 250 kp/100 m (2452 J).

Če divjad ne pade v ognju, je potrebno vsak nastrel preiskati s psom, večjim dela po krvnem sledu. V primeru, da smo divjad obstrelili, moramo obvezno poskrbeti za zasledovanje s preizkušenim, rutiniranim psom za delo po krvnem sledu.

Nobenega dvoma ni, da so ustreznejši, za profesionalne lovce učinkovitejši (močnejši) kalibri pušk in krogle z večjo zadetno silo. V nobenem primeru pa to ne sme nadomestiti obvezne zahteve in potrebe po zasledovanju obstreljene divjadi s psom krvosledcem, pa naj gre za še takšno pomanjkanje časa ali slabo voljo službenega oseba. Neetičnega pristopa se ne da plačati (nadomestiti) z denarjem! Zasledovati obstreljeno divjad po krvnem sledu je prva dolžnost vsakega lovca ali vsega poklicnega lovskega oseba. Ekonomska računica se bo prej popravila, če bomo zahtevali poleg močnejšega kalibra tudi obvezno iskanje obstreljenih telet in košut, pa tudi ozimcev in lanščakov d. prašiča, skratka tudi živali, ki sodijo v t. i. gojitveni odstrel. Ponekod le preveč obravnava takšno divjad kot »plevel« in takšen odnos obdržijo tudi po strelu.

Če bi le neznatna sredstva, ki jih ponekod vložijo v opremo balističnih laboratorijev in balistične poskuse, lovišča vložila tudi v pravilno organizacijo obveznega zasledovanja obstreljene velike divjadi (usposabljanje službenega oseba in za šolanje predvsem hanovrskih in bavorskih barvarjev), bi bile ob močnejših kalibrih pušk v rokah službenega oseba ekonomske izgube gotovo zanemarljive. Opozoril bi rad še na to, da nimajo nikjer drugje boljših pogojev za šolanje psov krvosledcev kakor prav v državnih loviščih, bogatih z veliko divjadjo. Ob dejstvu, da se da tudi z močnim kalibrom obstreliti divjad, pa se mi zdi rešitev v ustrezni organizaciji zasledovanja vsake obstreljene glave velike divjadi z rutiniranimi vodniki in psi prepričljivejša...

B. Leskovic

sl. 1

1 – krogla SIERRA Powee Jacket 200 grs (12,96); 2 – krogla HORNADY Flat Point 220 grs (14,26 gr); 3 – krogla SPEER Semi Spitzer 235 grs (15,23 gr); 4 – krogla RWS Kegelspitz 300 grs (19,44 gr); 5 – krogla WINCHESTER Silvertip 300 grs (19,44 gr)

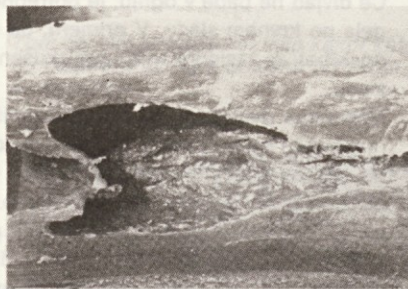
rezultate prvih izsledkov o uporabi kalibra .375 H & H magnum (Lovački vjesnik, št. 267). Izbira tega kalibra je zadovoljevala pomemben pogoj za naše razmere: odlične lovske puške karabinke v tem kalibru izdeluje Crvena zastava iz Kragujevca. Osnovna zahteva se je nanašala na večji kaliber (9 ali več milimetrov), na večjo težo krogel in razantnost sodobnih krogel kot pri kalibrih 7 ali 7,62 mm. Vse te zahteve je vseboval eden najpopularnejših kalibrov v svetu .375 H & H magnum. Zahteva po težki krogli je celo »pretirano« izpolnjena. Tovarniške laboracije so praviloma 275 in 300 greinov (17,5 in 19,4gr), kar je za srednjeevropsko divjad, izvzemši morda medveda, celo nepotrebna teža. Obstajajo pa krogle s težo od 200 do 350 greinov (od 12,9 do 22,7 gr)! Poleg tega vsi ameriški viri potrjujejo podatke, da vse te teže krogel, izstreljene iz puške kalibra .375 H & H magnum, divjad dobro »prenese«. Speer Reloading Manual, št. 11, iz leta 1988, pravi: »375 H & H magnum je eden od edinstvenih, maloštevilnih kalibrov, pri katerih krogle različnih tež zadevajo praktično isto točko.« Tudi zahteva po čimvečjem kalibru je izpolnjena. Premer krogle je 9,5 mm. Izkušeni lovci na veliko divjad zelo dobro poznajo prednosti, ki jih daje širok prestrelni kanal za morebitno zasledovanje obstreljene divjadi s psom krvosledcem. Zahteva po večji teži krogel nas je že pri prvih pogledih in analizah napotila, da smo izbrali kroglo 235 greinov (15,2 gr). Pri tej krogli je balistična krivulja pri prek 300 jardov (274 m) približno enaka kakor

pri kalibru .30–06 in krogli 150 greinov (9,7 gr). Torej enaka balistična krivulja s 15,2 gr težko kroglo kot pri kalibru .30–06 s kroglo pod 10 gr (slika 1).

Prvi poskusi s to kroglo so opravljeni s strelivom laboriranim na RCBS aparaturi, s kroglo speer-semi spitzer 235 greinov, naboj pa je bil napolnjen s 77 greini smodnika Du Pont IMR 4350, z netilko Federal No. 210. Pri več poskusih, katerih cilj je bil potrditi najboljše značilnosti tega kalibra za naše pogoje lova, pa smo uporabili drug smodnik (prav tako Du Pont 30–31) in izbrali polnjenje, ki je dalo praktično enake rezultate s to težo krogel. Razširjeni poskusi, o katerih pišemo tu prvič, pa so zajeli tudi druge teže krogel zaradi boljše primerjave. Tudi tu smo uporabili fingiranje »pulsirajoče kaverne«, ki jih povzroči krogla, ki prodira skozi telo divjadi (poskusni streli v milni blok zahtevane dimenzije 20 × 20 × 30). Izmerili smo izgubo teže krogel po izhodu iz milnega bloka kakor tudi povečavo premera deformirane krogel. Merili smo tudi hitrost krogel treh različnih tež pri kalibru .375 H & H magnum. Vse poskuse smo opravili v našem vrhunskem laboratoriju in izračunavali energijo – zadetno moč krogel, izražene v joulih (J). Laboratorijske razmere so narekovalе ugotavljanje hitrosti

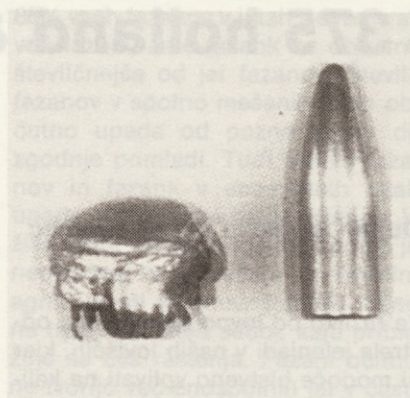
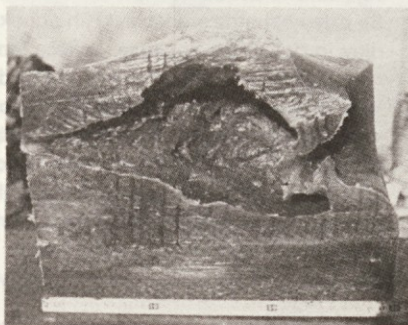
sl. 2

Krogla SIERRA 200 grs, kaverna – dolžine 22 cm, širine 11 cm

sl. 3

Krogla HORNADY 220 grs, kaverna – dolžine 23 cm, širine 13,5 cm

sl. 4

Krogla SPEER 235 grs; ostanek krogel 191,5 grs, izguba 43,5 grs = 18,5%, premer deformirane krogel 19,0 mm

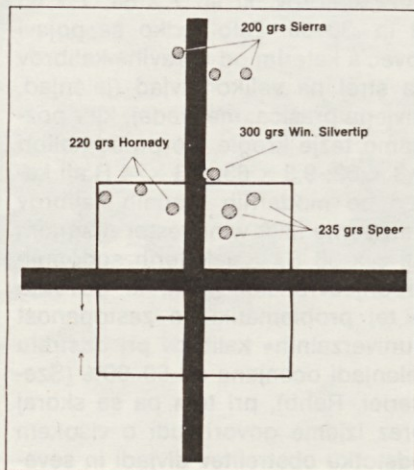
krogel na standardni daljavi 12 cm od ustja cevi (V_{12}), zato se tudi rezultati izračunavanja energije krogel nanašajo na to oddaljenost (E_{12}). Primerjalni podatki nekaterih poznanih kalibrov, primernih za odstrel velike divjadi, ki so bili izbrani glede na najbolj podobne teže krogel pri naših poskusih, so podani s hitrostmi krogel oziroma njihovo energijo na ustju cevi (V_0 oziroma E_0), zato bi pri primerjanju naših podatkov izgledali naši nekoliko superiorni. Pomembna njihova prednost je, kakor smo že omenili, v večjem kalibru, pa zato tudi v večjem učinku.

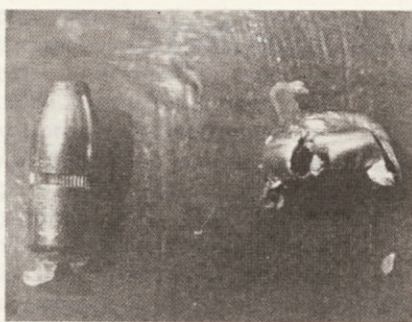
Rezultati

1. Zelo zanimiva je določena pravilnost pri povečanju dolžine, širine, pa tudi volumna kaverne, ki se od najlažje do najtežje krogel (iz predhodnih ogledov; kaverna, povzročena s kroglo, težko 235 greinov, je dolga 26, široka pa 14,8 cm) ne preveč, vendar očitno povečuje, neglede na najlažje ali najtežje krogel. Vse imajo

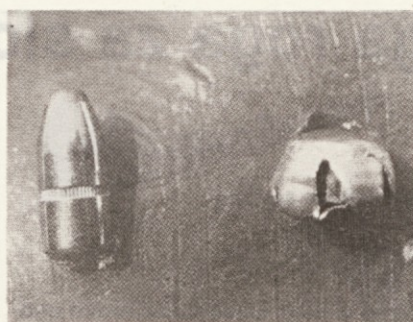
sl. 7

Lega treh skupin zadetkov s po tremi krogami in kontrolnim zadetkom

sl. 5
Krogla SIERRA 200 grs, ostanek krogle 125,8 grs, izguba 74,2 grs = 37,1%, premer deformirane krogle 18,2 mm

sl. 6
Krogla HORNADY 220 grs, ostanek krogle 120,7 grs, izguba 99,3 grs = 45,1%, premer deformirane krogle 19,0 mm

PREGLEDNICA DOSEŽENIH BALISTIČNIH VREDNOSTI

(ob vzporednih podatkih za standardne evropske kalibre s približno enakimi težami krogel)

KALIBER		LABORACIJA**	TEŽA KROGLE	TEŽA IN VRSTA SMODNIKA	HITROST KROGLE m/s	ENERGIJA (J)
I.	.375 H & H	lastna	12,9 gr (200 grs) SIERRA	75 grs IMR 3031	V ₁₂ 870	E ₁₂ 4891
	8 × 68 S	hirtenberger	13 gr	–	V ₀ 875	E ₀ 4977
II.	.375 H & H mag.	lastna	14,2 gr (220 grs) HORNADY	73 grs IMR 3031	V ₁₂ 834	E ₁₂ 5342
	8 × 68 S	RWS	14,5 gr	–	V ₀ 870	E ₀ 5484
III.	.375 H & H mag.	lastna	15,2 gr (235 grs) SPEER	71 grs IMR 3031	V ₁₂ 803	E ₁₂ 4894
	9,3 × 62	NORMA	15 gr	–	V ₀ 800	E ₀ 4636

skoraj enako udarno moč; krogla, ki je srednje težka, ima očitno večjo udarno moč (skoraj 500 joulov (slike 2 in 3).

2. Premer srednje in težje krogle po deformaciji je enak, medtem ko je premer najlažje krogle nekoliko manjši. Zelo očitna je dvakrat manjša izguba teže krogle po deformaciji, kar pomeni tudi dvakrat manjšo onesnažitev okolice prestrelnega kanala z odlomki krogelnega plašča (slike, 4, 5 in 6).

3. Lege treh skupin zadetkov s tremi krogami tež. 200, 220 in 235 greinov. Kontrolni zadetek z originalnim nabojem (kroglo) Winchester Silver-tip 300 grs, pri katerem je bila puška pristreljena, je prav tako označen na sliki. Streljali smo v predoru, dolgem 50 m, z naslonom (slika 7).

Sklep

1. Tudi pri naknadnih poskusih in analizah, sta se strelivo .375 H & H mag. in krogla Speer Semi-Spitzer 235 grs. pokazali kot najboljše. Pri dosedanjih odstrelkih s tem kalibrom in kroglo se je izkazal izreden učinek, prav tako pa bodo od-

strel opravljali z istim orožjem in strelivom v letošnji sezoni.

2. Odsun puške ni nič močnejši kot pri univerzalnih kalibrih; zahvala gre teži krogel v odnosu na kaliber, nekoliko večji teži puške, v največji meri pa ravnejšemu, navzdol manj ukrivljenemu kopitu, kar je pravilo pri izdelavi kopit za puške večjih kalibrov. Namerjanje prek strelnega daljnogleda je zaradi manjše usločnosti kopita ugodnejše.

3. Domača industrija izdeluje karabinke tega kalibra. V primeru večjega zanimanja domačih uporabnikov verjetno naši domači industriji streliva (Prvi partizan ali Igman) gotovo ne bi predstavljalo večjega problema, da bi v svoj program izdelave vnesla tudi proizvodnjo streliva tega kalibra. Če bi vzporedno s tem uporabila tudi kakšno sodobno konstrukcijo krogle (predvsem ABC), bi Srednja Evropa gotovo pokazala uvozni interes; predvsem zaradi racionalnejšega gojitvenega odstrela jelenjadi, pa tudi sicer: mnogi lastniki pušk tega kalibra, ki je v svetu zelo priljubljen, bi z odobravanjem in veseljem pozdravili takšne težnje, saj so se gotovo že prepričali, kako

učinkovito se da s takšnim orožjem loviti jelenjad in divje prašiče.

Po članku iz revije *Trag* 2/91, prevedel – Boris Leskovic

**KAJ POMENI IZRAZ LABORACIJA

Laboracija je strokoven izraz za natančno sestavo (polnjenje) krogelnega naboja, ki je določena glede na določen kaliber in dolžino medeninastega tulca. Tako je mogoče, da tudi pri nabojih enega in istega kalibra (npr. 7 × 57) obstajajo velike razlike, ki so pogojene prvenstveno zaradi različnega polnjenja s smodnikom (količina in vrsta smodnika) in zaradi različnih konstitucij krogle (teža, oblika, material). Velikokrat lovci temu ne posvečajo dovolj pozornosti, zato kupujejo strelivo, ki ga pač tedaj lahko dobijo. Posledice tega so zgrešeni strelji in obstrelitve divjadi, ki jim ne gredo v račun; še posebno ne odličnim strelcem. Ker strelivo istega kalibra, a različne laboracije lahko da povsem druge rezultate, so odstopanja često znana. Primer za popolne podatke določene laboracije: Kaliber za lovske karabinke 7 × 57, krogla z delnim plaščem, teža 9 g in dolga 24 mm, tulec napolnjen z 2,9 g smodnika, poleg tega pa so važni tudi podatki o tovarni streliva, številki laboracije oz. o serijski številki. Še posebej pomemben je zadnji podatek, ker imajo lahko tudi naboji iste laboracije, vendar iz različnih serij proizvodnje, različna mesta zadetkov. To je pogojeno z različnimi vrstami smodnika, ki jih uporabljajo, saj tovarne prav tako gledajo, da nabavljajo najcenejši smodnik. Pri velikih proizvajalcih lovskega streliva so razlike resda opazno manjše, vendar je priporočljivejše kupiti več streliva iste serije naenkrat in puško pristreliti na to strelivo.

-Ur.

Pomen lovskega roga za slovenskega lovca

Dane Namestnik

Veliko je že bilo napisanega o lovskem rogu. Tudi v naši reviji. Njegov nastanek oziroma začetek njegovega razvoja sega v pradavnino. Pralovek je z dlanmi krog ust ugotovil, da se tako poveča moč zmagovalnega krika ali klica. Kasneje je uporabil drevesno skorjo, školjko, votel živalski rog. Od slednjega je ostalo ime temu pripomočku za jačanje glasu, tona tudi kasneje, ko so ga izdelali iz kovine. Kot tak pripomoček je služil za dajanje znakov (signalov) raznim uporabnikom. Naši predniki so poznali recimo poštni rog, lovski rog; uporabljali so ga ladjarji, vojaki, gasilci in še kdo. Zaradi preproste oblike se je dalo iz takega inštrumenta (če je takrat že zaslužil to ime) izvabiti le ton ali dva. Pred nekaj stoletji, ko se je tak rog pričel uporabljati na primer za vodenje lova, niso poznali fizikalnih zakonov o zvoku, akustiki. Trobač je moral le spretno zavibrirati z ustnicami na primernem ustniku ali vsaj primeremo oblikovanem začetku roga in ton se je bolj ali manj ojačan oglasil iz roga. Sporazumeli so se le s številom in dolžino tonov. Kasneje so z natančnejšo izdelavo kovinskih rogov znali in mogli zatrobiti več tonov, različnih po višini.

Take (kovinske) rogove so najprej izdelali Francozi in kasneje v manjši, priročnejši obliki Nemci. Oboje uporabljamo danes tudi slovenski lovci oziroma lovski rogisti. Na naše (lahko rečemo, da so sedaj že popolnoma naši) rogove zaigramo le pet čistih naravnih (aliquotnih) tonov, ki si sledijo v kvinti, kvarti, veliki in mali terci, sekundi. Bojim se, da je slovenski lovec še premalo prosvetljen, da je še prekmalu, da bi utrujali njegovo potrpežljivost s podrobnejšimi zakoni o glasbi, fiziki (npr. kako zvok nastaja z nihanjem), o blazinasti piščali, o akustiki. Seveda so tudi izjeme, ki naj mi oprostite. Prepričan pa sem, da bo kaj kmalu tudi lovski rog pogostejše omenjan na lovskih predavanjih, izpitih. Zaenkrat naj nam bo dovolj, da vemo, da izkušeni trobači ali hornisti na lovski rog zaigrajo v višjih legah tudi kak ton več, ki

pa so v naših skladbah le redko uporabljeni (zapisani). Avstrijci, Nemci pa tudi Švicarji so v tej vrsti glasbe daleč pred nami, kar zadeva izročilo, izkušnje, tradicijo in predvsem množičnost. V kvaliteti pa so s svojo prvo kaseto z glasbo lovskih rogov Zasavski rogisti iz Litije dokazali, da so jim (čeprav zaenkrat še kot redka izjema) povsem dorasli in enakovredni. Marsikatera tuja skupina jim celo zavida.

Na vsakoletnih srečanjih slovenskih lovskih (drugih tako ni) rogistov se ob lovskih pevskih zborih seznanjamo z napredkom v množičnosti, kvaliteti in pestrosti. In prav ta pestrost me je vzpodbudila k temu pisanju. Če hočemo in si to tudi zares želimo, da lovski rog postane trden del naše slovenske lovske kulture, potem ga moramo v celoti poznati in obvladati.

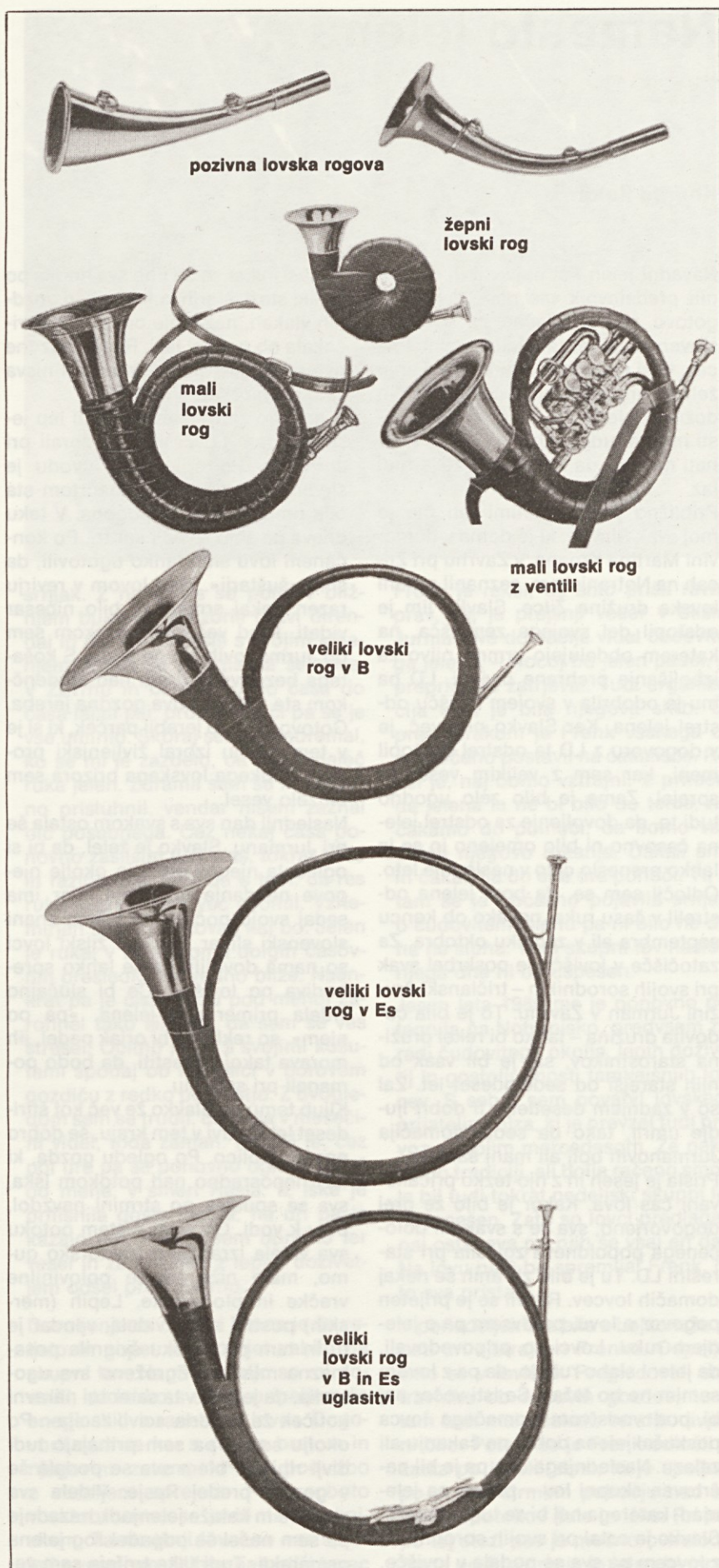
Uporabna in uporabljana sta v Sloveniji dva lovska roga: **mali lovski rog v "B" intonaciji** (uglašenosti), ki ga je spred kakimi sto leti izdelal nemški plemič Fürst-knez/von Pless, in oktavo nižje zveneči **veliki lovski rog francoskega porekla**, »parforsni« (parforce – gonja, na silo), ki so ga uporabljali na velikih dvornih lovih s konji. Slovenski rogisti smo z mnogimi skladbami, ki so jih napisali za oba roga domači skladatelji, že dokazali, da so naše melodije vsaj enakovredne ostalim, ki jih igrajo

v deželah z dosti bogatejšo tradicijo, v spevnosti pa so mnoge celo bolj ganljive in melodične. Moramo seveda priznati, da so nam drugi narodi utirali pot in orali ledino. Vseeno pa bo preteklo še kar dosti let, da bomo povsem obvladali ne samo rog, temveč tudi mnoge melodije, da se bomo znali enotno obnašati, da bomo postali neločljivi del lovske in predvsem slovenske kulture, ki se vztrajno približuje evropski. Dotlej bodo vsi naši poskusi »pestrosti« le del naše osebne zabave in želje za spremembami. In kakšne so te želje? Poskusili smo že s pesmimi, ki so jih lovski zbori peli ob spremljavi lovskih rogov, poskusili smo lovske rogove združiti z igranjem na druge inštrumente (harmoniko, trobento, kitaro), poskusili smo tudi igrati na lovske rogove z ventili. Bojim se, da prehitavamo in da bi morali znati najprej zares kvalitetno zaigrati na naš osnovni lovski rog, da mora ta rog osvojiti glasbeno zahtevno slovensko uho, predvsem pa mora postati nepogrešljiv na lovih. Potem bomo lahko nadaljevali naš razvoj po poti, ki nam jo zaenkrat utirajo drugi. Tako je verjetno marsikak slovenski lovec prebral članek o lovskih rogovih z ventili v nemški lovski reviji Wild und Hund (št. 8, 21. 4. 1991), na katerega nas je opozoril tudi pionir lovskih rogistov Jože Grlec iz Prekmurja. Ti rogovi (veliki in mali) so

pravzaprav korak nazaj v konstrukciji roga. Lovski rog je namreč načrtno ostal »naraven« v svoji preprosti obliki za praktično lovsko rabo. Rog kot orkestralni inštrument se je razvijal dalje in se je razvil do popolnega in dokaj zahtevnega inštrumenta gozdnega roga (Waldhorn) v različnih intonacijah s tremi ali štirimi ventili. Z njim lahko zaigramo vse tone in poltone. Malemu rogu z ventili (ventil = odvod pri trobilih) pa je po višini in barvi tonov enakovredna trobenta.

Izdelovalci lovskih rogov so hoteli dati obema inštrumentoma (trobenti in gozdnemu rogu) lovski videz in so ju zato v okrogli (lovski) obliki ovili v zeleno usnje ali plastiko in ju ponujajo kot lovška rogova z ventili. V komercialni zagnanosti so šli tako daleč, da jih po želji izdelajo tudi za levoroke trobače. S temi inštrumenti, kot smo že rekli, lahko zaigramo vse tone in s tem tudi vsako melodijo, tudi lovsko. V ustreznem duru lahko spremljamo pevce ali pa solo zaigramo pesem namesto besedila. S tem približujemo inštrumentalno glasbo petju in pričaramo družabnost. Mislim pa, da zato ne rabimo dragih lovskih rogov z ventili, če že imamo ustrezno trobento, bariton, rog, tubo. Nekoč bo razvoj slovenske lovske glasbe prinesel tudi tak način podajanja naših občutkov, hotenj, želja. Do tedaj pa naj bo naša naloga po vsej (sicer majhni) slovenski deželi razširiti enostaven, naraven lovski rog. Že nekaj let obstaja le osem, deset skupin slovenskih lovskih rogistov. Čim se pojavi kakšna nova skupina, že na drugem koncu katera preneha z delom. Več truda in pozornosti bo treba posvetiti razvoju in širjenju igranja na lovski rog tudi s strani lovskih družin, področnih zvez in slovenskega lovskega vrha. Le z organiziranim delom in razumevanjem bo lovski rog postal nepogrešljiv na vsakem lovu, na vsaki lovski prireditvi, na vsakem lovskem pogrebu. Priznajmo, da so dosedanje uspehi le plod truda redkih zanesenjakov, ki se niso ozirali na očitke nekdanjih lovskih veljakov, da je ta glasba nemška, da ni naša, domača. Gotovo bo lovski rog že v bližnji prihodnosti del kulture tudi tam, kjer danes še ni. Srečanja lovskih rogistov bodo postala tudi tekmovanja in bodo dokazovala napredek (ali nazadovanje) posameznih skupin. Želimo si napredek, tega pa bo vzpodbujalo le medsebojno primerjanje, tekmovanje v kakovosti in priznanja.

Namesto jelena ...

Konrad Seidl

Navadni jelen kot največji in plemeniti predstavnik vse naše divjadi je gotovo zelo privlačen za vsakega slovenskega lovca. Malo je takih lovcev, ki si ne bi vsaj enkrat v življenju želeli v hribovitih slovenskih loviščih doživeti jelenji ruk in ob tej priložnosti morda tudi odstreliti jelena. Priznati moram, da imam take želje tudi jaz.

Približno pred desetimi leti me je moj svak Slavko, ki je doma v domovini Martina Krpana, v Zavrhu pri Žilcah na Notranjskem, seznanil s člani lovske družine Žilce. Slavko jim je odstopil del svojega zemljišča, na katerem obdelujejo krmno njivo za izboljšanje prehrane divjadi, LD pa mu je odobrila v svojem lovišču odstrel jelena. Ker Slavko ni lovec, je v dogovoru z LD ta odstrel odstopil meni, kar sem z velikim veseljem sprejel. Zame je bilo zelo ugodno tudi to, da dovoljenje za odstrel jelena časovno ni bilo omejeno in se je lahko preneslo celo v naslednje leto. Odločil sem se, da bom jelena odstrelil v času ruka, nekako ob koncu septembra ali v začetku oktobra. Za zatočišče v lovišču je poskrbel svak pri svojih sorodnikih – tričlanski družini Jurman v Zavrhu. To je bila čudovita družina – lahko bi rekel družina starostnikov, saj je bil vsak od njih starejši od sedemdeset let. Žal so v zadnjem desetletju ti dobri ljudje umrli, tako da sedaj domačija Jurmanovih bolj ali manj sameva. Prišla je jesen in z njo težko pričakovani čas lova. Kakor je bilo že prej dogovorjeno, sva se s vsakom določenega popoldneva zglasila pri starešini LD. Tu je bilo zbranih še nekaj domačih lovcev. Razvil se je prijeten pogovor o lovu, predvsem pa o jelenjem roku. Lovci so pripovedovali, da jeleni slabo rukajo, da pa z lovom samim ne bo težav. Še isti večer naj bi pod vodstvom domačega lovca poskušal jelena dobiti na čakanju ali zalazu. Naslednjega dne pa je bil načrtovan skupni lov – pritisk na jelenjad, katerega naj bi se tudi udeležil. Slavko je ostal pri svojih sorodnikih, z lovcem pa sva se podala v lovišče.

Počasi in kar se da tiho sva hodila po lovski stezi, starih kolovozih in gozdnih vlakah, nazadnje pa sva noč pričakala ob gozdni jasi. Razen gozdne tišine in malo sledov jelenjadi nisva zaznala ničesar.

V nedeljo zjutraj se je obetal lep jenski dan. Lovci smo se zbrali pri Jurmanu. Po običajnem uvodu je sledil razpored lova. Z načrtom sta bila predvidena dva pogona. V teku dneva pa smo izvedli kar tri. Po končanem lovu smo lahko ugotovili, da smo »šuštariji«. Med lovom v revirju razen nekaj srnjadi ni bilo ničesar videti. Pred večernim mrakom sem od Jurmanovih šel po vodo. S košatega bezgovega grma nad studenčkom sta sfrfotala dva gozdna jereba. Gotovo je bil to jerebji parček, ki si je v tem okolju izbral življenjski prostor. Redkega lovskega prizora sem bil zelo vesel.

Naslednji dan sva s vsakom ostala še pri Jurmanu. Slavko je želel, da bi si ogledala njegov gozd in okolje njegove nekdanje domačije, kjer ima sedaj svojo počitniško hišico znani slovenski slikar. Prijazni žilski lovci so nama dovolili, da se lahko sprehodiva po lovišču. Če bi slučajno videla primerne jelena, »pa po njem«, so rekli. Če bi orjak padel, jih morava takoj obvestiti, da bodo pomagali pri spravilu.

Kljub temu da Slavko že več kot štiri deset let ne živi v tem kraju, še dobro pozna okolico. Po ogledu gozda, ki leži neposredno nad potokom Iška, sva se spustila po strmini navzdol, prav k vodi. Ob sicer čistemu potoku sva videla izrabljeno traktorsko gumo, malo niže pa še polovinilne vrečke in pločevinke. Lepih (merskih) postrvi nisva videla, vendar je tu in tam po potoku švignila posamezna mladica. Zgroženo sva ugotovila, da je tudi v ta samotni naravni kotiček že prodrla »civilizacija«. Po okolju sodeč pa sem prihajajo tudi divji ribiči. Potem sva se podala še v gozdni predel Resje. Videla sva sledove in kaluže jelenjadi, nazadnje pa sem našel še odpadel rog jelena osmeraka. Tudi take trofeje sem ve-

sel. Popoldan sva se poslovila in odpeljala domov.

Naslednje leto sem se v času ruka zopet odpravil na Notranjsko, tokrat sam. Starešina LD me je lepo sprejel, vendar mi za ta dan ni mogel priskrbeti vodiča. Svetoval mi je, naj se oglasim pri kmetu, čigar njivo redno obiskuje jelen, in tam poskusim z lovom. Gospodar srednjih let je bil doma. Predstavil sem se mu, vendar me je nekam čudno gledal. Ko pa sem mu razložil, kako in kaj, se je sprostil in med nama je stekel prijeten pogovor. Pokazal mi je njivo, na kateri mu jelen dela škodo. Res je bilo tam nekaj izruvane in obgrizene repe. Vidne so bile tudi stopinje jelena, vendar ne sveže. Sogovornik mi je svetoval, naj čakam na bližnji, precej visoki jablani, ker me bo jelen sicer dobil v nos. Opozoril me je tudi, da se okrog potika tudi medved, katerega pa ne smem ustreliti. S kmetovim predlogom sem se prvotno strinjal, ko pa sem malo razmislil, sem od tega odstopil. Ker se je obetal lep večer in mesečna noč, sem se vendarle odločil za krajše čakanje, in to na drugi strani kmetije, kjer je bil značilen kmečki gozd, deloma pa nekoliko zapuščen poljedelski svet. Čakališče na tleh sem si uredil na robu starega kolovoza. Desno od njega je stalo več dreves lesnike (divje hruške), ki so obrodila, njih plodovi pa so deloma ležali tudi po kolovozu. Z leve strani je bil dober razgled po travnikih. Povem naj še, da je v tem lovišču veliko čudovitih prostorov za čakanje divjadi, medtem ko visokih prež skoraj ni. Ravno to pa me je močno motilo.

Sedeč na lovske stolčku, s hrbtom naslonjen na drevo, z nabito bokarico prek kolen in obešenim dvogledom krog vratu sem se počutil varno in prijetno. Medtem se je poslovil dan, nepopolna luna pa je že bila na nebu. Ni zlodej, da se ne bi nocoj jelen-kralj divjadi oglasil s svojim mogočnim glasom in s tem naznanil svoj svatbeni pohod. Take in podobne misli so mi neprestano rojile po glavi. Po slabi uri čakanja sem na kolovozu, štirideset metrov pred seboj, zagledal temno gmoto, ki se mi je počasi bližala. Medved, me je spreletelo po vsem životu. Res je bil srednje velik medved, ki se mi je počasnih korakov bližal, vmes pa pobiral in jedel hruške. Na svojem stolčku sem takorekoč okamenel. Medtem se mi je medved približal na razdaljo treh metrov, ne da bi me

slutil. Brez prave pameti v glavi sem ga pozdravil z rahlim »pss«. Ustrašil se je, se v hipu postavil na zadnji nogi, se zavrtel in zdirjal po kolovozu nazaj, od koder je prišel. V bližnjem grmovju se je ustavil, malo brundal, potem pa ga je vzela noč. Ves presenečen in zadovoljen sem še nekaj časa ostal tam. Za dolgo čakanje pa nisem bil navdušen, ker nisem želel, da bi me zver ponovno obiskala, tokrat morda z drugačnim namenom. Pospravil sem svoje stvari in se odpeljal k Jurmanu na počitek.

Naslednji dan (v nedeljo) sem bil povabljen na skupni lov. Zbirališče lovcev je bilo pri vaški gostilni v Žilcah. Zbralo se je okrog 60 lovcev, med njimi precej lovskih gostov. Odšli smo na prostor, kjer je bilo obrazloženo vse potrebno in izvršen razpored. Dodeljen sem bil skupini strelcev, ki je bila določena za bolj oddaljena stojišča; do njih smo res hodili razmeroma dolgo. Mlajši lovec mi je odredil stojišče na koncu nove gozdne vlake (v gradnji), kjer je stal buldožer, ob njem pa kobra (strojček za vrtanje skal) in ročna motorna žaga. Očitno je lovec opazil, da s stojiščem nisem najbolj zadovoljen, čeprav sem samo molčal. Potolažil me je s tem, da je to najboljše stojišče, želel dober pogled in odšel. Res mi je pogled obstal na mehanizaciji, pred katero kot gozdar nimam miru niti na lovu in s katero gozdarji (enostransko gledano) v gozdovih naredimo veliko škode, med drugim uničujemo stečine divjadi in dobra lovska stojišča. Iz teh razmišljanj me je iz daljave zdramil strel. Čez pol ure me je poklical lovec, rekoč, da je prvi pogon končan. Ob razporedu drugega pogona je vodja lova med drugim povedal, da bomo lovili v strminah nad potokom Zala, kjer so tudi gamsi. S stojiščem, ki sem ga imel v tem pogonu, sem bil zadovoljen, čeprav divjadi nisem videl. Plen dneva pa je bil ena srna in dva gamsa. Vsi udeleženci lova smo bili tudi na zadnjem pogonu pri lovski koči.

Po prigovarjanju lovcev sem v Zavrhu ostal še en dan. Na hribčku, od koder je bil lep razgled na Mačkovec, Mokrc, Krim in druge nižje hribe, sem si med leskovimi grmi uredil dovolj udobno čakališče z namenom, da bom tam prenočil. Ko je sonce zašlo, sem se res primerno opremljen napotil tja. Pred mrakom se je na travniku pod mano pojavila srna z mladičem in kmalu zatem še

srnjak. Z nočjo pa so polhi v bližnjem bukovju uprizorili pravi direndaj in me kratkočasili s svojim kihanjem. Vmes se je oglasila še sova. V Zavrhu in okolici so od časa do časa lajali psi, proti polnoči pa se je vse umirilo. Skoraj sem že zadremal, ko se mi je zazdelo, da nekje daleč ruka jelen. Zdramil sem se in pozorno prisluhnil, vendar nisem zaznal nič posebnega. Čez nekaj časa ponovno zaslišim tisti glas, tokrat bliže in razločnejše, tako da o tem, da res ruka jelen, nisem več dvomil. Vznenmirjen sem pričakoval, kaj bo. Jelen je rukal v razmeroma dolgih časovnih presledkih in vedno bliže. Naenkrat pa je čisto blizu pod menoj zahrnel tako silovito, da sem se ves stresel. Očitno je bil s svojimi košutami spodaj ob košenici v borovem gozdiču z redko podrastjo. Z dvogledom sem se trudil, da bi ga v mesečini videl, toda zaman. Utihnil je, čez pol ure pa se ponovno oglasil daleč od mene, v smeri Resja. Iz lške je pritisnila gosta megla, na uri pa je kazalo pet. Pobral sem opremo ter vesel in zadovoljen z lepim doživetjem odšel proti Zavrhu.

Dovoljenje za odstrel jelena je še veljalo in zopet sem prejel vabilo na skupni lov. Na mojo željo so mi dovolili, da lahko s seboj pripeljem še enega ali dva zanesljiva lovca. Dogovoril sem se kar s svojim bratom in njegovim zetom, ki sta ponudbo z veseljem sprejela. Prvo soboto v oktobru smo se javili na Notranjskem. Tamkajšnji lovci so nas sprejeli z veseljem. Njihov najboljši lovec

Frenk je rekel, da smo prišli ravno prav, saj je prejšnji večer v bližini Jurmanove domačije videl čudovitega jelena. – Nocoj bo jelen padel, je prepričljivo zatrjeval. Tudi organizacija lova je bila njegova skrb. Še pred mrakom je Frenk vsakega od nas ločeno postavil na čakališče. Rekel je, naj bomo vztrajni. V primeru da jelena le ne bi bilo do teme, naj čakamo do polnoči, da bomo vsaj slišali njegovo rukanje. Čakali smo in čakali tja do ene ure ponoči. Tu in tam se je občasno pojavila srnjad, o čudovitem jelenu pa ni bilo ne duha ne sluha. Tudi skupni lov naslednjega dne ni bil uspešen.

Jesen leta 1986 me je ponovno potegnili na Notranjsko, predvsem zaradi čudovitega okolja, lepih doživetij in gostoljubnosti tamkajšnjih lovcev. S seboj sem povabil lovskega prijatelja Lojza, ki je prevzel tudi prevoz s svojim mercedesom. Že neka po tradiciji, ali bolje rečeno smoli, je bil tudi tokrat nedeljski skupni lov neuspešen. Zato so lovci predlagali, naj ostaneva pri njih še vsaj en dan. Na lovu naju bo spremljal Frenk. Na to sva pristala.

V ponedeljek sva bila z Lojzom že ob peti uri zjutraj pri Frenku. Odpeljali smo se v lovišče. Pregledovali smo travnike ob robovih gozdov, tu in tam tudi malo čakali, vendar divjadi ni bilo. Potem se je Frenk odločil za zalaz po lovski stezi, ki je speljana po precej strmih pobočju nad soščjem potokov Zale in lške. Pri hoji po tej stezi nas je močno oviralo od žleda podrti drevje in jelen bi moral

biti zelo neumen, da bi se v takih razmerah pustil zalesti od treh lovcev. Sredi dopoldneva smo se odločili še za en podvig. Pred nami je bil manjši hrib, kjer se radi zadržujejo jeleni. Frenk naju bo postavil na stojišči, sam pa naj bi z druge strani pritisnil divjad proti nama. Po starem kolovozu smo previdno odšli navzdol. Bil sem zadnji. Naenkrat daleč pred nami prhne večji rjavkast ptič in zgine v grmovju. Lovca pred mano ga nista opazila. Bil sem tiho in pri sebi ugibal, ali je bil jereb ali pa kljunač. Kmalu zatem mi je Frenk odredil stojišče, kjer bo treba vzdržati vsaj eno uro. Poiskal sem si primerno kritje in čakal. Predvideval sem, da z jelenom tudi tokrat ne bo nič, saj pri našem obhodu nikjer nismo videli sledov ali drugih znakov jelenjadi. Določen čas je že minil, ko sem se spomnil rjavkastega ptiča. Naj ga pokličem in se prepričam, če je res jereb? S pomočjo drobne pri-

rejene koščice sem posnel njegovo kitico in jo čez dve minuti ponovil še enkrat. Br... je zahrumelo v gozdu in že ga vidim, kako se pelje in obse-di na samcatem boru ob robu jase. Komaj slišno je po svoje žvrgolel, stopical sem in tja po veji in na vse strani stezal vrat. Očitno je iskal tek-meca. Meni pa je medtem rojilo po glavi, ali naj številnim gozdnim jerebom, ki sem jih pred desetletji uplenil, dodam še enega? Končno se nisem mogel upreti lovski skušnjavi. Jereb bi zlahka odletel, pa zaradi svoje bojevitosti ni hotel. Bil sem v malce nerodnem položaju. Moral sem poiskati šibreni naboj, napolniti puško in se malo obrniti. Vse to se mi je posrečilo opraviti neopazno. On pa je medtem nervozno iskal tek-meca. Ker ga ni zaznal, je začel izzi-vati s svojim prijetnim cicirikanjem. Gledam ga skozi strelni daljnogled s tiho željo, naj vendar odleti. On pa vztraja pri svojem. Našopiri se in vozi

kočijo. Bil je čudovit, velik kot puran. Križ v strelnem daljnogledu se ustavi na njem in... jereb kot kamen pade na rosna tla. Frenk je bil blizu in slišal strel. Navdušeno je pritekel s hriba in že od daleč vprašal, če je padel. – Padel, sem kratko odgovoril. Medtem je prišel tudi Lojz in iskali smo plen. Lovcema so se oči kar iskrale in skrbno sta preiskala okolico. Medtem je Frenk nervozno zavpil, kje vendar je. – Tam pod borovcem, sem odgovoril in naenkrat smo bili vsi trije pri boru, jelena pa nikjer. Sklonil sem se in iz goste trave dvignil mrtvega gozdnega viteza. Lovca sta me nemo gledala, nato pa smo vsi trije planili v smeh. Jereba sem opremil tako, kakor se za veliko divjad spodobi in ga obesil na svoj nahrbtnik. Tako sem na Notranjskem po večkratnih prizadevanjih namesto prvega jelena uplenil svojega zadnjega gozdnega jereba.

Po lovskem svetu

N. Ceausescu in romunsko lovstvo

Romunski Karpati so s svojo neprizadeto in čarobno naravo vedno privlačevali lovce.

Kjer se na jugovzhodu Romunije Karpati zvijajo in kjer na zahodu napravijo velik lok, zapirajo kot naraven trdnjavski zid posebno geografsko območje. Poznamo ga pod zgodovinskim imenom Semihradsko. Tu so od srednjega veka dalje živeli v relativni slogi Romuni, Madžari, Nemci pa tudi Srbi.

Samo po sebi je umevno, da sta tu lov in lovstvo našla v gospodarskem in kulturnem življenju nezamenljivo vlogo, pri čemer je vsak od teh narodov doprinesel svoje elemente k skupni lovski tradiciji. Z divjadjo bogato Semihradsko in tudi področje Bukovine, ki sta prej pripadala Avstroogrski monarhiji, sta postala poznana široki lovski javnosti, zahvaljujoč bogati beletristični in strokovni lovski literaturi.

Še v prvi polovici 19. stoletja so bili tukaj prvi lovski gosti z britanskega otočja, ki so z navdušenjem lovili rjave medvede. Kasneje, v obdobju do 1. svetovne vojne, so sem prihajali loviti Avstrijci, Nemci,

Francozi in drugi, da bi si pridobili čim močnejšo trofejo.

Največ zanimanja za medvede

Od vse divjadi, ki živi v romunskih Karpatih, je pri lovcih veljalo največ zanimanja medvedom, ki jih je bilo tamkaj vedno dovolj. V preteklem obdobju se je njihova številčnost zadrževala vedno na enaki ravni. Da je bilo temu tako, se je potrebno zahvaliti dejstvu, da so tej zverj posvetili res veliko mero pozornosti in ustrezne zaščite.

Naslednje vrstice pa bodo nekaj več povedale o usodi karpatskih rjavih medvedov po 2. svetovni vojni v sklopu razvoja romunskega lovstva, ki se je odvijalo na žalost pod avtoritativnim vodstvom prvega človeka Romunske socialistične republike – Nikolaea Ceausesca.

O tem je nekaj podrobnosti povedal Ru-

dolf Rösler, bivši vodja medvedjega lovišča pri Višji gozdni upravi v Bistritz-Nassodu, v že omenjenem Semihradsku. O tej zadevi je pisalo tudi v nemškem lovskem časopisu Wild und Hund 6/90. V Karpatskem gorovju je krivolov cvetel, posebno v povojnem obdobju, kar se je precej poznalo tudi na divjadi. Po prihodu komunistov na oblast (leta 1948) so poddržavili vse gozdove in komunistična oblast je pričela svojo moč izkazovati tudi v teh loviščih na poseben način.

Ostre kazni za krivolovce

Takoj so uvedli zelo ostre kazni za vsak krivolov ali divji lov. Lovci, domačini in pastirji so bili nasilno razoroženi. Če so pri kom našli puško, se je izpostavil nevarnosti, da bo obsojen na 15-letno prisilno delo. Za dokaj pozitiven prispevek te vlade pa moramo navesti, da so uvedli zaščito divjadi z odločbo ministrstva za gozdarstvo, ki je pričela veljati leta 1953. Zaradi strogega izvajanja zakonskih predpisov in pravic lova je to neizogibno privedlo do velike številčnosti divjadi posameznih vrst. Seveda divjega lova in krivolova niso nikdar povsem odpravili, zaradi pomanjkanja hrane se je dogajal v povsem novih, previdnih oblikah.

Zadeva se je znatno poslabšala leta 1965, ko je pričel državo voditi N. Ceausescu. Vse dejavnosti in vodenje lovstva je ta

državnik povezoval z nekaterimi marksističnimi dogmami iz petdesetih let. Tako je bilo v obdobju »globokih družbenih sprememb« v Romuniji zabeleženo nazadovanje stoletja varovane lovske tradicije, predvsem pa lovske etike.

Vse dotedanje ukrepe in domene je odpravljal kot buržoazne in kapitalistične. Celo vzrejanje čistopasemskih lovskih psov je prepovedoval zaradi ideologije marksizma in leninizma. V kratkem času so iz države izginile nekatere prej znane avtohtone pasme lovskih psov, s čimer je bila narejena nenadomestljiva škoda (npr. izumrl je karpatski ptičar). Ceausescu, ki se je skliceval na vzvišeni politični rek, da pravica do lova pripada romunskemu narodu, je odprl možnost, da so se lahko z lovstvom ukvarjali samo izbrani politični reprezentanti, ki pa z lovstvom, divjadjo in podobnim niso imeli prej nikoli nič skupnega.

Edino veselje tega veljaka socializma je bilo, da je nekontrolirano streljal na divjad. Ocenjujejo, da je v 24 letih s puško postrelil 4000 medvedov.

Medtem ko so romunski ljudje zaradi privilegijev komunističnih vodij države živeli v bedi, so veljaki vabili predstavnike »bratskih socialističnih dežel« na uspešne love. V karpatskih gozdovih so lovili npr. Nikita Hruščov, Todor Živkov, Josip Broz Tito in drugi. Zanimivo je, da je le Leonid Brežnjev odbil povabilo Ceausescu na lov na medvede.

Kakor se je pokazalo, so prav nekatere negativne značajske lastnosti, npr. samoljubje, nenasitnost pri pridobivanju najmočnejših trofejev (pri čemer je tekmoval predvsem s Todorom Živkovom), predvsem pa brezčutnost, ki je mejila že na pravo okrutnost, pustile težke posledice za romunsko lovstvo. Prvi človek Romunije bi bil odstrelil v enem lovu brez obotavljanja in milosti prav vsakega medveda, ne glede na starost in spol, če bi ga zagledal in mogel odstreliti.

Stroški za izvedbo takšnih lovskih akcij niso bili majhni, kajti za uspešen pogon so vedno angažirali do 60 gonjačev, 20 psov in seveda – vse lovsko službeno osebje. Nad vsem je kot sokol bedela varnostna državna služba – Securitate, katere predstavniki so bili oblečeni v zgodovinska oblačila.

Še danes domnevajo, da je bila zanj največja »radosť« neobzdržano streljanje na divjad. Znano je, da je ne le enkrat imel svetovni rekord najmočnejšega kožuha rjavega medveda, a je obenem tudi nosil tihi naziv največjega morilca rjavih medvedov vseh časov. Tako je jeseni 1969 v dveh dopoldnevih, v razmerah velike koncentracije divjadi, brez obotavljanja postrelil kar 31 karpatskih medvedov;

pravzaprav edinih pravih gospodarjev teh planin.

Neuspelo križanje karpatskega rjavega medveda s severnoameriškim

Ocenjujejo, da je Ceausescu v 24 letih ukvarjanja z »lovom« odstrelil blizu 4000 medvedov. Da bi bil pri tem poslu pobijanja čimbolj uspešen, je uporabljal najmodernejše optične in mehansko-tehnične pripomočke, npr. infra rdeč nočni dvogled in strelni daljnogled. S pomočjo teh pomagal je odstrelil največje primerke vrste *Ursus arctos*.

V neprizanesljivem pobijanju divjadi je presegel celo tako zelo kritiziranega Franca Ferdinanda d'Este, avstroogrskega prestolonaslednika. Njegova največja želja je bila, da na tak način zruši vse prejšnje svetovne rekorde trofejev, ki so jih drugi kdaj pridobili v Karpatih; kar mu je že skoraj uspelo.

Na mednarodni lovsko-ribiški razstavi (Nürnberg, 1986) je bilo mogoče v romunskem paviljonu videti 28 razstavljenih kož karpatskih medvedov – vse je odstrelil prvi človek Romunije v semihradskih loviščih.

Čeprav so bili medvedi njegova največja »strast«, ni prizanašal divjadi drugih vrst. Da bi osvojil svetovni rekord pri rogljih gamsa, je ukazal zgraditi visokoplaninsko žičnico, da bi lahko kar se da hitro prišel do najboljših in najvišjih gamsjih stanišč.

V svoji megalomaniji je šel Ceausescu tako daleč, da je s križanjem karpatskega rjavega medveda z velikim rjavim medvedom iz Severne Amerike hotel ustvariti novo, posebno vrsto, t. i. super medveda. Na srečo so znanstveniki iz raziskovalnega zavoda v Bukarešti preprečili njegove namere.

Negotova bodočnost romunskega lovstva

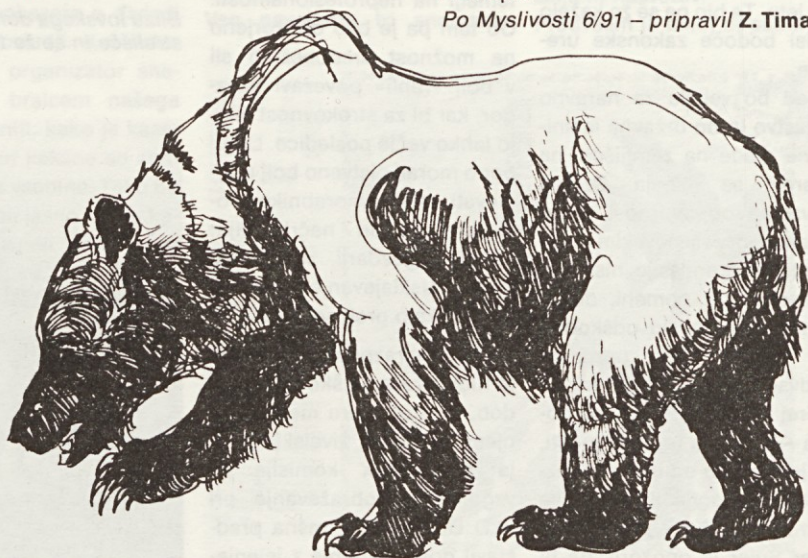
V zadnjih petih letih je načrte odstrela medvedov potrjeval samo Ceausescu. Kadar je šlo za medvede, se je izkazal za dobrega »gospodarja«. Ker ležijo najboljše medvedji revirji na severu in vzhodu Semihradska, je zaukazal v začetku sedemdesetih let, da je potrebno povečati številčno stanje te divjadi v južnih Karpatih, da bi si skrajšal dolge helikoptrske polete na sever države.

Ker so bile pravice romunskih lovcev zelo omejene s strani Ceausescovega klana, se je v zadnjih dvajsetih letih zelo razširil krivolov, ki ga je pogojevalo veliko pomanjkanje mesa v bivši deželi »gospodovalnega rajha«. Leta 1976 je pričel veljati lovski zakon, ki je za nedovoljen odstrel medveda ali jelena predvideval zaporno kazen do 4 let ali denarno kazen prek 10.000 lejev (povprečna mesečna plača delavca je 1000 lejev).

Po vzpostavitvi nove oblasti se je postavljalo vprašanje, kakšna je sploh bodočnost romunskega lovstva. V današnji Romuniji pa že obstajajo določeni temelji za demokratičen razvoj družbe in za rešitev zelo prizadetega gospodarstva, vključujoč tudi lovstvo. Romunski lovci bi morali najprej prevzeti bivša posebna lovišča, ki so bila namenjena le vodji države in njegovemu zadovoljstvu. Skupno merijo blizu 100.000 ha.

Upajmo, da bo vse potekalo v redu, posebno z medvedi, katerih je v romunskih Karpatih še okrog 6300. Po izračunih strokovnjakov jih živi tam približno 2300 več, kot bi jih optimalno smelo živeti. Nekateri menijo, da bi morali ta višek medvedov nameniti lovskemu turizmu, devizni priliv pa bi uporabili za izplačilo škode, ki jo povzročajo medvedi v tej deželi, imenovani tudi »lovski raj v Evropi«.

Po Myslivosti 6/91 – pripravi Z. Timarac

Lovski tehniki o lovstvu in zakonodaji

Sredi septembra je Zveza lovskih družin Gorica v Mlinotestovem hotelu Planika v Ajdovščini organizirala srečanje lovskih tehnikov, ki je bilo združeno s posvetom s predsednikom IO LZS Petrom Šulerjem. Ta je v uvodu ocenil, da so se strasti »navzkrižnega« strankarskega ognja o statusu lovske organizacije izpred mesecev le umaknile bolj umirjeni strokovni razpravi o bodoči zakonski ureditvi. Ponekod so stranke celo pridobivale volilce na račun lovcev – pogosto neupravičeno in krivično – je bilo rečeno. Ne gre pa le za zamenjavo političnega sistema, je menil Peter Šuler, temveč je lovstvo že več let v krizi, ki izhaja predvsem iz spremenjenega odnosa do narave.

V parlamentarnih razpravah o zakonskih osnutkih je bilo opravljenega veliko dela, kjer so strokovno sodelovali lovci. Pokazalo se je, da lovci ne gledajo na lovstvo predvsem skozi argumente, veliko manj in neobremenjeno pa skozi politične strasti. Zakonodaja, ki zadeva lovstvo, bo šla skozi skupščinske procedure predvidoma konec leta. Ta hip pa se že kažejo obrisi bodoče zakonske ureditve.

Divjad bo veljala za naravno bogastvo in bo državna lastnina ne glede na zemljišče, na katerem se nahaja. Država prevzema odgovornost zanjo in daje koncesije lovskim organizacijam. Koncesije niso neodplačne, kar pomeni, da se bo zanje plačevalo odškodnino. Veliko je še neznank, predvsem o tem, katera država – torej republika, regija ali občina – bo imela te pristojnosti, kar je odvisno od upravne razmejitve Slovenije. Kot kaže, se tehtnica nagiba v prid občin. Peter Šuler je opozoril, da bi

Rogljji gamsa – kozla, starega 9 let, ki ga je uplenil 23. 8. 1991 v lovišču LD Luče (revir Rogatec) Edo Markež. Kozel je tehtal 30 kg. Nepravilna rast rogljev je posledica mehanske poškodbe čelničnega nastavka. Roglji bi bili normalno razviti ocenjeni z okrog 103 točkami.

Foto E. Markež

vsaj del iz naslova koncesij moral biti namenjen za revitalizacije in raziskave. Verjetno bodo še pritiski, da bi se na večjih površinah dovolilo imeti zasebna lovišča, kar pa je v nasprotju z vsemi gojitvenimi načeli. Po vsej verjetnosti bo v kategoriji divjadi manj živali kot doslej.

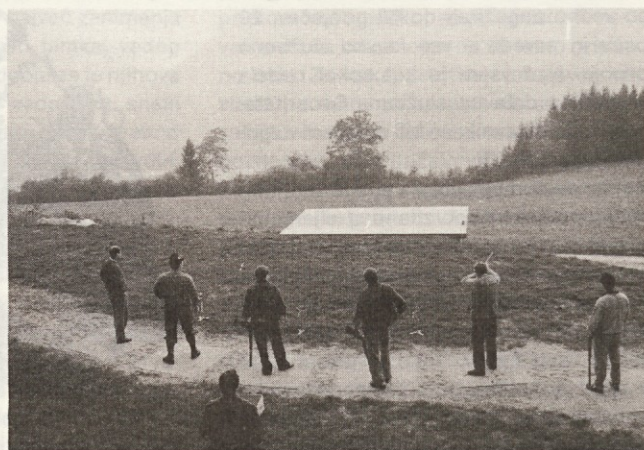
Kaže pa, da na področju same organiziranosti ne bo velikih sprememb, saj ni smiselno, da zakonodaja to predpisuje. Lovska organizacija bo še naprej prostovoljna organizacija, ki temelji na neprofesionalnosti. Ob tem pa je bilo opozorjeno na možnost sredobežnih sil v bolj »rahli« povezavi navzgor, kar bi za strokovnost imele lahko večje posledice. Lovci bodo morali bistveno bolj upoštevati ostale uporabnike prostora tudi pri načrtovanju: kmetijci, gozdarji, varstveniki narave. Usklajevanje bo verjetno potekalo prek sosveta.

Po živahni razpravi, ki je načela tudi vprašanja škode, lovnih dob, lova oz. miru med parjenjem nekaterih živalskih vrst, je predsednik komisije za vzgojo in izobraževanje pri ZLD Gorica Edi Krašna predstavljal gospodarjenje z jelenja-

djo na severnem Primorskem. Kot je dejal, v ZLD ne morejo biti preveč zadovoljni s strukturo odstrela po spolu in starosti, ker imajo trofeje svojo moč. Res pa je tudi, da prave populacije na tem območju ni. Lovski tehniki so si ogledali tudi razstavo lovskih trofej (več kot 90 jih je bilo) iz odstrela v zadnjih treh letih in najlepših primerkov iz zadnjih 15 let, med njimi tudi »zlato« trofejo iz Novega Sada. Razstava naj bi pomenila tudi začetek pravega gospodarjenja z jelenja-

Blizu lovskega doma v Ponovičah so člani LD Litija zgradili novo strelišče in se že takoj pomerili med seboj.

Foto Zofka – Litija

djo v bodoče. Razstavo so si v treh dneh ogledali številni obiskovalci in seveda lovci ter gospodarji lovskih družin, ki so imeli tu tudi posvet. Še posebej je bila razstava poučna za pripravnike.

Artur Lipovž

Otvoritev strelišča

Blizu lovskega doma v Ponovičah so člani Lovske družine Litija zgradili novo strelišče na umetne golobe. Ob zvokih Zassavskih rogistov je predsednik dr. Pavle Lebinger strelišče tudi uradno odprl z uspešnim strelom na umetnega goloba. V svojem nagovoru zbranim je poudaril, da bo tako 22. september še en praznik v tej lovski družini, saj jim je strelišče uspelo zgraditi v najbolj neugodnem času, v času vojne in težke ekonomske krize. Ob razumevanju Kmetijske zadruge Litija in Gozdnega gospodarstva je številnim članom lovske družine poplačan trud mnogih delovnih ur. Ob vse manjšem številu male divjadi se bodo lovci lahko na drug način sproščali ob streljanju na umetno divjad (golobe).

Po nekoliko poenostavljenih pravilih, na katere strelci pred tekmo niso imeli pripomb, so izpeljali tudi prvo streljanje. Pokale so v trajno last prejeli od pokrovitelja tekme »GRUDE, mesarija in prekajevalnica Litija« prvi trije med posamezniki in prve tri ekipe.

Rezultati posamezno: 1. Roman Huč, LD Gabrovka; 2. Jože Erjavec, LD Šmartno pri Litiji; 3. Srečo Rozina, LD Litija. **Rezultati ekipno:** 1. LD Šmartno I; 2. LD Litija I; 3. LD Gabrovka.

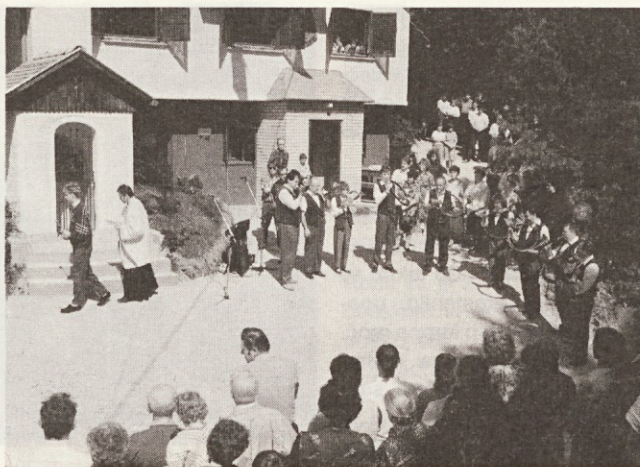
Dane Namestnik

Posvetitev kapele sv. Huberta

Člani Lovske družine Polšnik gospodarijo v srednje velikem lovišču v zasavskih Dolomitih med dolino Save in Sopot. Pred kakimi petindvajsetimi leti so zgradili tudi svojo lovsko kočo. Na Koprivniku, kjer stoji, je po ustnem izročilu tudi stoletna kapelica. Kljub temu, da ni bila bogve kako vzdrževana, je niso podrli. Celó obnovili so jo, saj je iz lovske koče nastal sčasoma pravi lovski dom in je bilo treba v tem slogu urediti kapelico, ki je čisto blizu, takorekoč ob zidu dóma.

Zanesenjaki – lovci Jernej Kotar, Alojz Rudež, Rudi Baloh, Franc Černe in Martin Kos so jo brezplačno adaptirali in v njihovih glavah in glavah solovcev se je porodila misel, da bi v njej »ustoličili« lovskega zaščitnika sv. Huberta. Po kip so morali seveda čez mejo, polšniški župnik Janez je tudi pokazal voljo in tako je bila po vseh lovskih in verskih običajih 1. septembra kapelica posvečena in v njej svetnik Hubert. Kratak obred je dopolnilo domače dekle s kratkim opisom svetnika, ki se je rodil v 7. stoletju kot plemič ob Renu in je pozneje postal škof. Pokoril

Polšniški sv. Hubert

Z melodijo lovskih rogov je bila posvetitev kapelice svečanejša

Foto D. Namestnik

se je zaradi lova na jelena na praznični dan, 3. novembra 743 pa je bil proglašen za svetnika.

Polšničani so tudi sklenili, da bo vsako leto na nedeljo, najbližjo 3. novembru, v njihovem lovišču skupni **lov svetega Huberta**. Namesto maše, ki jo v mnogih krščanskih deželah berejo na ta dan, bo lov izpeljan v razmislek vsem lovcem o poštenosti in pravičnosti do divjadi.

Dane Namestnik

Izšla je videokaseta o lovstvu na Slovenskem

V oktobru je končno prišla na tržišče že dolgo napovedovana prva videokaseta o divjadi in lovu v Sloveniji. Kot avtor scenarija in organizator snemanj želim bralcem našega glasila pojasniti, kako je kaset nastajala in kakšne so značilnosti njene vsebine. Tako bo hkrati tudi bolj jasno, zakaj kasete nismo uspeli izdati v napovedanem roku.

Zadnja snemanja na terenu smo opravili sredi meseca februarja. Sledilo je razvijanje filmov in »čitanje« kopije – to je svetlobno usklajevanje barv na različnih posnetkih. Takoj zatem smo v filmski montaži uporabili 15 delovnih dni za selekcijo in razporeditev obilice materiala. Za film smo se odločili

zato, ker edino ta zagotavlja trajnost posnetkov za TV arhiv; in videli boste, da se je našim snemalcem (med njimi imata levji delež Janez Kališnik in Andrej Lupinc) posrečilo nekaj prizorov velike dokumentarne vrednosti. Poleg tega sta naša zunanja sodelavca Anton Vencelj iz TV dopisništva v Novi Gorici in Tinček Ivanuša s Ptujja prispevala veliko lepih posnetkov v U-matic video tehniki. Prvi je posnel ruševce ter muflona in gamsa v snegu, drugi pa predvsem srnjad v nižinskem lovišču. In nazadnje smo zaradi dokumentarne vrednosti vključili še dva amaterska posnetka VHS, ki sta ju napravila Anton Kladnik iz Nazarij (boj divjih petelinov) in Blaž Krže iz LZS (medvedka s tremi mladiči).

Vse navedene tri snemalne

tehnike je bilo potrebno potem nujno poenotiti, tako da smo jih presneli na najmodernejšo beta videotehniko, ki edina omogoča računalniško programirano montažo. Brez te pa tako raznolikih materialov ne bi bilo mogoče kvalitetno »zlepiti« skupaj. Ko smo s tem ravno začeli, je izbruhnila agresija na Slovenijo, ko so bile vse najboljše tehnične zmogljivosti rezervirane za poročanje oziroma pošiljanje slike v svet. Tako se nam je zadeva odložila še za en mesec in smo dokončali elektronsko ACE montažo šele proti koncu julija. To pa še ni vse!

Sledilo je zamudno naknadno »polaganje« zvokov: šumi gozda in premikanje divjadi, živalski glasovi: od murnov v travi do ptic pevk in rukanja jelena, pa posnetki zborov in rogistov ter glasbena oprema iz našega arhiva.

V začetku septembra smo končno imeli vse podatke za tiskanje ovitka kasete, ki ga je založila Lovska zveza Slovenije. Opraviti je bilo treba še priprave za razmnoževanje 2000 izvodov kaset v izdelavi Založbe kaset in plošč RTV, počakati na mnenje Republiškega sekretariata za kulturo o morebitni oprostitvi prometnega davka (ko to pišem, še ni znano, ali je bilo odobreno) in v začetku oktobra so se prvi izvodi pojavili v prodaji.

Kar zadeva vsebino, sem se kot scenarist že v času priprave znašel v navzkrižju različnih želja in nasvetov.

Predvsem je takoj odpadla že-

DIVJAK IN LOVSTVO V SLOVENIJI

LOVSKA KULTURA 0'00" - 23'30"
POLJE 23'30" - 31'45"
POLETJE 31'45" - 51'00"
JESEN 51'00" - 51'00"
LOVSKA POKRAJINA 51'00" - 51'00"
Konec snemanja 1'00'45"
Konec izdaje 1'00'45"

Opomba: Vse snemanja so izvedena v okviru projekta "Slovenska kultura"

Režiser: STAS POTOCNIK

Scenarist: STAS POTOCNIK

Producent: STAS POTOCNIK

Režiser: STAS POTOCNIK

Scenarist: STAS POTOCNIK

Producent: STAS POTOCNIK

Režiser: STAS POTOCNIK

Scenarist: STAS POTOCNIK

Producent: STAS POTOCNIK

Režiser: STAS POTOCNIK

Scenarist: STAS POTOCNIK

Producent: STAS POTOCNIK

Režiser: STAS POTOCNIK

Scenarist: STAS POTOCNIK

Producent: STAS POTOCNIK

Režiser: STAS POTOCNIK

Scenarist: STAS POTOCNIK

Producent: STAS POTOCNIK

Režiser: STAS POTOCNIK

Scenarist: STAS POTOCNIK

Producent: STAS POTOCNIK

Režiser: STAS POTOCNIK

Scenarist: STAS POTOCNIK

Producent: STAS POTOCNIK

lja, da bi bil na kaseti popoln prikaz življenja naše divjadi, ki naj bi služil kot učni pripomoček za lovce pa tudi za osnovne šole. Tak pristop bi zahteval zelo zahteven projekt, v naših razmerah neizvedljiv: 3–5 letno snemanje z več kamerami hkrati, kar si lahko privoščijo samo velika svetovna podjetja. Ekipa Walta Disneya je snemala živali v divjini, na primer pumogorskega leva tako, da so razpostavili ob prehodu in stečine kar 40 kamer hkrati; vsaj mimo ene je gotovo šlo kaj zanimivega! Jaz sem uspel dobiti dva snemalca naenkrat v enem samem primeru!

Skratka, naše skromne možnosti so narekovala kompromisno rešitev: nekaj utrinkov iz naše narave s poudarkom na naši najpomembnejši divjadi – srnjadi in gamsih. Po drugi strani je ta kaset priložnost, da prikažemo in dokumentiramo našo lovsko kulturo – od literature do pevskih zborov in registov; da od lovskih običajev zabeležimo vsaj etiko zadnjega grižljaja in lovskega krsta; iz kinologije pa sem se odločil prikazati le glavne pasme in skromen izsek iz dela psov in vodnikov.

Kljub vsemu se je izkazalo, da bo obljubljenih 90 minut premalo, končnih 107 minut pa kar preveč za enkratni pregled. Zato smo vsebino razdelili na 6 delov, ki vam bodo nekakšna orientacija pri izbiri odlomkov, ki bi jih radi večkrat pogledali. Tako v prvem delu – Lovska kultura – še ni posnetkov divjadi, pač pa se med ostalim predstavijo s po eno skladbo vsi nastopajoči zbori in registi. Drugi del – Pomlad – se začne z divjim petelinom in ruševci, Poletje s srno, Jesen z rukom in brakadami; v tem delu so tudi lovski običaji in kinologija. V petem delu – Zima – pokažemo predvsem muflone ob krmišču ter gamsa in srnjaka v snegu, ki znata prebroditi zimo brez naše pomoči. V šestem je še enkrat lovska pesem v pozdrav svobodni in neodvisni republiki Sloveniji.

Čisto na koncu smo vam podarili dobrih deset minut prazne-

ga traku, da si boste sami posneli svoje lovske doživljaje ali prireditve, saj dandanes videokamere niso več tako redka prikazani na ramah amaterskega snemalca.

Kaj pa cena? Na začetku leta 1990 smo jo postavili za prednaročnike v znesku 70 DEM ali takratnih 490 din. Od takrat se je marsikaj spremenilo: upoštevajoč padajočo kupno moč, se nismo odločili za realno vrednost marke, temveč smo postavili ceno 900 SLT, ki je glede na dolžino kasete vsekar dokaj ugodna.

Borut Mencinger

Uspeh za uspehom

Predstavitve kasete Odmev lovskih rogov

Vojna je 29. junija preprečila slavnostno predstavitve prve slovenske kasete z glasbo lovskih rogov na gradu Bogenšperk. Je pa to uspelo Zasavskim registom v soboto, 7. septembra 1991.

Lepo, mirno sobotno popoldne je privabilo na grajsko dvorišče srednjeveškega gradu prek tristo ljubiteljev lovskih zvokov. Mnogo pomembnih gostov iz Slovenije, Italije, Avstrije in celo z vojno obremenjene Hrvaške je zopet dokazalo, da imajo Zasavski registi veliko prijateljev in da je njihova glasbena pot prava in glasba lovskih rogov zanimiva. Predstavitve kasete je bila na profesionalnem nivoju: strogo

Sedmega septembra 1991 so Zasavski registi iz Litije na gradu Bogenšperk predstavili prvo slovensko kaseto z glasbo lovskih rogov.

Pevci mešanega pevskega zbora KUD »Ivan Novak-Očka« iz Tacna so zapeli splet slovenskih narodnih pesmi, oblečeni pa so bili v praznične narodne noše.

in kvalitetno dodelan koncert, a kljub temu predvsem sproščen, prijeten, domač, slovenski. Mnogim letošnjim težavam se tudi Zasavski registi niso mogli izogniti. Tako je Lovski oktet Peca iz Mežice le nekaj dni pred prireditvijo odpovedal že povsod objavljeno sodelovanje. Vendar so Zasavski registi na svojih 700 nastopih v 17-letnem delovanju sklenili mnoga prijateljstva in te neprijetnosti sploh ni bilo težko rešiti. Uspelo jim je celo ugodnejše, kot je bilo pričakovati. Pevci mešanega pevskega zbora KUD Ivan Novak-Očka iz Tacna so zapeli splet slovenskih narodnih Pod lipo s pravim slovenskim srcem, zanosom in prepričanjem. Kot posebno priznanje Zasavskim registom pa so nastopili v prazničnih narodnih nošah. Prijateljstvo se je le še poglobilo.

V prijetnem in izredno akustičnem okolju so izzveneli akordi kar dvanajstih rogov najaktivnejše in najkvalitetnejše slovenske skupine, ki jih že od nastanka vodi Dane Namestnik. Predstavili so z melodijami slovenske komponiste lovske glasbe. Posebno doživetje je bila glasba za velike rogove, ki je na prvi kaseti še ni, imajo pa jo predvideno za kdaj pozneje. Vrhunec, kakršnega Dane z dolgoletnimi izkušnjami z mnogih nastopov in mnogih krajev zna pričarati, je bila glasba Antona Swozileka, ki so jo vključno z delom njegove lovske maše zaigrali skupaj z nekaterimi trobači avstrijske skupine iz Trga (Feldkirchna), ki jih je vodil ta, danes že pokojni avstrijski komponist. Njegovi registi so bili pred sedemnajstimi leti vzor Zasavskim registom in vzorec za pričetek igranja v skupini. Na Bogenšperku so bili Avstrijci veseli, da so imeli tako uspešne posnemovalce, Slovenec Toni Haderlap pa je to v svojem pozdravnem govoru tudi nesebično izrazil in veselje podkrepil z lepim spominskim darilom in posvetilom.

Predsednik Lovske zveze Slovenije inž. Bruno Skumavc je v sproščenem, njemu značilnem, zanimivem loškem govoru goste seznanil s slovenskim lovstvom, divjadjo, kulturo. Za bogato kulturno delo je Zasavskim registom podelil red za lovske zasluge I. stopnje. Z enakim redom sta bila odli-

Na dvorišču srednjeveškega gradu Bogenšperk je zvokom lovskih rogov prisluhnilo prek tristo poslušalcev.

Vse foto Zofka – Litija

kovana tudi neutrudljivi vodja Zasavskih registov, Aktiva SLPZ in registov ter ustanovitelj in mentor mnogih skupin registov **Dane Namestnik** ter pobudnik in organizator slovenskih lovskih pevskih zborov in srečanj, član Zasavskih registov **Franc Gornik**. Za bogato, zvesto in uspešno igranje skozi vseh sedemnajst let sta prejela red za lovske zasluge III. stopnje tudi **Franci Kralj** in **Vasja Namestnik**. Vsa leta

Kaseto ODMEVI LOVSKIH ROGOV

bi moral imeti (skoraj) vsak slovenski lovec, saj predstavlja kulturni dosežek in uspeh slovenskega lovstva nasploh. Zvoki in melodije lovskega roga bi se morali vtisniti vsem lovcom v uho.

LD lahko pošljejo skupna naročila za kaseto (150 SLT) na naslov:

Zasavski rogisti – Litija

ali pa jih naročite po telefonu:
(061) 881-392
(061) 881-630

sodeluje tudi Milojka, prva slovenska lovska rogistka, in z njo je nastal družinski kvartet, ki je vsa leta nosil največje breme. Zasavskim rogistom se ni bati za osip, saj od nekdanj vzgajajo mlade rogiste in rogistke. Kvaliteta pa je njihova odlika, saj v skupini redno sodeluje kar šest poklicnih glasbenikov. Ob Francu Gorniku in Vasji igrajo pri Godbi milice tudi Matej,

Nace, Teo in Sandi. Kljub svoji profesionalnosti radi zaigrajo skupaj z mladima Andrejem in Miranom in kar tremi dekletji: Milojko, Martino in Nino.

Pokrovitelji predstavitev so poskrbeli za mnoga lepa darila sodelujočim in predvsem za prijetno vzdušje po uradnem delu tja v zgodnje jutranje ure. »Zasavske rogiste« je čakal še nastop v Italiji, kjer so zvečer zaigrali v cerkvi sv. Petra ob Nadiži Lovsko mašo na srebrni poroki dveh, lovske glasbe željnih zakoncev. Pa še koncert na »svatbi« pod lampinjoni v mondenem vzdušju pozno v noč. Iskrene želje hvaležnih poslušalcev so jim zaenkrat edino plačilo, vsak odmeven in uspešen nastop pa zadovoljstvo. Zadovoljstvo so jim bili ob predstavitvi kasete tudi mnogi dolenski lovci, pogrešali pa so, kot so povedali, lovce iz Zasavja in predstavnike ZLD Zasavje. Na vsako vabilo za sodelovanje v teh družinah so se sami vedno odzvali...

Litijski župan Mirko Kaplja je povedal, da je ponosen na uspešnost Zasavskih registov, ki so ime Zasavja in Litije ponесли po Sloveniji in čez meje. Z njihovih nastopov na Bogenšperku so mnogi gostje z vsega sveta odšli s spoznanjem, da je slovenski narod majhen le po številu, a pomemben po kulturi. To dokazujejo zahvalna pisma z Japonske, Amerike, Afrike. In izražajo želje za ponovnim snidenjem.

L. B.

Jubilanti

Franc Bračko, častni član LD Radenci, je letos praznoval 85-letnico rojstva.

Rodil se je 27. 7. 1906 na Radenskem Vrhju. Po končani trgovski šoli in šoli za fotografa se je odločil za delo fotografa, ki ga je opravljal najprej v rojstnem kraju in nato vse do »uradne« upokojitve v Radencih. Vse življenje je posvetil poklicu, družini, naravi in lovstvu.

Lovec je postal že leta 1928, za kar sta ga predvsem navdušila takratna zakupnika lovišč v Mariboru Kirbiš in Vidovič.

Po končani vojni v letu 1945/46 je bil soustanovitelj LD Radenci in njen prvi blagajnik; to funkcijo je opravljal do leta 1960. Bil je tudi soorganizator ustanovitve Okrajnega lovskega sveta, ki je bil ustanovljen leta 1947 v Gornji Radgoni, leta 1950 pa preimenovan v Okrajno lovsko podzvezo. V njenih organih je opravljal več funkcij, nazadnje člana NO. Deloval je tudi v raznih komisijah LD in lovske podzveze. Aktivno je deloval v vseh akcijah v LD in LZ Pomurja. Zlasti se je izkazal v letih 1956 do 1959 pri gradnji doma pomurskih lovcev v Murski Soboti in pri gradnji fazanerije LD Radenci. Kljub temu, da je bil že precej v letih, je pomagal tudi pri prenovi družinskega lovskega doma.

Franc Bračko

Veliko dela in skrbi je v vsej svoji lovski karieri posvetil gojitvi divjadi, varstvu narave in vzgoji mladih lovcev. Veliko pomembnih »trofejev«, ki jih je jubilar »uplenil« s svojim stalnim in zvestim spremljevalcem – fotoaparatom na lovih in drugih pomembnejših dogodkih v lovski družini, dopolnjuje zbirko ostalih lovskih trofejev v lovskem domu in drugod.

Poleg mnogih pohval in priznanj je prejel tudi znak za lovske zasluge in red III. stopnje, leta 1987 pa ga je lovska družina Radenci na letni skupščini imenovala za častnega člana Lovske družine Radenci.

Še vedno aktivnemu, vztrajnemu, čilemu, zgovornemu in polnemu šegavosti ob njegovem visokem življenjskem jubileju iskreno čestitamo in želimo še mnogo zdravih let ter velikih lovskih užitkov na njegovih lovskih poteh.

Lovci LD Radenci – V. G.

Ignac Nahtigal st. je 9. avgusta 1991 praznoval visoki jubilej – 90-letnico rojstva.

Rodil se je na Zgornjem Jezerskem, kjer živi še danes. Kot kmečki fant je imel veselje do zelene bratovščine, predvsem do lova na lisice. Leta 1925 se je zaposlil pri Družbi Jezersko kot pomožni gozdar in lovski čuvaj. Od leta 1930 pa do 1945 je delal kot poklicni lovski čuvaj in gozdar na posestvu dr. Karla barona Borna v Jelendolu pri Trzinu. Od leta 1944 pa do konca vojne je bil udeleženec v NOB. Po koncu vojne se

Ignac Nahtigal

je zaposlil kot gozdar pri tedanji gozdni upravi v Trziču in nato pri Gozdnem gozdarstvu Kranj. Leta 1953 se je preselil v svoj rodni kraj, kjer je gozdaril do upokojitve leta 1963.

Leta 1957, ko je bila ustanovljena LD Jezersko, je bil njen ustanovni član. Aktivno je delal v njenih organih – eno leto tudi kot njen starešina. Rad je prenašal svoje lovske izkušnje na mlajše lovce ter bil vedno odkrit lovski tovariš. Za uspešno delo ga je LZS odlikovala z znakom za lovske zasluge, Lovska zveza Gorenjske pa s plaketo.

LD Jezersko – F. E.

Prvega avgusta letos je praznoval 60-letnico dolgoletni gospodar Lovske družine Domžale **Jakob Lukman**. Rodil se je 1. 8. 1939 v revni kmečki družini na Krtini pri Dobu, kjer je obiskoval osnovno šolo. Takoj po končani šoli se je leta 1947 zaposlil v Papirnici Količevo, kjer je s pridnim delom dočakal tudi upokožitev kot vodja izmene. Že v rani mladosti sta ga zanimala narava in divjad, vendar se zaradi prezaposlenosti vse do leta 1973 ni mogel vključiti v lovske vrste. Lovski izpit je opravil leta 1975 ter takoj pristopil k zelo obširnemu delu v organih LD Domžale, štiri leta kot pomočnik gospodarja.

Zadolžen je bil za cesto in preže k lovski koči na Kolovcu, nato pa je od leta 1984 pa vse do danes gospodar LD Domžale. Kljub obilici dela najde tudi čas za udeležbo na lovsko-strelskih in kinoloških prireditvah ter za šolanje svojega psa prepelčarja. Za požrtvovalno delo v organih LD Domžale ga je Lovska zveza Slovenije odlikovala z znakom za lovske zasluge.

Lovci mu želimo še na mnoga leta ter dober pogled.

LD Domžale – M. K.

Desetega julija letos je praznoval 60-letnico **Hinko Štampah-Vladimir**. Že takoj po vojni ga

Hinko Štampah

je pot zanesla med gozdarje, kjer je nekaj let opravljal poklic logarja. Nato se je zaposlil v Železarni Ravne, kjer je ostal vse do upokožitve.

Rojen je bil leta 1931, v lovske vrste pa se je vključil leta 1969. Že naslednje leto je opravil lovski izpit. Vse od vstopa v LD Peca do danes je zelo aktiven in prizadeven član. Dolgo let je bil vodnik psa krvosledca. V IO LD pa je opravljal od leta 1976–1980 funkcijo kinologa, od 1980–1986 je bil družinski blagajnik, od 1986 dalje opravlja naloge vodje rajona. Hinko je bil več generacijam naših lovcev dober mentor in učitelj pri spoznavanju lovišča, divjadi in lovskih naprav. Je pa tudi družinski praporščak.

Za aktivno delo v lovskih vrstah ga je LZS odlikovala z znakom za lovske zasluge.

Želimo mu še dolgo let trdnega zdravja in veselja v lovišču.

Lovci LD Peca – J. F.

Lovski oprtnik

Srnjak (lanščak) – živalski fenomen

Dne 24. 8. 1991 je bil v gojitvenem lovišču Jelen – Snežnik, v revirju Mašun, odstreljen srnjak, s katerim se je narava dodobra poigrala. Srnjaka so pripeljali na oddelek za patologijo divjih živali Veterinarske fakultete v Ljubljani.

To je pravi živalski fenomen, saj smo pri natančnem ogledu ugotovili kopico zanimivosti. Srnjak (lanščak) na stopnji gumbarja je bil normalno razvit, saj je iztrebljen tehtal 14 kg, bil je tudi primerno

obarvan in odlakan. Posebnost in nenavadnost pa je ta, da je imel 5 nog. (3 zadnje noge) Peta noga, ki je nekaj posebnega, je veliko krajša od zadnjih dveh normalnih nog, ni imela nikakršne funkcije. Ima tudi precej krajšo in nekoliko ukrivljeno stegenico. Na rentgenogramu stopala (5. noge) se lepo vidi, da je stopalnica dvojna (za obe nogi), vendar zraščena, na spodnjem koncu pa se razdeli na dva samostojna dela. Vsak od teh delov ima sklepne ploskve za po dve prvi prstnici, tako da je spodnji konec izoblikovan, kot za dve nogi – parkelj je podvojen.

Srnjak je imel tudi dve funkcionalni zadnjični odprtini, kot tudi dvojna spolovila s tremi modi.

Srnjak-lanščak, uplenjen v gojitvenem lovišču Jelen – Snežnik je imel 5 nog in še vrsto drugih anatomskih posebnosti notranjih organov.

Foto: Vlasta Jenčič

Pri pregledu organov trebušne votline smo ugotovili, da želodec, dvanajstnik in tešče črevo ne kažejo določenih posebnosti. Zanimivo razvit pa je končni del tankega črevesa in pa debelo črevo, ki je nenavadno oblikovano. Končni del tankega črevesa (vito črevo) – se vrečasto razširja in ima približno 50 cm dolg, tanek slepi privesek, ki pa ga ne moremo istovetiti s slepim črevesom. Debelo črevo je v celoti dvojno (slepo črevo, kolon, danka). Oba podvojena dela sta približno enako razvita in imata anatomsko pravilno obliko.

V nam dostopnem slovtvu do sedaj še nismo našli podobnega primera, vendar se po sistematizaciji razvojnih nepravilnosti tovrstni primeri uvrščajo v *nepopolne dvojne spačke*, pri katerih prihaja od podvojenosti posameznih organov oziroma organskih sistemov. Med vzroke nastanka razvojnih nepravilnosti današnja znanost šteje genetske in kromosomske nepravilnosti, prehranske faktorje, zunanje fizikalne in kemične faktorje, ter vpliv nekaterih virusov na dedno maso živali.

Naj se na koncu za poslani material zahvalimo inž. Marku Bercetu, ki nam ga je ljubeznivo odstopil v obdelavo.

Božo Zakrajšek, dipl. vet.
dr. Andrej Bidovec
dr. Jože Lorger

Vnet lovec na prašiče

Naša lovska družina ima v članstvu nekaj zanimivih lovskih originalov. Eden izmed njih je zagotovo Viktor. Doma je iz zasavskih hribov, kjer ima manjšo kmetijo, obkroženo z gozdovi. Kmetija je tako majhna, da ne omogoča normalnega preživljanja, pridelek služi bolj kot »priboljšek« za življenje številne družine. Tako je Viktor do upokojitve hodil »na šiht« v lesno industrijo in s svojim delom omogočil družini lažje življenje. Če je bilo potrebno, se je lotil tudi zidarskega dela ali drugih podobnih del. V naši lovski družini smo ga zato še posebej cenili, zlasti pri izdelavi različnih

Od 10. do 13. septembra 1991 je bila v PPC Gorenjski sejem v Kranju posebna predstavitev z naslovom »Slovenski proizvod – slovenska kakovost«. Ta prireditev je bila organizirana z namenom spoznati in potrditi izdelke slovenskega porekla, ki se odlikujejo po svoji kakovosti. To naj bi bil obenem tudi poskus našega približevanja svetovnemu trgu in uvajanju blagovne znamke, za katero naj bi jamčila država. V načelu gre tudi za spodbujanje del etnografskega porekla in za pospeševanje ustvarjalnosti slovenskega izvora. Na prireditvi je kot edini iz lovskega programa kandidiral in razstavljal svoje izdelke puškar Milan Šteh iz Kamnika pod Krimom. Komisija mu je na osnovi ustrezne dokumentacije, predpisa, standardizacije ter izjemno kakovostne izdelave podelila znak SQ za »lovsko puško – Šteh«. Izročil mu ga je Vitomir Gros.

Besedilo in foto F. Ekar

lovskih prež, kjer je pokazal vse svoje »cimprarske« sposobnosti.

Od svojih prednikov, ki so od nekdaj živeli v teh hribih in je mnogim od njih pomenil lov del vsakdanjega preživljanja, je podedoval pristno lovsko kri – kri starih divjih lovcev.

Če je nanoslo, da pri nočnem čakanju divjih prašičev ni bilo, je Viktor kljub temu vzdržal na preži do jutra. Toda ob šestih zjutraj je bil že v službi. Kako se je po taki prečuti noči trudil,

da ga med delom ni premagal spanec, vedo najbolje njegovi delovni tovariši. Vendar mu takih »zaspanih šihtov« niso štel za slabo, saj je bil dober delavec, ki je bil vedno pripravljen pomagati svojim kolegom v delavnici.

Lov na divje prašiče je bil njegova velika »lovska ljubezen«. Ko jih je zasledil ali pa so mu vaščani povedali, da divji prašiči hodijo ponoči na njive, mu nikoli ni bilo žal nekaj noči čakanja, samo da jih je dočakal

in potem vsaj enega tudi uplenil. Tako si je med lovskimi prijatelji prislužil ime »prašičja smrt«. Zanimivo je, da tudi pri ostalih lovcih iz teh hribov obstaja neko posebno nagnjenje ali strast do lova na divje prašiče. Verjetno je to posledica dolgoletnega škodljivega delovanja divjih prašičev, ki so hribovskim kmetom kakšno leto uničili domala vso z muko prigarano letino.

Neko jesen sva z Viktorjem naredila zaprto prežo pod košatim kostanjem, ki je vsako leto bogato obrodil. Plodovi so bili bolj drobni in za nabiralce manj zanimivi, zato ga je bila deležna predvsem divjad. Z Viktorjem sva začela trositi tudi koruzo, da bi na krmišče čim prej privabila divje prašiče. Po krajšem času sva ugotovila, da so divji prašiči našli najino novo krmišče in postali več ali manj redni gosti. Med stopinjami, ki so jih puščali na vlažnih tleh, sva ugotovila eno, ki je po velikosti močno odstopala od ostalih. »To bo zagotovo merjasec,« sem dejal Viktorju, ki je soglašal z mojo oceno. »Tega morava počakati. Starega merjasca težko upleniš na pogonu, zato se kaže potruditi,« je še naprej glasno razmišljal Viktor, ko sva pregledovala stopinje na krmišču. »Ti boš čakal med tednom, ker si tu v bližini doma, jaz pa v soboto in nedeljo, ko pridem iz Ljubljane. Med tednom zaradi službe nimam časa,« sem predlagal Viktorju, ki se je z mojim predlogom takoj strinjal.

Naslednji teden je Viktor že pridno sedel na najini novi preži in čakal na prašiče. Ko sem v soboto prišel v svoj bivač, se je takoj oglašil tudi Viktor. Povedal mi je, da prašiči hodijo na krmišče vsak drugi dan, in sicer nekaj lanščakov. Včeraj je prišel tudi merjasec. Zelo velik je, čakane ima močne, tudi ponoči se lepo vidi. Daje vtis starega merjasca. »Zakaj pa nisi streljal?« sem začudeno vprašal Viktorja. »Sem mislil, da bi ga kar tebi prepustil, ker si mi veliko pomagal,« mi je smeje odgovoril Viktor. »Veš kaj, Viktor, tak merjasec se ne pojavi dostikrat in zato naj ti

Člani LD Turjak so 18. 8. 1991 priredili manjšo zakusko, ko so zgradili v Dolgem Logu pod Turjakom 13 m visoko prostostoječo prežo. Preža je postavljena v meji, ki deli med seboj dve obsežnejši »privatni« kmetijski zemljišči, kamor divji prašiči zelo radi vpadajo. Le s tako visoke preže je lovcu v preži mogoče nadzorovati na vsako stran pas okrog 200 m.

Foto A. Podržaj

sti, ki ga prvi zagleda, kar strelja. Ali se strinjaš?« »Prav, če ti tako misliš,« je razumevajoče dejal Viktor in mi zaželel za to soboto »dober pogled«.

Toda merjasec, kakor da bi vedel, kaj ga čaka, ni in ni hotel priti na spregled. Tudi lanščaki to noč niso prišli. Če ne bi videl nekaj srn, bi mislil, da je gozd popolnoma izumrl. Ko sem v nedeljo sporočil Viktorju, da prašičev ni bilo, mi skoraj ni hotel verjeti. »Naslednji teden bo zagotovo padel prašič, da boš videl, da si nisem vsega izmislil,« mi je v opravičilo dejal Viktor.

Ko sem naslednjo soboto prišel v bivač, me je Viktor že čakal. Takoj je začel pripovedovati, kaj se mu je med tednom zgodilo. »Ko sem v četrtek čakal na preži,« je začel svoje poročilo, so okoli desetih zvečer prišli lanščaki. Celo uro so se pasli na koruzi in kostanju, tako da sem že hotel streljati, ko zaslisiš ježno puhanje, ki je prihajalo iz gozda. Lanščaki so na mah pobrali šila in kopita in izginili v gozd.

Nekaj trenutkov za tem se je na krmišču pojavil merjasec v vsej svoji veličini. Videti je bil ogromen, zlahka bi ga zamenjal za medveda. Ni čudno, da so jo lanščaki tako jadrno popihali. Ker je bil sam na krmišču, je bil lepo viden in sem se zato takoj pripravil na strel. Ko sem se še enkrat prepričal, da je merjasec, sem pomeril za pleče in z razdalje 30 metrov sprožil. Merjasec je v trenutku padel, se hitro pobral in odlomastil proti 200 metrov oddaljeni meji sosednje lovske družine. Na nastrelu, je nadaljeval Viktor »sem našel nekaj kapljic krvi in malo ščetin. Torej je zagotovo zadet in zato ne more biti daleč. Toda kljub temu, da sem vse preiskal z baterijo tja do sosednjega lovišča, o merjascu ni ne duha ne sluha. Nič, zjutraj bom prišel s psom, ni vrag, da ga ne bom našel! Naslednji dan kljub iskanju z lovskim psom, ki je potegnil sled slabih 200 metrov daleč do nekakega jarka z vodo, rezultata ni bilo. Pes naprej ni več hotel iskati. Verjetno je bil le oplazni

strel, ki ga je v trenutku vrgel na tla, kaj hujšega pa ni bilo, zato je po strelu izginil kot kafr,« je razmišljal Viktor. »Škoda, da si napravil takšno idealno priliko. Vprašanje, kdaj jo boš še imel,« sem žalostno pripomnil k njegovi zgodbi o lovu na »najinega merjasca«. »Počakaj!« je hitel Viktor »povest še ni končana.«

»Čez nekaj dni sem srečal znanca, ki mi je začel razlagati, da je mlinarjev sin našel petdeset metrov od hiše v jarku velikega divjega prašiča. Z mamosta o najdbi po telefonu takoj obvestila lovca iz zgornje vasi. To je področje sosednje lovske družine, kamor sodi tudi mlin. Lovec je nemudoma prišel in si ogledal prašiča. Povedal je, da je streljal na prašiča, pa ga ni takoj našel. Potem so skupaj zvekli prašiča do poti, ki vodi do hiše. Lovec ga je s pomočjo domačih naložil v avto in se odpeljal.

Po tem obvestilu sem šel takoj do opisanega mesta, kjer je bil najden merjasec,« je nadaljeval Viktor in tam našel merjaščevo drobovino. Bila je plitvo zakopana, zato so posamezni deli še moleli iz zemlje. Po še vidnih odtisih njegovih parkljev in oškodovani vegetaciji se je videlo, da je merjasec prišel iz smeri najine preže, oddaljene od tam dobrih 300 metrov. Takoj mi je bilo jasno, da je to moj merjasec,« je žalostno končal svojo pripoved Viktor. Ko sva potem še enkrat premlela vse dogodke, sva ugotovila, da je Viktor streljal merjasca z lovsko bokarico kalibra 757 R in lahko, 9 gr. kroglo za srnjad. Če bi zadel merjasca v življenjsko pomemben organ, bi tudi taka krogla že zadostovala in se ne bi zavlekel tako daleč od strela. Sicer je potrebno tako velikega merjasca streljati z znatno težjo kroglo in večjim kalibrom puške. Za iskanje obstreljene divjadi tudi ni primeren, vsak lovski pes, ki ga ustavi že manjši potok (še posebno za iskanje merjasca), temveč šolan in uporaben krvosledec, ki kljub raznim oviram najde obstreljeno divjad. Vodnik psa se mora potruditi, in ga tudi nekoliko težji teren ne sme odvrniti od

napornega iskanja ranjene divjadi.

Na koncu še to: Nimam besed, s katero bi opisal moralo nekaterih lovcev, ki si zavoljo lepih čekanov ali nekakšne trofeje umažejo svoje dobro ime in ime lovske organizacije, kar je še slabše.

Luperkus

Kako lovimo kune v pah

Ker je steklina pobrala veliko število lisic, se pri nas v lovišču LD Železniki zelo povečuje stalež kun. Pred več kot tridesetimi leti smo imeli v lovišču več kun zlatih, danes pa so kune belice že presegle njihovo število.

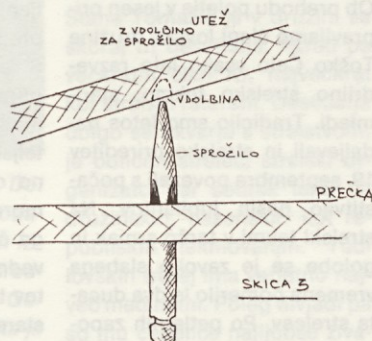
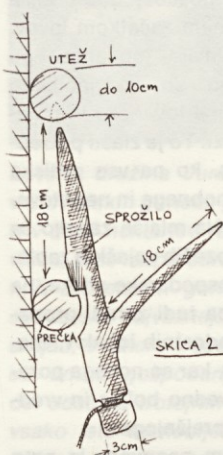
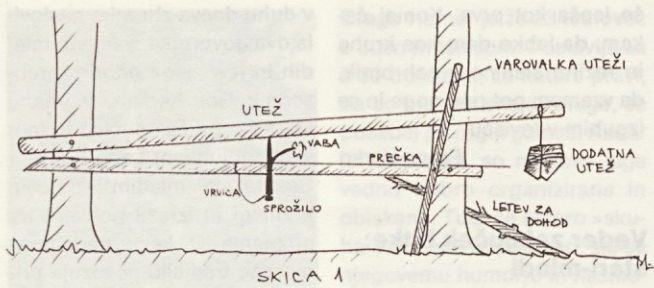
Kune belice ločimo od kun zlatih predsem po stopinjah v mokrem snegu. Pri kuni belici so blazinice stopal zelo dobro vidne, v primerjavi s kuno zlatico, ki ima blazinice poraščene z dlako in so v snegu zato slabo vidne.

Lovimo jih v nočnem času s čakanjem ob mrhoviščih za lisice. Lov kun na mrhoviščih je bistveno zahtevnejši od lova na lisice. Lisica pride na mrhovišče bolj počasi kot kuna. Poleg tega ima lisica prihod v dokaj določenem času, kuna pa tega reda nima. Najprej priteče do mrhovišča, ga v varnostni razdalji obkroži in šele nato priteče na mrhovišče, vzame košček hrane in zbeži v zavetje. To ponovi večkrat, potem izgine. Mrhovišča zalagamo s hrano že od prvih jesenskih dni. Izkušnje so pokazale, da ima najraje perutnino.

Poleg lova kun ob mrhoviščih uporabljamo za lov nanje še pah na drevesu, toda z drugačnim sprožilom, kot je v navadi. Mislim, da ne bo odveč, če ga nekoliko opišem.

Kako naredimo pah?

1. Pah naredimo ob kunjih stečinah.
2. Izberemo primerno debeli drevesi, oddaljeni eno od drugega 1–1,5 m.
3. Pah mora biti od zemlje tako visoko, da lisica ne more do vabe oziroma do ujete kune. Sprožilo (glej skico 2) lahko

naredimo iz vejčja listavcev ali drobnih vrhov iglavcev, s premerom do 3 cm.

Omenjeni sprožilci se lahko sproži samo na poteg levo ali desno. Pride pa lahko tudi do samosprožitve (ob močnem vetru, zaradi gibljivosti dreves). Vaba naj bo po možnosti drobovje srnjadi, jelenjadi in podobno. Količina vabe naj bo vsaj 0,5 kg, ker se takšna vaba zelo hitro osuši. Sprožilo z vrstico privežemo za prečko, da ob sprožitvi ne pade na zemljo in ker ga z vabo lahko odnese s seboj kaka mesojeda žival. Lov kun v pah je zelo primeren:

1. ker je kuna takoj mrtva
2. ker koža ostane nepoškodovana
3. v mrzlih dneh lahko kuna ostane v pahu več dni ali tednov, ne da bi se kožuh pokvaril.

To je še posebej primerno takrat, kadar imamo pahe daleč v lovišču.

Priporočljivo je, da pah pokrijemo, kajti med prečko in utežjo se lahko nabere sneg, kar bi utežjo onemogočilo, da bi kuno dovolj močno stisnila. Za primerno težo uteži poskrbimo še z dodatno utežjo. V primeru, da naredimo pah na ravnem

zemljišču, si utež lahko ojačamo tako, da na prvotno utež privežemo še kak predmet (glej risbo 1).

Paziti pa moramo, da ob koncu lovne dobe vse pahe sprožimo in odstranimo sprožilo.

Vinko Rejc,
LD Železniki

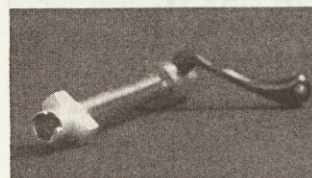
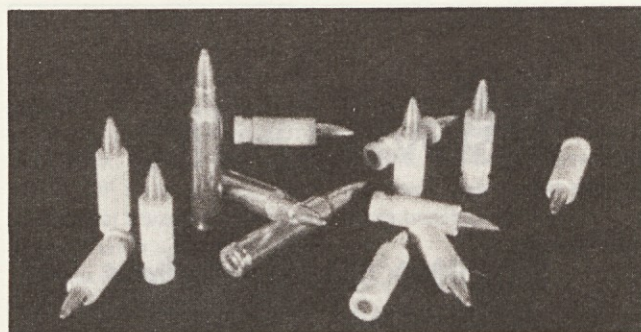
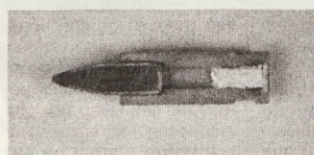
Naboj brez tulca, z elektronskim vžigom

V začetku leta je bila v Nürnbergu, kot vsako leto, (18.) mednarodna razstava orožja (IWA), ki je poleg ameriškega »Shot Show«-a največja tovrstna prireditve na svetu.

Tu je svoje dosežke in drugo, kar so imeli pokazati, razstavilo prek 600 razstavljalcev iz 31 dežel.

Resničnih novosti je bilo na razstavi bolj malo, mednje pa vsekakor sodi nov dosežek firme Voere iz Kufsteina; tj. **naboj brez tulca.**

Naboj brez tulca (preseki)

Naboj brez tulca sprejme iz nabojnika zaklep s posebnim tesnilnim elementom. Neizstreljene naboje je mogoče – enako kakor druge naboje za karabinke – potegniti iz nabojišča in jih ponovno spraviti nazaj v nabojnik.

Puška, ki nosi ime VEC 91 (Voere Electronic Caseless), za te naboje na videz izgleda enaka kot običajna puška. Strelivo se imenuje 5,7 x 26 UCC (Ussel Caseless Cartridge).

Puška je prirejena za naboje brez tulca. Zaenkrat izdelujejo le eno vrsto streliva. Naboj sestavljajo krogla v kalibru 5,7 mm in je težka 3,6, telo naboja, ki je iz eksplozivne snovi (in je pol manjše kot pri običajnih nabojih z istim učinkom) ter elektronski vžigalnik. Telo naboja in vžigalnik ob aktiviranju izgorita brez ostankov. Telo naboja, ki obenem nadomešča tulec, je tako čvrsto stisnjeno, da je tulec povsem nepotreben. Mehanično ga ni mogoče pripraviti do eksplozije. Je neobčutljivo za vlago in tudi na olje za čiščenje orožja. Naboj se vžge s pomočjo dveh običajnih fotobaterij, ki sta vgrajeni v pištolskem držaju puške in zadostujeta za približno 5000 strelcev. Sprožilec je nastavljen med 150 g in 3 kg moči. Ker je naboj zelo kratek, je taka lahko tudi puška: cev je dolga le 51 cm, celotna puška 99 cm, tehta pa 2,7 kg. Zaklep z dvema bradavicama in specialnim tesnilnim elementom jo zapira neposredno za nabojnimi ležiščem. V dvovrstni vstavljivi nabojnik gre 5 nabo-

jev. Varovalka je enaka in na istem mestu kot pri prelamačah, služi pa za prekinitev dovoda elektrike. Za dodatno varnost skrbi zaklep sam, saj se puška lahko (brez trzaja in brez zakasnitve) sproži le pri popolnoma zaprtem zaklepu. Balistični učinki teh edinstvenih nabojev so enaki običajnemu naboju 5,6 x 50 magnum, tj. pri 1000 m/s hitrosti krogla primerni za divjad do velikosti srnjadi.

Po reviji Die Pirsch 7/91
povzel: Jože PERKO

Prvič sam na stojišču

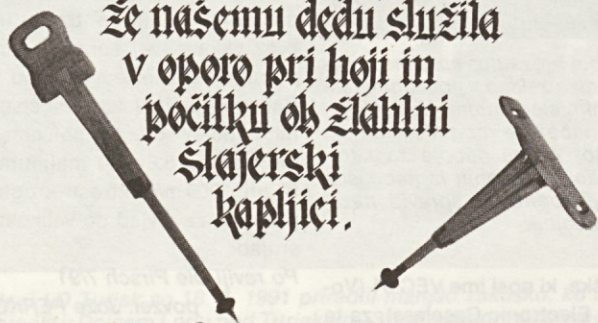
Nenehno me je spremljala želja, da bi po končani športni karieri, alpinizmu, postal lovec.

To željo sem lani uresničil. Po opravljenem lovskem izpitu sem občutil strašansko olajšanje. Imel sem občutek, da sta se mi pomladili kri in duša. Postal sem enakopraven član lovske družine.

Šest dni po opravljenem lovskem izpitu smo imeli skupni lov. V zboru je starešina Božo predlagal lovovodji, naj postavi na stojišče tudi »novopečena« lovca, saj sta se dela gonjačev v dveh letih dovolj naučila. Odredili so me v Libijski graben, med mentorja Pepča in lovca Vika. Razdalja med nami je bila okrog 150 m. Na stojišču sem napolnil kombinirano bokarico s šibrenim in krogelnim nabojem. Pomislil sem, da bi se na sončni strani lahko prikazala lisica. Ob potoku je oster snežni rob ločil senco od svetlobe. Stopil sem nekaj korakov nazaj za drevo in odprl se mi je razgled daleč med drevje, v nasprotno strmino. Med čakanjem sem bil mi-

Lovska palica

Les mogočnega slovenskega
oreha, še pod raskavimi
prsti starih pohorskih
mojstrov spremeni v
lovsko palico, kakršna je
že našemu dedu služila
v oporo pri hoji in
počitku ob zlahni
šlajerski
kapljici.

Makromilla d.o.o. Pragersko Tel.: 062 517 101
Fax: 062 510 537

ren, le v čevljih sem neprenehoma gibal s prsti, da me ni moglo zabezbiti.

Po kakšni uri čakanja nenadoma zaslišim glasno lomastenje. Dih mi je zastal. Puško naslonim na drevo. Pritekli sta košuti in se kakih 30 m pred grabnom skoraj ustavili. Popolnoma miren – veliko bolj kot pred izpitom – odprem varovalko na puški, ocenim košuti in namerim v šibkejšo. Ugotavljam, da prvič držim s prsti na pravem sprožilcu in merim na veliko divjad. Globoko vdihnem, zadržim dih in sprožim. Košuta pade, obleži v ognju. Večja pa se obrne in odskoči nazaj v smeri, iz katere sta prej prišli. Hitro zamenjam naboj in že imam tudi to v križu. V tistem trenutku pa »se mi zavrti film v možganih«. Nekje v notranjosti slišim glas predavatelja Dečka: »To je narobe! To delajo le streljači, brezvestneži!« Puškina cev se mi povesi. Obrnem jo v tla in izpraznim. Z olajšanjem zopet normalno zadiham.

Levi in desni strelec sta mislila,

da sem zgrešil divjad, ker je košuta pritekla nazaj. Ko pa sta prišla bliže, sta videla, da mi je bila boginja lova naklonjena. Zaželela sta mi lovski blagor, jaz pa sem košuto obrnil na desni bok, odlomil smrekovo vejico in jo spoštljivo vtaknil v košutin gobec. Nato sem jo iztrebil.

Ob zaključku lova smo se zbrali na zbornem mestu, kjer smo opravili pozdrav lovini. Lovski tovariši so pohiteli s fotografiranjem, saj so bile te slike kasneje, na lovskem krstu, uporabljene kot »glavni obremenilni material«. Lovovodja Pavel je sklenil obred s povabilom vseh na zadnji pogon.

Po krstu, za uplenjeno košuto, še bolj listam po knjigah kot prej, ker bi se rad čimbolj seznanil z gojitvijo divjadi in lovom. Ko hodim po revirjih, se mi porajajo želje po novih lepotah, novih doživetjih in preizkušnjah. Odkar lahko hodim samostojno s puško po lovišču, čutim, da se je zame začelo novo življenje in da bo ta, druga polovica mojega življenja

še lepša kot prva. Komaj čakam, da lahko dam kos kruha in rezino slanine v nahrbtnik, da vzamem pot pod noge in se izgubim v lovišču.

Franc Verko

Veder zaključek bitke: stari-mladi

Ob prehodu poletja v jesen pripravljamo člani lovske družine Toško Čelo vsako leto razvedrilno strelsko tekmo: stari-mladi. Tradicijo smo letos nadaljevali in strelsko prireditve 19. septembra povezali s počastitvijo naših jubilarov. Na strelski tekmi v tarčo srnjak in golobe se je zavoljo slabega vremena pomerilo le dva duca ta strelcev. Po petletnih zaporednih zmagah starih pa so letos z majhno razliko v točkah zmagali mladi strelci. Starejši so prišli na svoj račun šele na večernem delu prireditve, kjer so štirje med njimi proslavili svoje petdeset oziroma šestdesetletnice. Uvodne besede sta

v duhu dneva zbranim naslovlila dva govornika: v imenu mladih in izvršnega odbora predsednik Bor Keršan, v imenu starejših pa častni član in lanskoletni jubilar Lado Pohar. Čestital je mladim strelcem k zmagi in izrazil pohvalo ter priznanje IO, ker z nadaljevanjem te tradicije povezuje prijetno s koristnim. Vadba v streljanju je posebej dobrodošla pred bližnjim začetkom lovov. S počastitvijo jubilarov pa ohranjamo in poglobljamo medsebojne tovariške in prijateljske vezi. To je zlasti potrebno danes, ko na vse pritiska mora tesnobnega in negotovega časa. Na mlajše zavoljo še vedno grozečih vojaških zapletov ter gospodarske stiske, na starejše pa tudi zaradi propadanja mladostnih idealov. Staro se ruši, kar se novega poraja pa ni vedno boljše in vrednejše od prejšnjega. V šegavem nagovoru je nato obema jubilariskima paroma odkrival njune lovske vrline in slabosti, s pomočjo horosko-

Triperesna jubilariska deteljica: tajnik Stane Kovač s strelskim referentom Stanetom Tomažičem in Dragom Hafnerjem.

Premirje po bitki: jubilar Štefan in pripravnica Bojana, najbolj nevarna med zmagovitimi mladimi strelci.

Lovska družina Jurovski Dol v Slovenskih goricah gospodari v 3000 hektarjev velikem lovišču, ki se razprostira v osrednjih Slovenskih goricah. Gospodarsko najvažnejša vrsta je srnjad, s katero v zadnjem času umno gospodarijo. Velik del odstrela trofejnih srnjakov vsako leto namenijo za lovni turizem. Gostje radi prihajajo v njihove revirje, saj doživljajo prijetne lovske trenutke. Letos je bila Diana še posebej naklonjena lovskega gostu Erichu Auckenthalerju iz Grinzensa na Tirolskem. Dvaindvajsetega maja letos, ob 20.30 uri, je uplenil kapitalnega srnjaka. Trofeja je bila ocenjena s 132 točkami in mu bo trajen spomin na lovišča osrednjih Slovenskih gor. Lovski gost je ob slovesu obljubil, da bo še vrsto let prihajal v Jurovski Dol.

Besedilo in foto Marjan Toš

pov pa ugotavljal podobnosti in različnosti njunih značajev ter usod.

Šestdesetletnika Staneta Tomažiča in Draga Hafnerja označuje dejstvo, da sta odraščala med drugo svetovno vojno, ki je obema uničila otroštvo ter zagrenila mladost. »Življenje ju je neusmiljeno kovalo« – je poudaril za tem tudi predsednik družine Keršan, ki je jubilaroma čestital, jima izročil cvetje ter lovsko koristna darila. »Kljub temu sta dosegla zavidljivo strokovno izobrazbo, si s pridnim delom marsikaj prigospodarila in vzgojila lepi družini. Oba sta tudi polnokrvna in strastna lovca.

Drago Hafner je že 23 let lovec z dušo in telesom. Postavlja se s 30 trofejami, za katere pravi, da so mu vse enako drage, še posebej pa roglji gamsa. Kadar je lovovodja, so njegove jage vedno dobro organizirane in obiskane. Tudi če katero »skuha«, mu radi odpustimo, saj se njegovemu humorju in nasmehu ne da upreti.

Stane Tomažič je v družini že skoraj tri desetletja, hkrati pa večkratni član IO, največkrat kot strelski referent. Desetletja dolgo se ukvarja s strelstvom; je odličen strelec, strelski organizator ter sodnik tako na družinskih, bazenskih kot republiških tekmovanjih. Tudi lovske trofeje ima verjetno največ med nami. Poleg divjadi pa so mu čebelice najljubše živalice.

Drugi par, Štefan Kolarič ter Stane Kovač, se je letos srečal z Abrahamom. Oba sta rasla v ugodnejših pogojih razmerah in dosegla najvišjo izobrazbo, oba sta inženirja iste, gradbene stroke. Stane Kovač se je z leti prikopal do lastnega podjetja in gradi komunalne in zasebne gradnje po Sloveniji. Štefan pa je kot statik projektiral prek 300 industrijskih objektov po Sloveniji, Jugoslaviji in v svetu.

Stane je ugleden in marljiv funkcionar našega izvršnega odbora. V njem je sposoben in delaven tajnik že v drugem mandatu. Vrh tega je odličen strelec in član naše tekmovalne ekipe. Kot navdušen lovec rad obiskuje naše ter druge gozdove, kadar mu le čas dopušča. Poda se tudi na safari, odkoder je prinesel že redke trofeje.

Štefan pa se udeležuje v krajevni skupnosti ter se odlikuje kot dejaven naravovarstvenik. V naši dolini je preprečil marsikatero škodljivo gradnjo ter uničevanje plodnih zemljišč. Bolj kot lov mu je pri srcu gojitev divjadi. Do svojega srečanja z Abrahamom pa je uplenil le dve sraki. Letos pa mu je za jubilej Diana naklonila krasnega šesteraka. Čestitkam jubilarantom so se za predsednikom pridružili vsi ostali lovci, njihove družice,

prijatelji in znanci. Nato so v prijetnem razpoloženju, ob plesu in petju, šele v zgodnjih jutranjih uricah sklenili to, že svojo drugo letošnjo družabno prireditev. S prvo, 27. aprila, na dan OF, so letos ob 50-letnici posebej zavzeto organizirali tradicionalno meddružinsko strelsko tekmovanje. Za »likof« pa načrtujejo oktobra skupen izlet v Pomurje: moški na lov, družice pa na kopališko rekreacijo.

L. P.

V spomin

Na ljubljanskih Žalah smo se 9. 4. 1991 poslovili od **Aleksa Železnika**, člana LD Litija, ki je umrl 7. 4. 1991. Podlegel je dolgotrajni srčni bolezni, bil pa je le leto dni v pokoju. Aleks ni imel lahke mladosti, saj so mu starši že zgodaj umrli. Izučil se je elektro stroke. Ni imel še 15 let, ko se je vključil v NOV in ostal tam do konca vojne. Dobil je odlikovanje za hrabrost.

Po vojni je deloval v raznih podjetjih kot elektromonter in tudi kot ekonomski tehnik (nazadnje pri Gradmetalu, na delovišču Hotič). Dokler je bil zdrav, se je aktivno vključeval v delo LD in uspešno lovil divje prašiče s svojim terierjem. V lovske vrste se je vključil leta 1948 in v UO deloval kot tajnik LD od leta 1951–54, nato pa po združitvi z LD Savo kot blagaj-

nik LD (1956–70). Kasneje je bil član NO in član raznih komisij in odborov.

Dragi Aleks, kot skromnemu in dobremu tovarišu se ti zahvaljujemo za tvoj požrtvovalni prispevek naši lovski družini. Slava tvojemu spominu!

LD Litija – A. A.

Ko se je aprila ob vznožju Uršlje gore v Prežihovih Kotljah, v pobočjih Navrškega vrha, Brdinj, Podgore in Koroškega Selovca, pa tudi na strmih skalnatih območjih Uršlje gore, kjer že stoletja kraljujejo gamsi, veliki petelini, ruševci, belke, krokariji in planinski zajci, zadnja leta pa tudi mufloni, pričela prebujati pomlad, je na železarskih Ravnah na Koroškem (17. 4. 1991) v 79. letu umrl nosilec partizanske spomenice 1941 **Alojz Koren**, ustanovni član LD Prežihovo Kotlje.

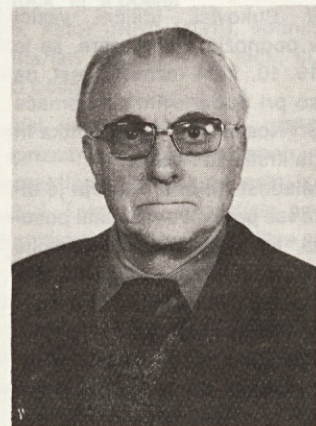
Alojz Koren, Prežihovi lovci smo ga klicali Lojze, se je rodil 12. 10. 1912 na Primorskem. Ker je bil zaveden Slovenec, se je že takoj po izbruhu svetovne vojne vključil v NOB. Z vsem srcem in požrtvovalnostjo se je bojeval za boljši jutri, za svobodo in izgradnjo porušene domovine. Za uspešno in plodno delo v ravnanski železarni in v raznih društvi in organizacijah je dobil mnoga priznanja in odlikovanja.

Ko so se leta 1945 tudi v Mežiški dolini rojevale lovske družine, ko so tudi napredni Hotuljci in Ravenčani vzeli lov v svoje roke, je bil Alojz eden izmed prvih, ki so ustanovili LD Uršlja

Aleks Železnik

Alojz Koren

gora, ki si je pozneje izbrala ime po svojem rojaku, pisatelju, revolucionarju Prežihovem Vorancu. Ker je bil vedno naprednih misli, predvsem pa z vsem srcem velik borec za zdravo naravo, so mu Prežihovi lovci tudi zaupali v upravljanje vrsto pomembnih funkcij. Tako je bil starešina od 1947 do 1950, predsednik disciplinske komisije od 1950 do 1952 in predsednik NO od leta 1952 do 1956. Za nesebično in požrtvovalno delo v lovski družini, predvsem pa zaradi velike ljubezni do narave in divjadi, saj je Lojze vedno učil mlajše lovce poštenosti do narave in divjadi, je dobil tudi vrsto lovske priznanj in pohval. Med drugim je dobil od LSZ znak za lovske zasluge in red za lovske zasluge II. stopnje. Lovska družina Prežihovo Kotlje pa mu je za 20, 30 in 40-letno članstvo podelila lično izdelane plakete.

Na zadnji poti na pokopališču Barbara na Prevaljah smo ga lovci v velikem številu pospremili z vsemi lovskimi častmi. Lovski rog, godba na pihala ravninskih železarjev in pevci okteta LD Mežica pa so mu še poslednjič zaigrali in zapeli v slovo. Žaro s posmrtnimi ostanki Alojza Korena je ob streljih iz lovske puške postavil na večno stojišče njegov dolgoletni osebni in lovski prijatelj Beno KOTNIK – LUBAS.

Alojza Korena bomo Prežihovi lovci ohranili v najlepšem spominu z obljubo, da bomo še mnoga, mnoga leta skrbeli za naravo in divjad ob vznožju Uršlje gore.

LD Prežihovo – F. R.

Anton Šobar

ti najtežjih del. Vesel je bil, da je delo sploh dobil. Ker je bil bistar, napreden in vsestransko razgledan fant, je kmalu napredoval do predelavca, obratovodje in po vojni do direktorja opekarne, ki ji je bil zvest vse življenje, do upokojitve.

Tone je že zgodaj postal simpatizer OF. Aktivno je podpiral NOB in bil tudi član ZB.

V slovenskem prostoru pa je bil najbolj znan kot agilen gasilec, saj je bil dolgoletni poveljnik Zveze gasilskih društev občine Ribnica in nosilec raznih funkcij v občinskih in republiških organih. O njegovem požrtvovalnem in nesebičnem delu pričajo številna priznanja in odlikovanja.

Ob vsem tem razdajanju pa je bil Tone tudi goreč ljubitelj in gojitelj divjadi. Bil je pravi lovec, saj je bil že leta 1945 med ustanovitelji LD Ribnica. Ko smo v januarju 1945 Lovca posvetili vsem našim najstarejšim članom nekaj vrstic, predvsem pa našemu starosti Tonetu, nihče med nami niti ni

premisli, da se bomo morali od njega tako kmalu posloviti. Na zadnjem občnem zboru, ko mu je starešina Janez Klun izročil majhen spomin in mu stisnil roko, je bil naš jubilar, čeprav v 87. letu starosti, še poln energije in vitalnosti, tak pač kakršnega smo poznali vsi širom Ribniške doline.

Ostal nam bo v lepem spominu. Bil je pošten, iskren, in odkritosrčen prijatelj in tovariš. Tudi njegove pogumne, klene a vselej odkrite besede, naslovljene na kateregakoli, so bile vselej sprejete z razumevanjem, saj smo vedeli, da so namenjene vsem in samo za dobro našega složnega življenja v družini, napredku družine in predvsem gojitvi divjadi. Od našega dragega lovskega tovariša, ki je umrl 3. 5. 1991 smo se poslovili z vsemi lovskimi častmi in običaji.

Lovci LD Ribnica – A. K.

Z žalostjo v srcih smo zvedeli, da je 19. 5. 1991 umrl naš lovski tovariš **France Perovšek**, po domače Jernej Franc.

France je pripadal generaciji starejših lovcev v lovski družini Velike Lašče in je bil njen soustanovitelj.

Rojen je bil 23. 9. 1913. leta v prijaznem naselju Sv. Gregor nad Sodražico v kmečki družini, v kateri je bilo sedem otrok. Že v otroških in kasnejših letih se je soočil s trdim kmečkim delom in z vsemi težavami, ki so spremljale takratni čas. Očetova kmetija je namreč komaj hranila številno družino. Mladostno zagnanost, upe in želje je uresničil, ko si je izbral družico in ustvaril lastno družino, v kateri je bilo pet otrok. Bil je vzoren mož in dober oče.

V času vojne vihre se je kot zaveden Slovenec vključil v ilegalno delo OF. Leta 1942 je bil kot aktivist aretiran in poslan v internacijo na otok Rab. V koncentracijskem taborišču je preživel agonijo mučenja in stradanja ter se po kapitulaciji Italije vključil v rabsko brigado. Z njo je prišel v Slovenijo kot borec NOV. Po osvoboditvi se je vrnil domov, kjer je kmetoval, obenem pa se je zaposlil v tovarni Inles v Sodražici.

France je že v mladih letih izredno rad zahajal v naravo. Ljubil je gozd, polja, reke in potoke, vzljubil je tudi divjad. Prav ljubezen do divjadi ga je že leta 1947 privedla v lovske vrste. Skoraj 44 let, vse do smrti, ki ga je iztrgala iz naših vrst, je bil vzgojitelj in učitelj mlajših lovcev. Učil jih je ljubiti naravo in divjad ter upravljati in gospodariti v lovišču. Prav toliko časa je tudi aktivno sodeloval v organih lovske družine. Član upravnega odbora je bil od leta 1956 do 1962, član nadzornega odbora od 1966 do 1972 in član disciplinskega razsodišča od leta 1982 do 1988. Bil je strokovnjak za ugotavljanje in ocenjevanje lovske škode, ki jo povzroča divjad, s čemer je mnogo pripomogel, da je imela lovska družina vedno dobre odnose s prizadetimi kmeti. Mnogo časa in truda je posvetil izgradnji lovske kočice na Retenskih senošetih.

France je bil dober lovec, pa tudi izjemen lovski tovariš, prijatelj in sodelavec. Sledi njegovega lovskega udejstvovanja bodo v lovišču ostale še dolgo. Vedno se ga bomo spominjali.

Ob njegovi zadnji poti se je zbralo veliko lovcev in njegovih prijateljev. Prišli so tudi lovci iz sosednjih lovske družin Sodražice in Velike Poljane. Od njega smo se poslovili z vsemi lovskimi častmi v njegovi rodni vasi na pokopališču v Sv. Gregorju.

LD Velike Lašče – V. P.

Iz lovske vrste so odšli za vedno tudi:

Anton Hren, LD Smrekovec, * 8. 12. 1924, † 29. 6. 1991.

Franc Gyuran, LD Smrekovec, * 10. 3. 1927, † 9. 9. 1991.

Franc Novak, LD Kamnik, * 11. 12. 1941, † 23. 8. 1991.

Ivan Sovič, LD Oplotnica, * 28. 5. 1921, † 12. 6. 1991.

Janko Knavs, LD Loški Potok, * 20. 7. 1961, † 21. 7. 1991.

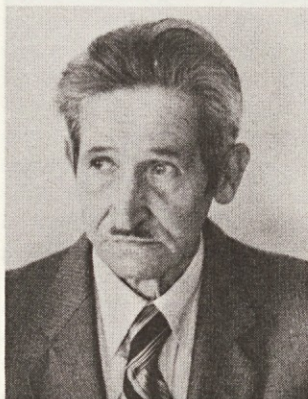
Alojz Lesar, LD Ribnica, * 14. 6. 1949, † 26. 7. 1991.

Tone Kavka, LD Lukovica, * 23. 5. 1938, † 11. 8. 1991.

V Bukovici, idilični vasi v podnožju Velike gore, se je 19. 10. 1904 raznesla vest, da so pri Šobarjevih, po domače pri Nosanovih, dobili fantka in ga krstili za Antona.

Mladost **Antona Šobarja** je bila vse prej kot z rožicami posuta, kajti skopa krpica zemlje njegovih staršev ni mogla vsej dokaj številni družini nuditi potrebnega blagostanja. Tako je moral mladi Tone kmalu prijeti za kramp in lopato in se v glinokopu ribniške opekarne loti-

Franc Perovšek

Ivan Gavez, LD Središče ob Dravi, * 9. 6. 1937, † 5. 3. 1991.
Ludvik Kocen, LD Središče ob Dravi, * 3. 8. 1930, † 6. 4. 1991.
Oto Ravnjak, LD Slovenske Konjice, * 27. 1. 1926, † 18. 8. 1991.

Ludvik Markovič, LD Dobrovo, * 31. 3. 1938, † 23. 8. 1991.

Franc Škrbec, LD Iga vas, * 8. 8. 1922, † 31. 7. 1991.

Janez Brlec, LD Motnik – Špitalič, * 21. 4. 1929, † 26. 7. 1991.

Jernej Molan, LD Brežice, * 22. 10. 1951, † 27. 6. 1991.

Alojz Fink, LD Slovenske Konjice, * 24. 5. 1929, † 28. 10. 1990.

Vlado dr. Blagovič, LD Sobetinci, Sp. Ptujsko Polje., * 6. 6. 1921, † 6. 6. 1990.

Franc Fištravec, LD Sobetinci, Sp. Ptujsko Polje., * 12. 8. 1914, † 21. 8. 1991.

Umrlim časten spomin!

Lovska kinologija

Tekmovanje psov v vodnem delu

V soboto, 21. septembra 1991 je Lovska družina Brestanica organizirala tekmovanje psov v vodnem delu.

Za tekmo se je prijavilo štiri-najst vodnikov, tekmovanja pa se je udeležilo dvanajst vodnikov iz Slovenije s šestimi nemškimi ostrodlakimi ptičarji, enim nemškim kratkodlakim ptičarjem in petimi nemškimi prepeličarji.

Tekmovanje, ki je potekalo na ribnikih v Mačkovcih pri Brestanici, je obsegalo preizkuse psov v naslednjih disciplinah: – šarjenje v ločju brez race – šarjenje v ločju za izpušče-no raco

– prinašanje mrtve race.

Delo psov sta ocenjevala kinol. sodnika Jože Pangerl iz Celja in Vlado Bogdanovič iz Štor. Kot je ob razglasitvi rezultatov poudaril sodnik Jože Pangerl, so sodelujoči psi pokazali vrhunsko znanje in pripravljenost, zato ne preseneča, da je kar deset psov doseglo I. na-

Udeleženci tekmovanja lovskih psov v vodnem delu, ki je bilo na ribnikih v Mačkovcih (LD Brestanica).

Foto F. Zorko

gradni razred, kar štirje psi pa so dosegli maksimalno število točk.

Sodelujoči vodniki so ob zaključku izrazili priznanje organizatorju za dobro organizacijo tekmovanja ter željo, da bi takšne prireditve v bodoče organizirali vsako leto.

Tudi organizatorji so bili s tekmo zadovoljni, saj so izpeljali prireditve s sodelovanjem vrhunsko izšolanih psov, ki edini zagotavljajo lovsko pravično izvajanje lova tudi na vodno perjad, hkrati pa bo prireditev prispevala k še večji popularizaciji kinologije v tem delu Posavja.

REZULTATI:

1. mesto nem. žimavec NIL, 48 točk I. A nag. r., vodnica Mile-na Ocvirk, LD Ig;
2. mesto nem. žimavka DINA SREDIŠKA, 48 točk I. B nag. r., vodnik Janko Ivanuš, LD Sp. Sobetinci, Ptujsko Polje;
3. mesto nem. žimavka CANA SREDIŠKA, 48 točk I. C nag. r., vodnik Ivan Cernatič, LD Lijak, Nova Gorica;
4. mesto nem. žimavec BEN SREDIŠKI, 48 točk I. Č nag. r., vodnik Ljubo Klemenčič, LD Velika Nedelja;
5. mesto nem. žimavec ANO SREDIŠKI, 46 točk I. D nag. r., vodnik Janko Ivanuš, LD Sobetinci, Sp. Ptujsko Polje;
6. mesto nemška prepeličarka JAGA SLOMŠKA, 46 točk I. E nag. r., vodnik Ivan Glušič, LD Velenje;
7. mesto nemška prepeličarka NENA, 46 točk I. F nag. r., vod-

nik Rafko Kranjc, LD Brestanica;

Ekipna razvrstitev: 1. mesto LD Sobetinci – Spodnje Ptujsko Polje; 2. mesto LD Brestanica, I. in 3. mesto LD Brestanica II. F. Zorko

Republiška tekma psov v delu po krvnem sledu

LKD Maribor je 22. 6. organiziralo republiško tekmo v delu psov po krvnem sledu v Šmartnem na Pohorju. Organizacija tekme se je začela že dokaj zgodaj, saj je bilo treba izbrati LD, ki bo dala na razpolago lovišče. Izbira ni bila težka, saj je lovišče LD Šmartno na Pohorju zelo primerno za to vrsto tekmovanj.

Prijava psov je bila številčna, svoje pse je prijavilo 15 vodnikov. Ker pa pravilnik predpisuje, da lahko tekmujejo le psi, ko so predhodno opravili že lokalno tekmo po krvnem sledu, je tekmovalo lahko samo 9 psov, in to uspešno!

Sodniki smo položili dan pred prireditvijo 17 umetnih krvnih sledov, dolgih okrog 1000–1200 m, s krvjo srnjadi. Vsi sledovi so bili položeni z okrog 3 dcl krvi in s pomočjo srninega parklja. Na dan tekme smo se ob 8. uri zbrali pred lovsko kočjo. Lovski rogovi so zadoneli v pozdrav tekmovalcem in ostalim lovcem ter naznanili začetek republiške tekme.

V imenu prireditelja je navzoče pozdravil predsednik LKD in

vodja prireditve Rudi Rotar in poudaril pomen in potrebe po šolanju psov za delo po krvnem sledu v loviščih širom Slovenije. Predsednik LD Zdravko Brezovšek je predstavil delo LD in divjad, ki živi v njihovem okolju, tako da so dobili vsi prisotni občutek, v kakšnem lovišču se nahajajo.

Predsednik sodniškega zbora Marko Mali je predstavil kinološke sodnike: Ludvika Brenčeta, Petra Dimica, Alojza Mlakarja, Staneta Hribernika in podpisanega. Tekmovalcem je zaželel uspeh na tekmi in jim istočasno razložil tudi nove zahteve iz pravilnika o delu psov po krvnem sledu. Ocenjevanje je bilo javno in po novem pravilniku. Po žrebu vrstnega reda tekmovalcev smo se odpeljali na tri različna mesta, kjer so bili položeni umetni sledovi. Po končanem tekmovanju smo se zbrali pred lovsko kočjo, kjer smo razglasili rezultate:

1. Amor JRHb 60393, vodnik Marko Plestenjak – 154 točk; I. ocena
2. Don Podljubelski JRHb 60303, vodnik Franc Zagoričnik – 148 točk; I. a ocena
3. Cliff JRBb 60109, vodnik Ciril Oiclj – 145 točk; I. b ocena
4. Cari Kozoroški JRBb 60624, vodnik Jože Mali – 129 točk; I. c ocena
5. King iz Dobrče JRHb 60367, vodnik Jože Sagadin – 132 točk; II. ocena
6. Davor JRGki, vodnik Julij Gregorčič – 96 točk; II. a ocena
7. Blisk JRHb 60219, vodnik Drago Jakopič – 123,5 točk; III. ocena
8. Rina Osilniška JRHb 60176, vodnik Marjan Kodrun – 91 točk; III. a ocena
9. Astor JRHb 60319, vodnik Marjan Kodrun – 76 točk; III. b ocena.

Vsi vodniki so dobili pisno priznanje za dosežen uspeh in praktično nagrado po lastni izbiri. Tekma se je odvijala nemoteno; na koncu prireditve ni bilo pripomb. Prireditelj je pripravil za vse udeležence srnin golaž. Tekmo smo zaključili v prijetnem vzdušju pred lovsko kočjo.

Vojteh Kikl, kinol. sodnik

PREDVIDENA LEGLA LOVSKIH PSOV

Lovski terierji (JR RT):

o: 5/l, m: 5/II, leglo 14. 10. Rejec Rajko Miketič, Čudno selo 3, 68340 Črnomelj.

o: 5/l, m: 4/l, leglo 3. 10. Rejec Vinko Močnik, Pot v Čelo 29, 65282 Cerkno

Resasti jazbečarji (JR Jri):

o: 5/l, m: 4/II, leglo 2. 11. Rejec Janez Markelj, Ljubno 19, 64244 Podnart.

o: 5/l, m: 5/l, leglo 21. 9. Rejec Peter Belhar, Virje 14, 64290 Tržič.

o: 5/II, m: 3/II, leglo 16. 10. Re-

jec Nastja Bojc, Parmova 34, 61000 Ljubljana.

Istrski kdl. goniči (JR Gki):

o: 5/l, m: 4/l, leglo 10. 8. Rejec

Mirko Koritnik, Lozica 18, 65272 Podnanos.

Posavski goniči (JR GP):

o: 5/l, m: 4/l, leglo 5. 10. Rejec Vinko Močnik, Pot v Čelo 29, 65282 Cerkno.

Brak-jazbečarji (JR Bj):

o: 4/l, m: 5/l, leglo 28. 6. Rejec Marjan Brejc, Praproče 6, 64244 Podnart.

o: 5/l, m: 4/II, leglo 22. 10. Rejec Jožica Janežič, Puščava 7, 68233 Mokronog.

o: 5/l, m: 5/II, leglo 24. 8. Rejec Janez Orešnik, Raskovec 33, 61360 Vrhnika.

Nemški kdl. ptičarji (JR Pki):

o: 5/l, m: 5/III, leglo 4. 10. Rejec Rudi Gajer, Marjeta na Dr. polju 20, 62205 Starše.

Koker španjeli (JR KŠ):

o: 5/l, m: 4/l, leglo 14. 10. Rejec Adolf Sušec, Podgorje 32, 62381 Podgorje pri Slov. Gradcu.

Nemški prepeličarji (JR Pr):

o: 5/l, m: 4/II, leglo 29. 10. Rejec Anton Bračun, Pot za stan 9, 61351 Brezovica pri Ljubljani

KINOLOŠKA ZVEZA SLOVENIJE

Mali oglasi

Prodaj boroveljsko bokarico, kal. 16/7 × 57 R, s strelnim daljnogledom in MK vložno cevjo. Informacije po telefonu (067) 65-695 – Orel.

Prodaj nemškega kdl. ptičarja, starega 8 mesecev, odličnih staršev. Informacije po telefonu (062) 773-603, Stanko Bračič, Spulje 131 a, 62250 Ptuj.

Prodaj karabinko CZ, kal. .270 winch. (brez str. daljnogleda), z dodatno obdelanim kopitom. Puška je povsem nova. Imam tudi 38 nabojev zanjo. Danilo Antončič, Pavšičeva 24, 61370 Logatec. Tel.: (061) 741-333 od 6.30–14.30 ure.

Prodaj novo MK puško anschütz s strelnim daljnogledom 4 × 32 Mounth master in »stringer« naboji. Informacije po telefonu (061) 225-495 – Zanoškar.

Prodaj japonski strelni daljnogled Nikon (6 × 40) z montažnimi deli, prilagojenimi za puško CZ, kal. .223 remington. Informacije po telefonu (063) 33-597 zvečer – Stropnik.

V Ajdovščini mi je bil (14. 8. 1991) **ukraden nemški kdl. ptičar** z vtetovirano številko (levi uhelj) 61660. Prosim za vse informacije: Danijel Polizzi, Cesta IX. korpusa 4, 65270 Ajdovščina.

»Cetoroma«, Ljubljana, **Kosovelova 5 (Kodeljevo)** (preparatorstvo Herfort) sprejema v prepariranje vse vrste pernatih in dlakastih živali. Vsak dan od 14. ure dalje. Informacije po telefonu (061) 447-731.

Prodaj risanico Mauser, kal. 7 × 64 s strelnim daljnogledom 6 × 42 helia – kahles (suhlska montaža). Informacije po telefonu (0602) 23-821 dopoldan – Rozka.

Prodaj skoraj novo suhlovo šibrenico brezpetelinko, kal. 16-16. Informacije po telefonu (063) 885-090 Žunter.

Prodaj češko bokarico, kal. 12/7 × 65 R s strelnim daljnogledom in menjalnimi cevmi 12/12. Jože Boršič, Vrbno 3, 63230 Šentjur.

Prodaj terensko vozilo fiat, z diesel motorjem (generalno obnovljen), zelene barve, s platneno streho. Vozilo je brezhibno. Informacije na naslov Anton Drok, Vrhpolje 43, 61240 Kamnik.

Prodaj leglo nem. lovskih terierjev, odličnih staršev. Psički so stari 3 mesece, s kratko dlako in bradico. Stanko Herle, Potoška vas 33 a, 61410 Zagorje ob Savi.

Ugodno prodaj anschütz flobert magnum s str. daljnogledom 6 × 40; **dvogled jägermeister** (9 × 63), (7 × 50), (10 × 40). Jože Murl, Zg. Jezersko 74, 64206 Zgoranje Jezersko.

Prodaj repetirno šibrenico znamke winchester, mod. Ranger 120., kal. 12 mag, na 5 nabojev. Puška je nova in ima menjalno cev. Vse informacije: (065) 75-665 – Kobal.

Prodaj rusko bokarico, kal. 12/12. Ciril Baškovič, Orlova 18 A, 61000 Ljubljana, tel.: (061) 226-134.

Izdelujem kakovostne lovske kravate z vezanim emblemom srnjaka, fazana, kozoroga, zajca in divjega petelina. Naročeno pošiljam po povzetju. Cena 190 SLT. Jože Gjergjek, Ivana Regenta 29, 69000 Murska Sobota. Tel.: (069) 22-326.

Prodaj leglo tribarvnih nemških goničev. Leglo 25. 6. 1991. Tone Kaplan, Delavska pot 9 a, 68273 Leskovec pri Krškem. Tel.: (0608) 31-796 zjutraj ali zvečer – Kaplan.

Kupim sledoglasnega psa za lov na divje prašiče. Ponudbe z navedbo telefonske številke sprejemam na naslov: Franco Morato, Seča 52, 66230 Portorož.

Lične, enostavne podložne deščice za lovske trofeje vseh vrst pa tudi deske, na katere lahko pritrdite noge srnjadi, doprsne dermoplastične preparate srnjaka, gamsa in aluminijaste belo pobarvane umetne čelnice, na katere privijete odpadlo rogovje srnjaka ali jelena, vam izdelam po vašem pisnem ali telefonskem naročilu. Naročeno pošiljam po poštnem povzetju (upoštevam tudi reklamacije). Vojin Pejčič, 54204 Bijelo Brdo, Sarvaš, Kolodvorska 62. Tel.: (054) 888-474.

Prodaj kratkodlaklo istrijanko, staro 6 let. Informacije po telefonu (066) 83-212, Dekleva.

Prodaj češko bokarico vock – tatra, kal. 12/7 × 65 R. Informacije po telefonu (0608) 77-469 Jelaršič.

Prodaj resasto terierko, staro 18 mesecev in **westfalskega brak-jazbečarja** starega 21 mesecev. Informacija po telefonu (0602) 53-444, Zorman.

Prodaj novo risanico (izdelano po naročilu), kal. 7 × 64, s strelnim daljnogledom kahles 6 × 42 (suhlska montaža). Tel.: (065) 54-278, Pahor.

Prodaj boroveljsko tricevko kal. 16-16/7 × 65 R, s strelnim daljnogledom kahles 4 × 32 (suhlska montaža). Puška je odlično ohranjena. Informacije po telefonu (061) 791-202 dopoldne ali (061) 791-195 popoldne – Janez Kovačič.

Prodaj češko bokarico kal. 12/7 × 57 R (stari tip), s strelnim daljnogledom vega 4 × 32 (originalna češka montaža) in **MK puško brno 2**, s strelnim daljnogledom 1,5 × 20. Informacije na naslovu: Franc Gorjup, Heroja Vasje 4, 61251 Moravče.

Prodaj 3 leta staro resasto istrijanko (odlično ocenjena) in 1,5 let staro vestfalsko **brak-jazbečarko** (odlično ocenjena). Obe psi sta odlični za lov na divje prašiče. Informacije po telefonu (062) 818-077 – David.

SUŠILEC LOVSKE OBUTVE

HITRO, ENOSTAVNO, VARČNO
POSUŠITE MOKRO OBUTEV.

CENA 22 DEM (v SLT protivrednosti)
Pošiljamo po povzetju.

**TERMES, d. o. o., Medenska 81 E,
Ljubljana**

Preparatorstvo in lovski turizem

Boris Komac

Bevkova 24
65220 TOLMIN

Vse stranke obveščam, da v **prepariranje
sprejemam le veliko divjad.**

Se priporočam!

**VZREJNA KOMISIJA ZA
VI. GRUPO PRI KZS**

RAZPISUJE

VZREJNI PREGLED za vse pasme:

**goničev
brak-jazbečarjev
barvarjev**

Vzrejni pregled bo **23. novembra 1991 v prostorih
Gorenjskega sejma v Kranju** s pričetkom ob 8.30
uri.

Pes ali psica ne moreta dobiti vzrejnega
dovoljenja brez:

1. pozitivne telesne ocene
2. opravljenega PNZ
3. za barvarje pa tudi ne brez opravljene
najmanj lokalne tekme po umetnem krvnem
sledu

**S SEBOJ PRINESITE RODOVNIKE PSOV, KOPIJO
OBEH STRANI RODOVNIKA IN POTRDILA
O CEPLJENJU PROTI STEKLINI!**

Vabljeni!

Podjetje z lovsko in športno opremo
ter lovski turizem

TOMAŽ PLAZAR

68210 TREBNJE
Ulica OF 18
Tel.: (068) 44-789

NUDIMO VAM: **LOVSKO OPREMO IN OBLEKO**

- LOVSKE OBLEKE
- SRAJCE, HLAČE
- LOVSKO OBUTEV
- LOVSKO OROŽJE IN STRELIVO, OPTIKO
- PIŠČALKE (VABILA) – HUBERTUS
- TRAČNA MERILA ZA OCENJEVANJE TROFEJ,
LOVSKE NOŽE
- PIŠTOLE, STRELIVO
- PLINSKE PIŠTOLE

Pri nas boste lahko izbrali primerno darilo za lovca.

Delovni čas: Vsak delavnik od 15.–19. ure
sobota od 8.–12. ure
dopoldan po dogovoru

OPREMA TRGOVINA
ZA RIBOLOV IN LOV MILE ROYAL ZASTOPANJE * EXPORT * IMPORT * d.o.o.

Vse lovce obveščamo, da smo odprli

LOVSKO – RIBIŠKO TRGOVINO

na **Dolenjski cesti 208 v Ljubljani**
tel.: (061) 225-909

DELOVNI ČAS: 9.–12., 15.–18.30.

SOBOTA: 9.–13.

NUDIMO VAM:

- lovska oblačila
- lovsko optiko
- montažo strelnih daljnogledov
- lovski pribor: noži, vabila itd.
- lestence, svetilke, kaminske garniture in drage izdelke iz
rogovja

Strelnega orožja in streliva zaenkrat še ne prodajamo.

SPOŠTOVANI LASTNIKI ŠTIRINOŽNIH PRIJATELJEV!

Zaradi velikega odziva v naši nagradni igri HOV-HOV smo se odločili, da igro podaljšamo in smo nabavili še 2.000 posod – nagrad HOV-HOV.

In kaj je potrebno storiti, da boste prejeli posodo?
Nič lažjega kot to!

Izrežite šest napisov – logotipov HOV-HOVs prve strani škatle pasje hrane HOV-HOV, dajte jih v ovojnico in pošljite na naslov:

Za HOV-HOV

**KOLINSKA, Šmartinska 30
61110 Ljubljana**

Vendar pohitite, kajti samo prvih 2.000 pošiljateljev, ki nam bodo poslali zahtevano število napisov do 31. 12. 1991, bo prejelo posodo HOV-HOV.

Pa ne pozabite napisati svojega naslova!

HOV-HOV POPOLN OBROK HRANE ZA VAŠEGA PSA!